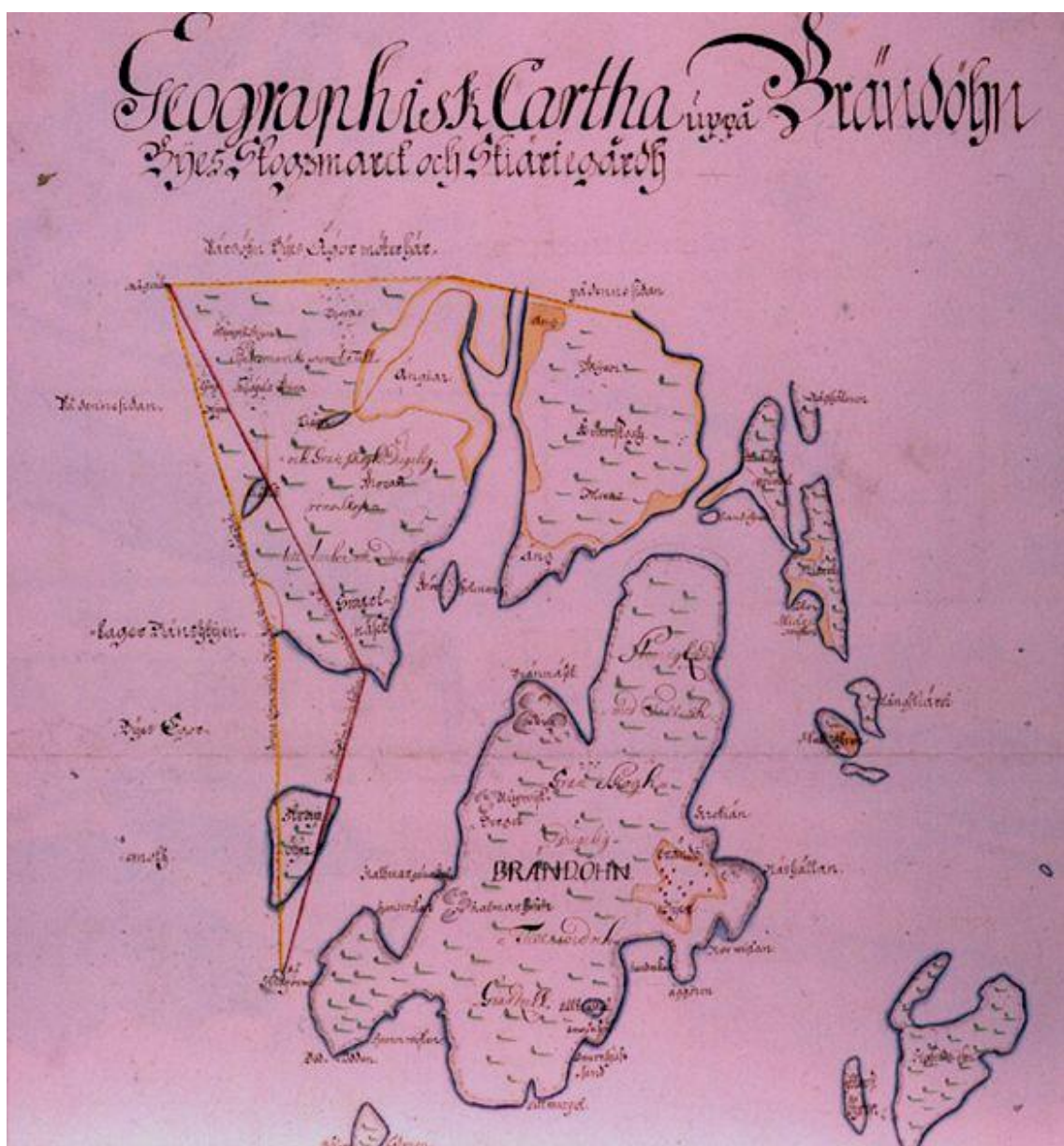

Ortnamn i Brändö by i Norrbottens län Brändöns lantmäterihistoria mm

Utdrag ur Petter Häggströms karta över Brändön från åren 1708-1709

Sammanställning år 2010 av Georg Palmgren

”Brändön i mitt hjärta”

Min farfars farfar var soldat på rotan Brändholm och efter honom har flera generationer bott i Brändön. Även soldaten Per Brändholms mor och morförfäldrar bodde där. Detta gör att jag haft ett mycket stort intresse för Brändön, dess historia och befolkning.

Under mitt yrkesverksamma liv som lantmätare och stadsingenjör har jag samlat på uppgifter om Brändön, speciellt dess lantmäterihistoria. Det mesta finns återgivet på min hemsida under rubriken ”*Dagbok från Brändön*”.

Jag har också gett ut skrifterna ”*Laga skifte i Brändö by 1827-1831*” och ”*Soldatrotar i Brändön*”. Båda finns att köpa hos byåldermannen i Brändön, Torgny Nyman.

Förutom lantmäterihistoria har jag även forskat om ortnamnen i Brändön, dvs namn på åkrar, ängar, myrar, öar, holmar och skär mm. Ett annat intresse har varit släktforskning och en del material finns utlagt på min hemsida.

Min farbror Hjalmar Palmgren (1896-1956) var en genuin Brändöbo. Från 1930-talet anlätades han av Nordiska Museet i Stockholm för att göra etnologiska undersökningar om sedvänjor i Norrbotten. Han engagerade sig starkt för att utveckla hembygden och var bl.a. med och startade Brändöns första sångkör och stod för uppförandet av Gällivare barnkoloni.

Hjalmars stora intresse var fiske och den vackra naturen i skärgården. Det kom till uttryck i de kåse-

rier som han under signaturen *MacFischer* skrev i Norrbottens-Kuriren. De flesta finns återgivna på min hemsida och en del av dem finns även i boken ”*Några rader från Luleå skärgård*” som getts ut av Luleå hembygdsförening år 2002.

Hjalmar var mycket musikalisk och deltog i många spelmansstämmor och spelade även i radion tillsammans med sin bror Sigurd Palmgren.

Man kan nog säga att det delvis är Hjalmar som inspirerat mig till att forska mera om Brändön.

Denna skrift innehåller två avdelningar:

Om ortnamnen i Brändön och **Brändöns lantmäterihistoria** mm

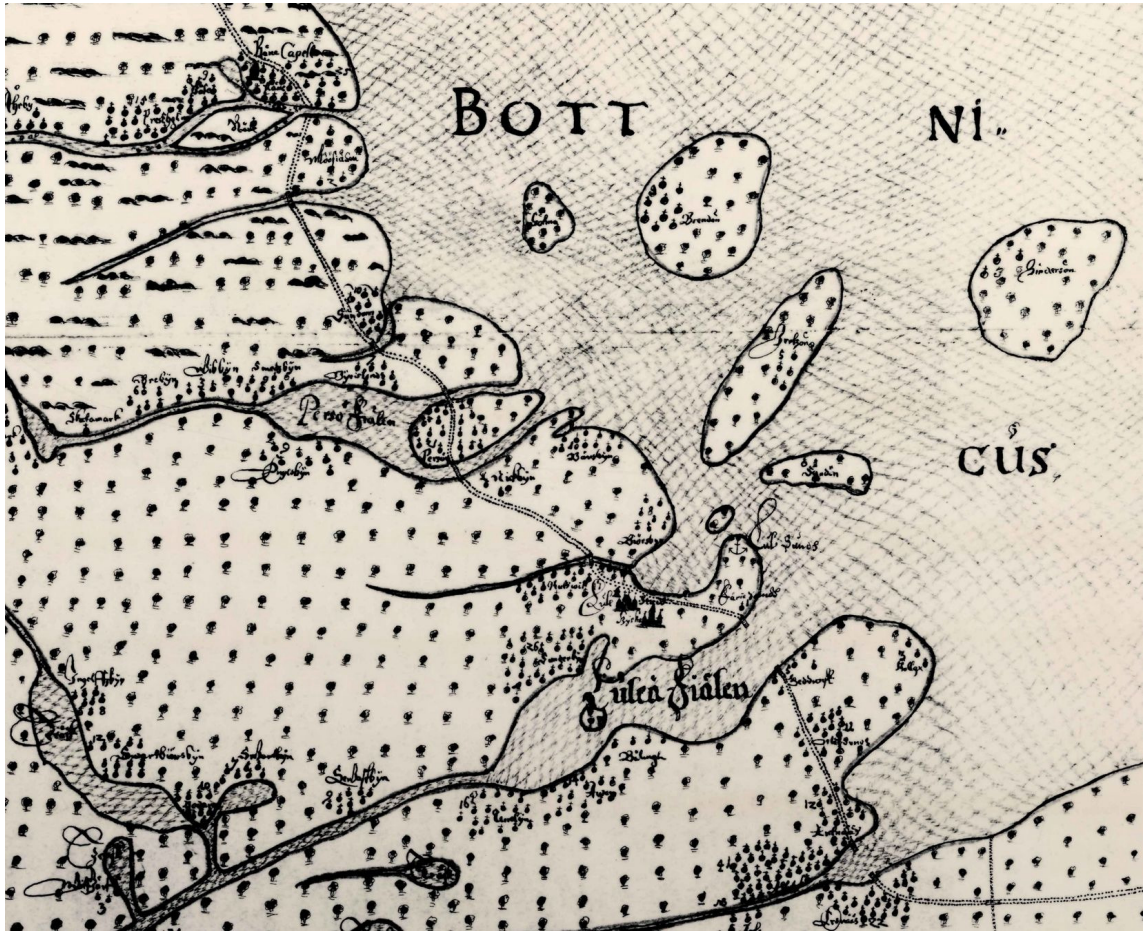
I **Ortnamnsdelen** finns några kartor som visar hur Brändön stigit upp ur havet och att Brändön, Bodön och Lillbodön en gång av vattenomflutna öar.

Så följer några utdrag ur lantmäterikartor mm samt några enkla kartskeer som visar det ungefärliga läget av en del av de äldre ortnamnen. Det skulle ha blivit svårt att i denna skrift ha med kartor som visar alla namnen. Den intresserade får i stället söka i lantmäteriakter och på andra kartor.

I delen med ”**Brändöns lantmäterihistoria**” har jag återgett kortfattade utdrag ur lantmäteriakter, domar, tidningar och andra källor. Mycket av materialet har funnits på min hemsida under fliken ”*Dagbok från Brändön*”. Sök på <http://georg.palmgren.org>

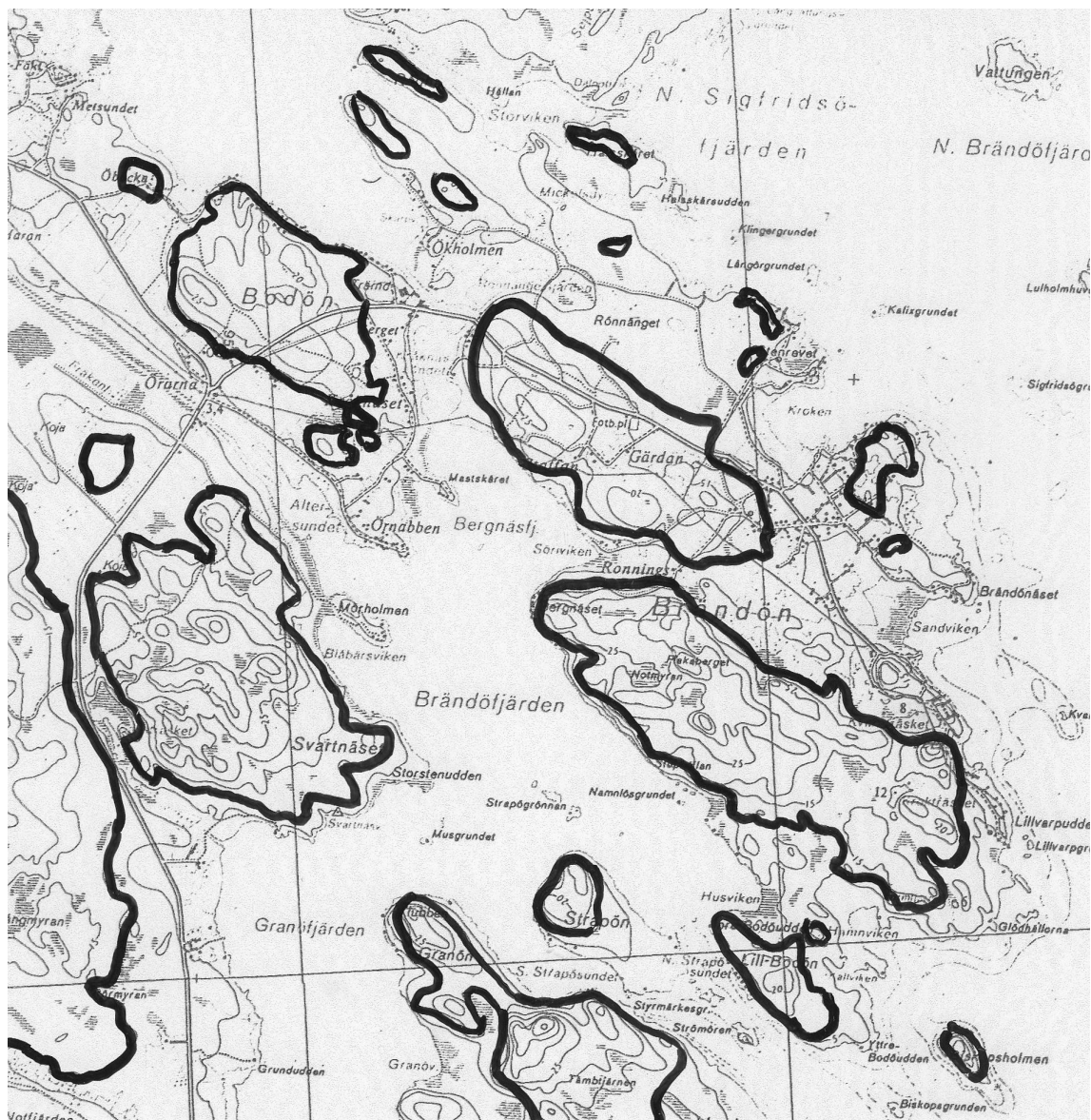
Luleå i september 2010

Georg Palmgren

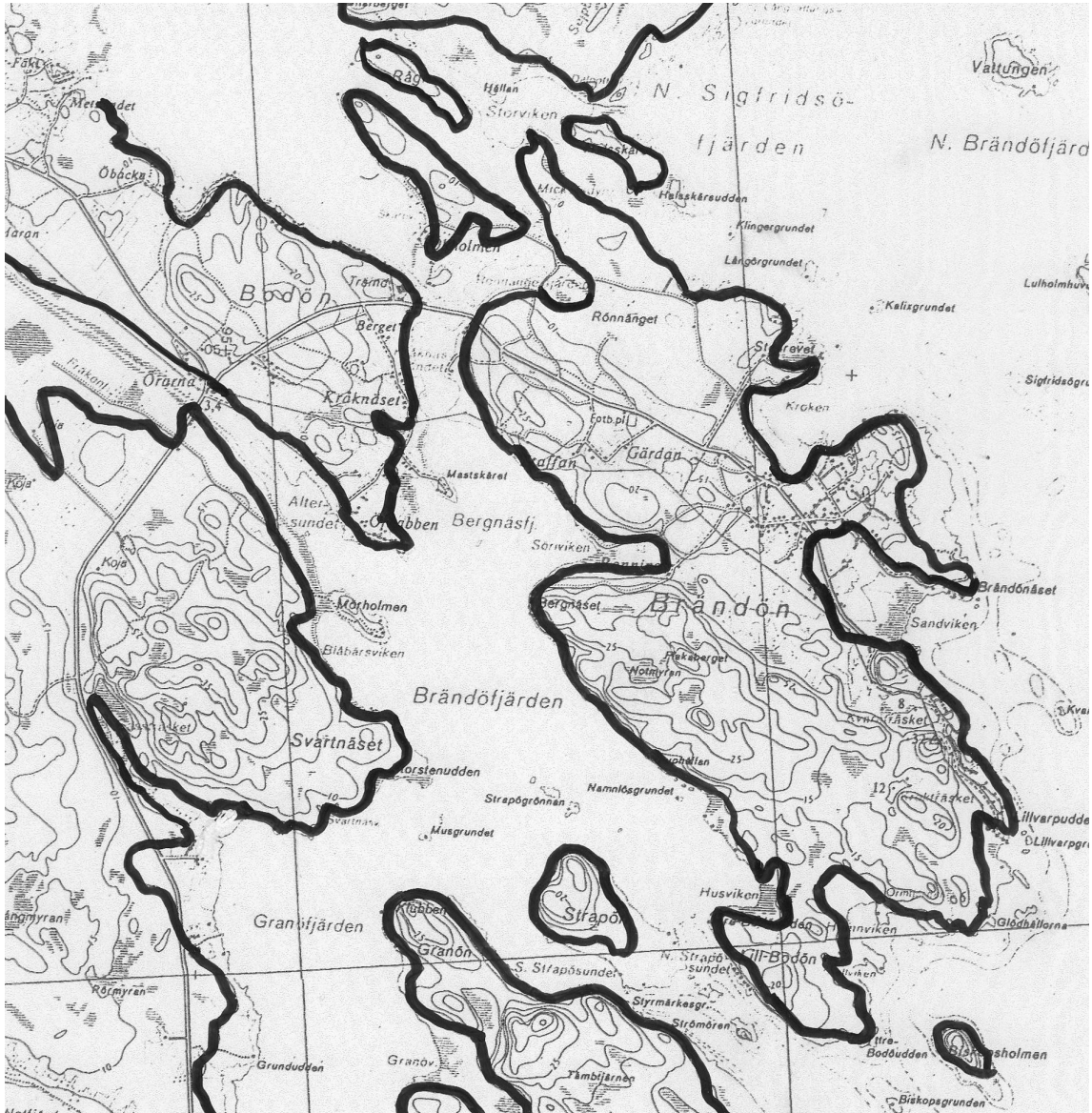
Utdrag ur karta från år 1645

Brändön för omkring 1000 år sedan

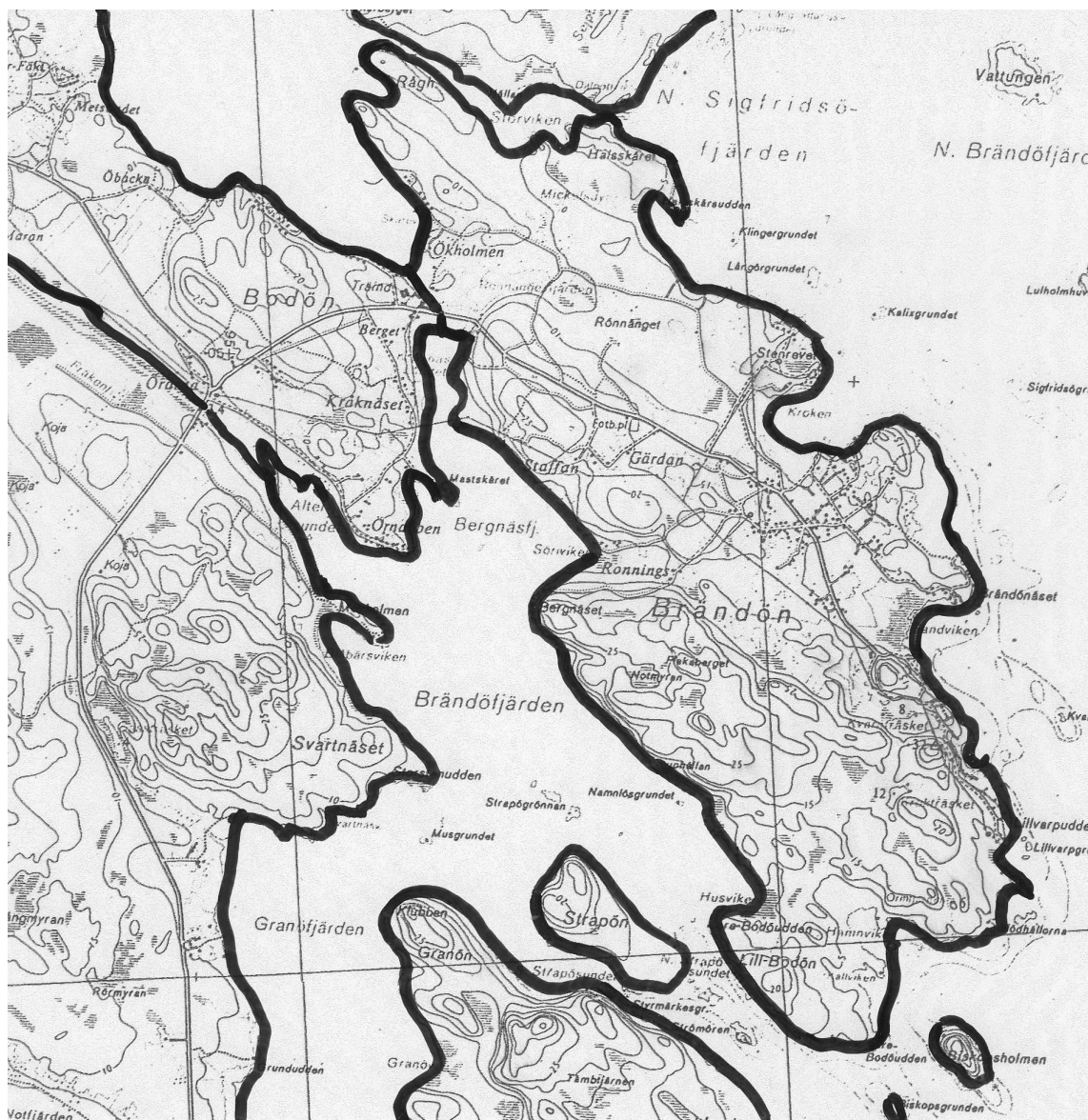
— = 10-meterskurvan

Brändön för omkring 500 år sedan

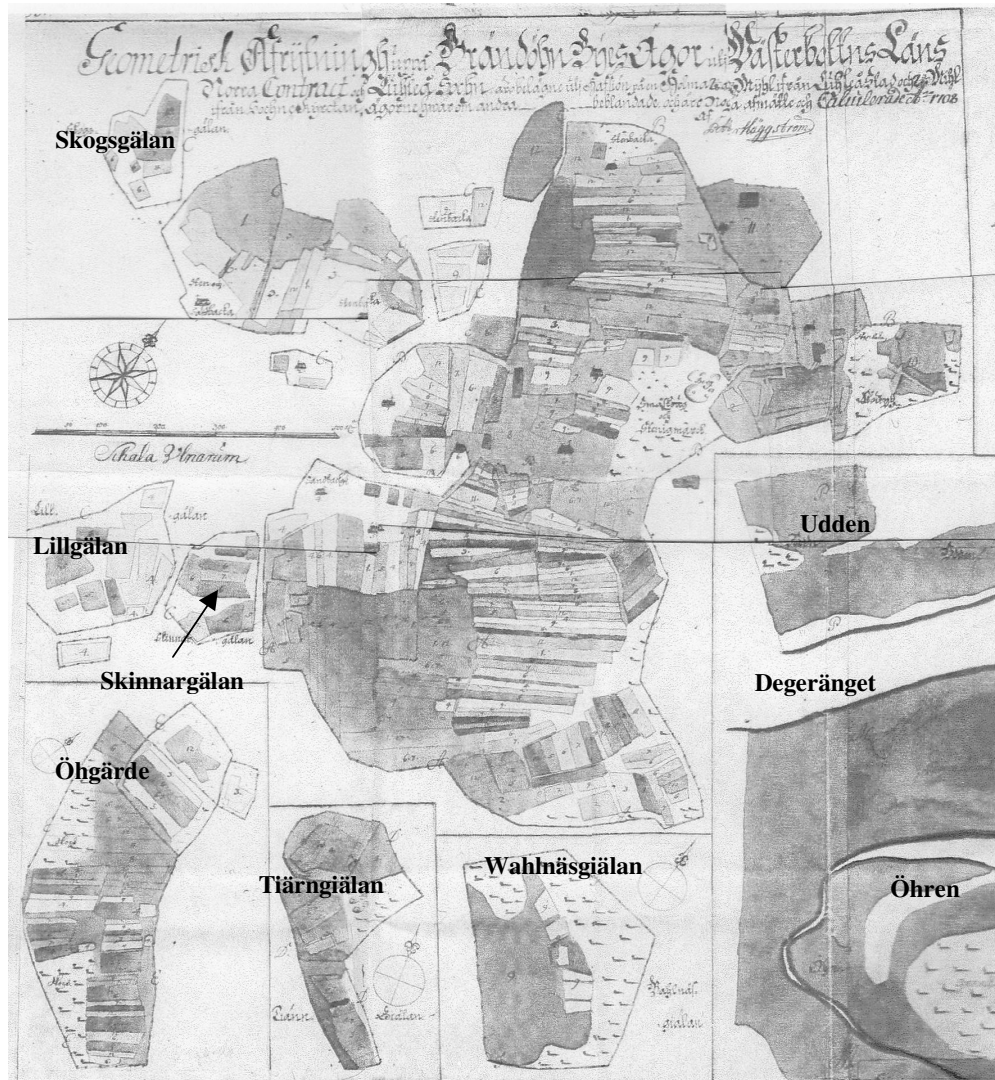

= 5-meterskurvan

Brändön på 1980-talet

1708 års tegskifte

Åren 1708-1709 upprättade lantmätaren Petter Häggström kartor över Brändö bys mark, såväl genom tegskifte av inägorna som avmätning av utmarken. Han skriver:

”Desse föreskrevne Brändö byamän hava åker av sand med mullblandad jordmån som årligen ligger i säde, berättades att åkern är nu mer frostaktig än den i forna tider varit, dock östra åkern litt A sämst. Prövas efter 1 tunna utsäde medelmåttiga år, 2 ½ å 3 tunnor igenbekommas. Ången är någorlunda lättbrukad och litet bärande emot vidden. Skogen finnes till nödtorften men ingen näverskog eller synnerlig betesmark finnes uppå själva Brändön, ty hava de sina fåbodställen in på fasta landet därest bättre bete finnes. De hava ock tvenne små strömkvarnar som gå allenast några veckor höst och vår. Ödeshemmanet eller nr 8 har sin kvarnlott i lag med nr 4, 9 och 10.

Under denna by är gott fiskerilägenhet att fånga sik – löja – gäddor – strömming med mera både vinter och sommar såväl till salu som för egna behov. Gör därför årligen till Kongl Maj:t och

Kronan i taxa 3 skålpund torr sik eller 2 daler 16 sk smt. De hava ock tillfälle att bruka sälnät hemma vid byn och vid Sigfridsön varuti hela byn är intressent, och berättas sig litet fiska emot det stora besvär de kan hava, dock göres därför 1 daler smt årligen i taxa. Förutan detta har nr 1, 6, 7 och 12 goda sälnäställen i Udden, långt borta i havet, berättades att somliga år få tämligen ymnigt, taxan göres därför allenast 1 daler smt.

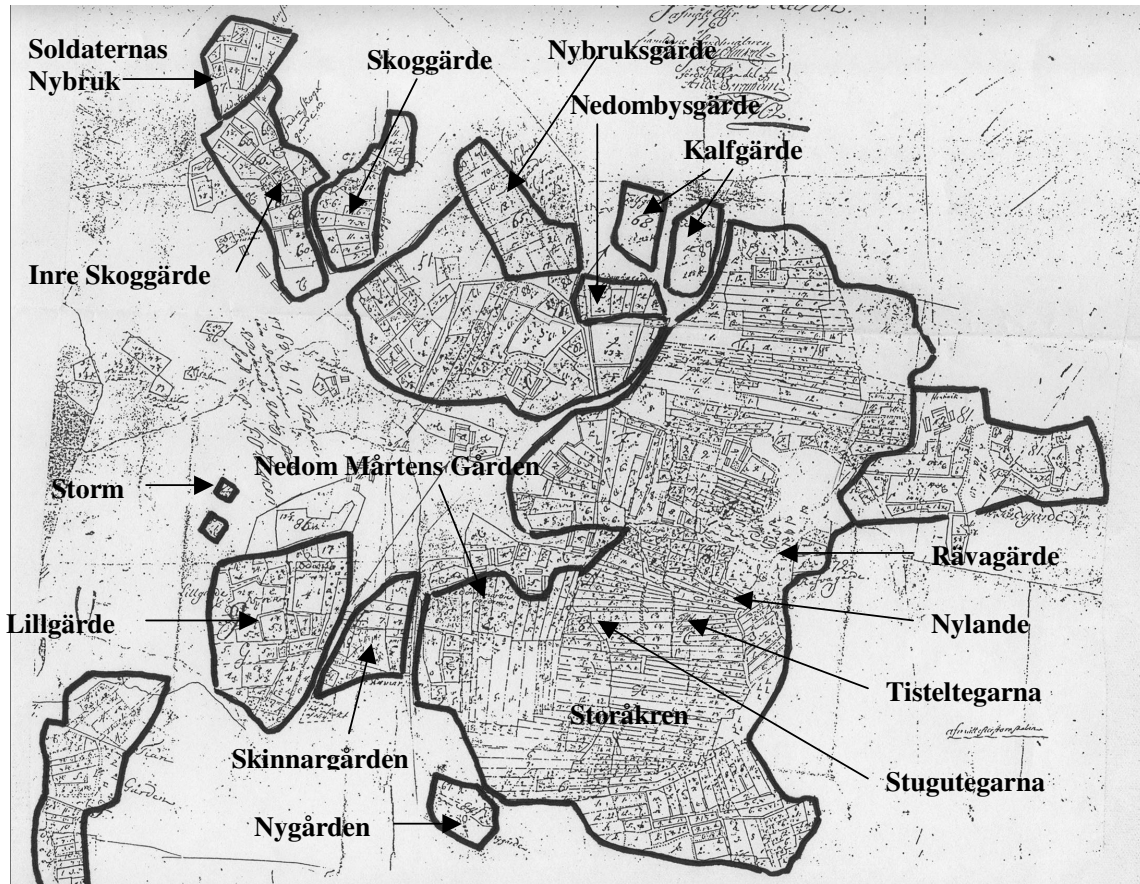
Desse hava sin bästa förmån till utlagornas erläggande av bohage samt fiskerier, den som det mäktar bruka, men i dessa svåra krigstider finnes liten manshjäl, så att de nödgas lämna sina fiskerier öde.

Datum Umeå d 28 April A:o 1709 / Petter Häggström”

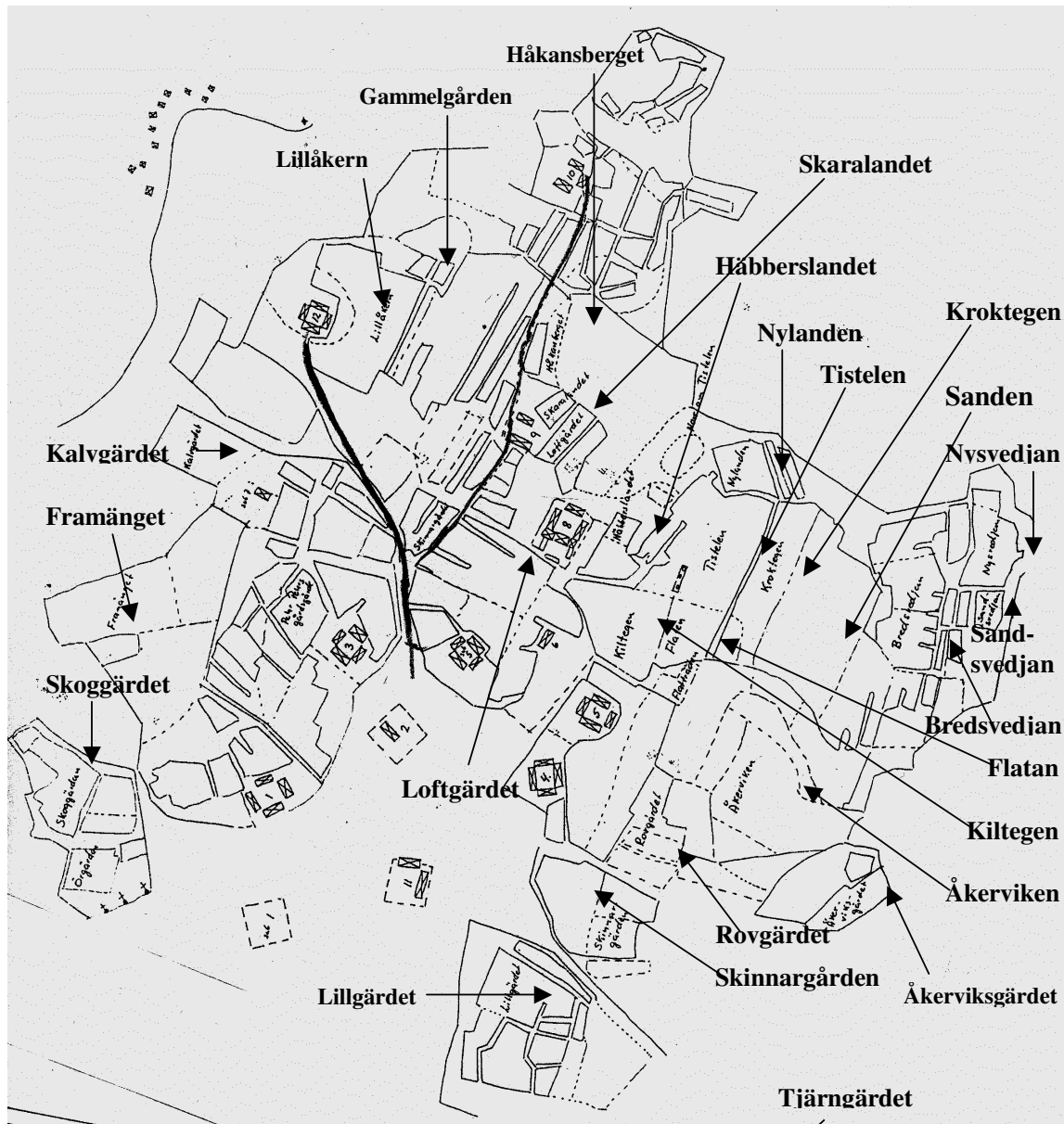
Notvarp på 1708 års karta

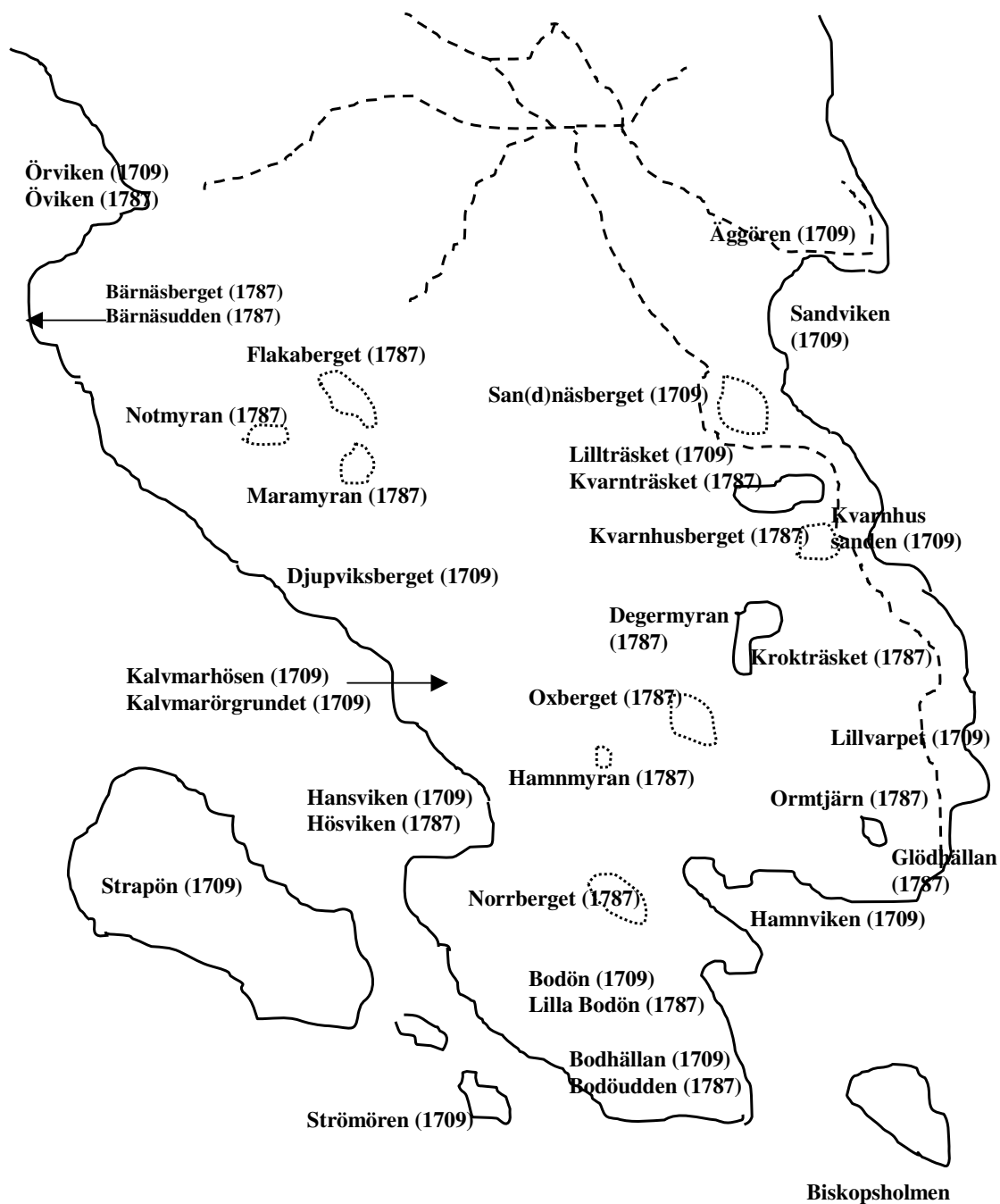
1760 års storskifte

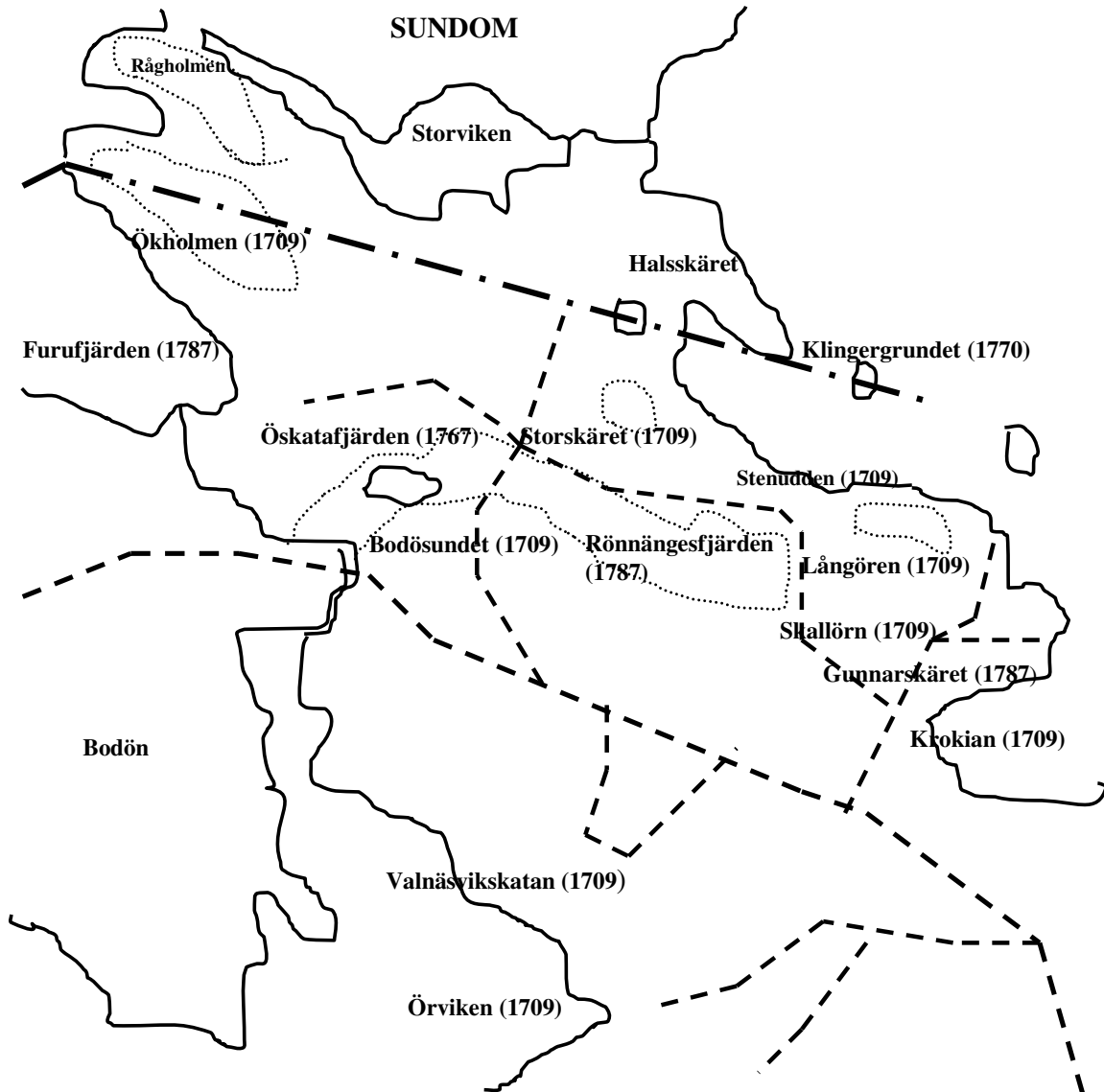
1783 och 1793 års storskifte

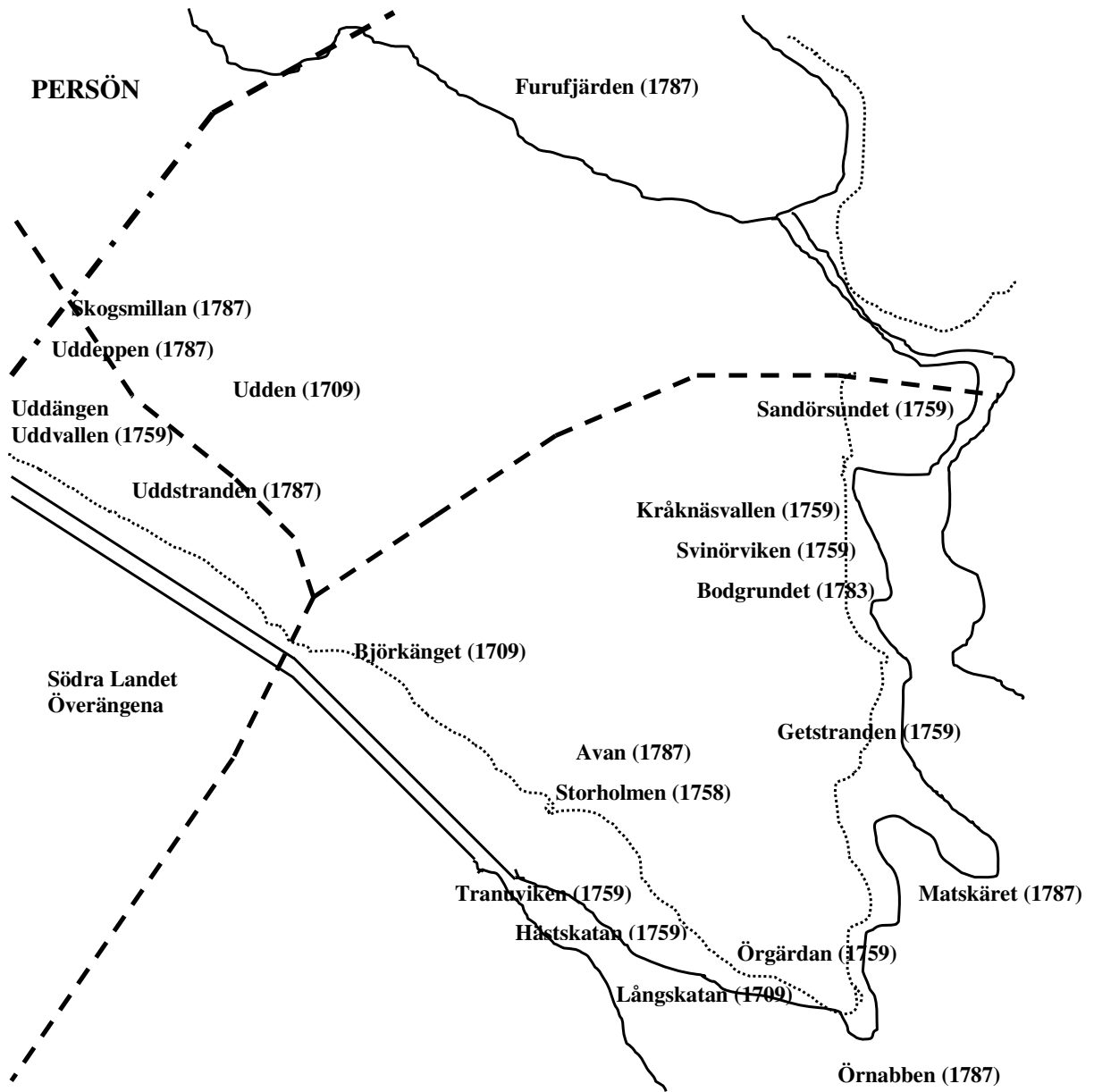
Område 2 – delen söder om byn

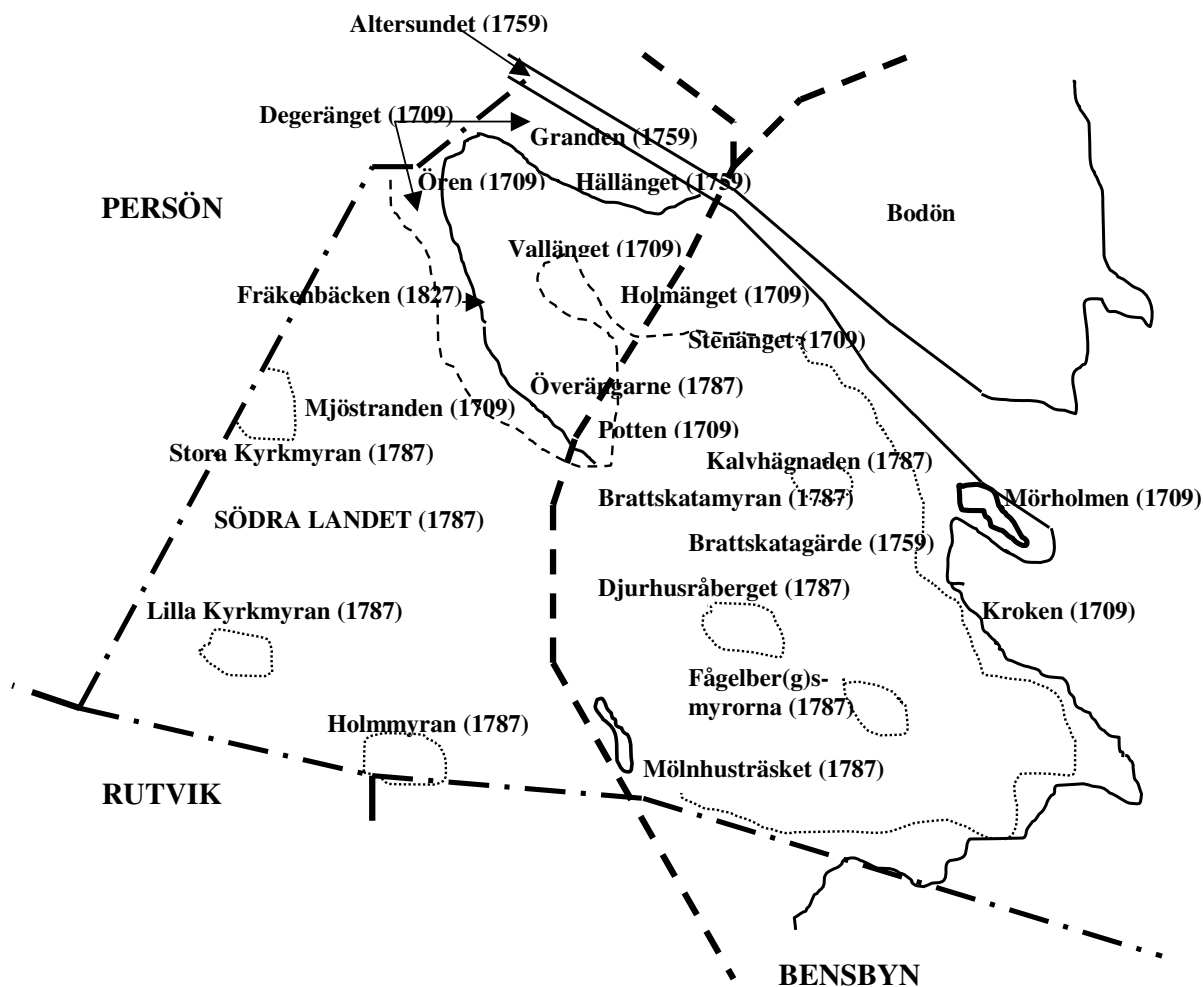
Område 3 – delen norr om byn

Område 4 –Bodön- Örarna

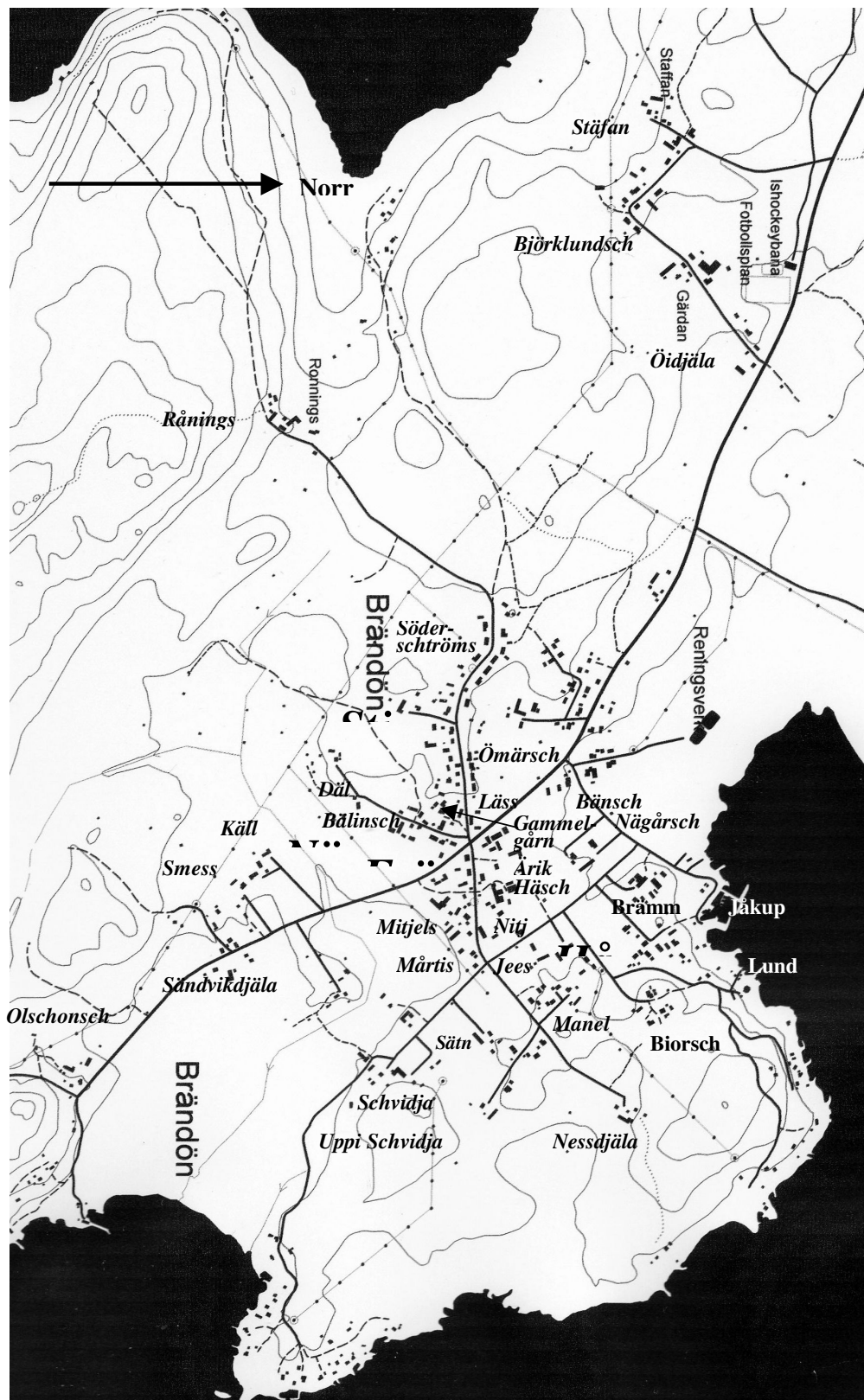

Område 5 – Södra landet – Överängena

Gårdsnamn i Brändön

Efter skiss av Amie Lundgren i "Ortnamn på ön Brändön"

Utdrag ur "Blå kartan"

Brändön 1979

Förteckning över ortnamn i Brändö by i Nederluleå socken i Luleå kommun

Områdesindelning:

Område nr	
1	Brändö by, byakärnan
2	Södra delen av Brändön
3	Norra delen av Brändön med Ökholmen
4	Örarna - Bodön
5	Södra landet - Överängarna
6	Öarna i Skärgården

År: = Tidigaste belägg på lantmäterikartor mm. Namnen är oftast ännu äldre.

Källor:

Lindblom: Else Britt Lindblom, Studier över önamnen i Luleå skärgård, Gårdar och namn i Nederluleå socken, Från Abborsten till Östrecklacken

Pellijeff: Gunnar Pellijeff, Ortnamnen i Norrbottens län, del 9 Luleå kommun

Lundgren: Amie Lundgren, Ortnamn på ön Brändön, B-uppsats 2002

Akt nr = akt från Nederluleå i länets lantmäterikontor

- 1709 = Å 23 = Akt 17:1. Kartor av Petter Häggström år 1708-1709 i lantmäteriverkets arkiv. samt konceptkartorna Nederluleå 12 och 15 i länets lantmäterikontor. Avmätning och tegskifte
- 1757 = Besiktning av Sigfridsön m fl öar och ängsdelning av Skäriänget mm, akt Nederluleå 58
- 1759-60 = Esaias Hackzells uppmätning och storskifte, akt Nederluleå 48
- 1762 = Storskifte
- 1767 = Ängsdelning av Byssön och Ökholmsgrundet, akt Nederluleå 58
- 1787-1802 = Avvittringen akt Nederluleå 103
- 1788 = Ängsdelning av Gustaf Es Winblad von Walter
- 1783 = Storskifte, akt Nederluleå 94
- 1793 = Storskifte, akt Nederluleå 110
- 1801 = Avvittringen 1787-1802
- 1805 = Dom om fiske vid Hösen
- 1827 = Laga skifte 1827-31
- 1907 = Delning av soldatjord
- 1929 = Generalstabskartan
- Ek.k = Ekonomiska kartan
- GK = Gula kartan 1989
- SJ = Sjökort och sjösportkort
- M = muntliga uppgifter av bybor m fl

Namn	Om-råde	Källa/År	Anteckningar
Aldermyran		Lsk 1827	Alder = al
Alstersundet	4-5	Avv 1787	
Altersundet	4-5	Storsk 1759-60, avv 1787	Lindblom: innehåller alpt = svan. [Pellijeff: "lomsundet". (Storlom)]
Altersundsån	4-5	Lsk 1827	
Anders	4	Ek.k	Brändön 10:13. Lindblom: Anders Andersson fanns i slutet av 1600-talet i byn. Det är dock ovisst om ha har något samband med gårdsnamnet
Anders Petter	1		Brändön nr 10. Lindblom: uppges givet efter Petter Nilsson på 1900-talet. Anders skulle då ange att gården är en utbrytning från stamhemmanet, således Petter från gården Anders.
Anders-Jöns	1		Brändön nr 12. Lindblom: efter någon som inte kunnat spåras med namnet Anders Jönsson. Kallas numera också isi Gårds
Anita	6		Lindblom: Anita eller Anita Ekberg, uppstickande stenar öster om Örnabben. Kallas lokalt för Bodkustostenarna
Arons	4		Brändön nr 11. Lindblom: enligt uppgift efter Aron Johansson i slutet av 1800- och början av 1900-talet
Arons	4		Brändön 10:4
Avan	4	Storsk 1783, 1787, lsk 1827	Ava = ung liten sjö eller säckliknande vik
Backgårde	1	Lsk 1827	
Backstycket	1	Lsk 1827	
Badstuvaret	2	Dom 1805	"det undre eller sydöstra varpet vid Hösen"
Baracklägret	2		Fd FBU:s läger, numera Brändö Konferens och Fritidsby
Bastustycket	1	Lsk 1827	
Ben(k)tses	1		Isi Ben(k)tes. Brändön nr 6. Lindblom: Gårdsnamnet uppges vara gammalt. Eriich Bentson, Jon Bentson fanns i byn 1543. En f.d. ägare hette Johan Andersson Benslin, f 1753, har även ägts av Olof J Benslin.
Bensby kvarndamm	5	Lsk 1827	Vid utloppet från Mölnhusträsket (= Gässträsket)
Bense	1		Brändön nr 6. Pellijeff: Efter en tidigare ägare Olof J Benslin
Bensmyran	5	Ek.k	
Berget	3, 4	Ek.k	Brändön nr 14. Vid Kråknäset
Bergnäset	2	EK	Även skrivet Bärnäset
Bergnäsfjärden	6	Ek.k	
Berlins	1		Isi Berlins. Brändön nr 12. Lindblom: efter J Berlin vid 1900-talets början
Bernäs Fjärden	6	Avv. 1787	Bergnäsfjärden
Biskopsgrunden	6	Ek.k	Lindblom: liten holme vid utfarten från Strapösundet. Ett folkligt namn är Själahällorna (av själ = säl) (Hör ej till Brändö by)
Biskopsholmen	6	Avmätn 1709, generalstabsk 1929	Lindblom: Det folkliga namnet är Biskopen. (Det sägs att en biskop varit iland på holmen. Här finns också en labyrint). Hör ej till Brändö by
Bjurs	1		Isi Bjurs. Brändön nr 10. Lindblom: ett soldatnamn Bjur ingår i gårdsnamnet
Björklandet		Lsk 1827	
Björklunds	1		Isi Björklunds. Brändön nr 1. Lindblom: efter N J Björklund. Utflyttning från Gammelgården. Nytt

			namn från 1900-talet
Björkskäret	6	Avv. 1787, 1801	Norr om Nagelskäret. 1801: "med små granbuskar beväxt, odugligt"
Björkängen, ängst	4	Avm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, lsk 1827	
Björkänges-röjningen	4	Storsk 1759-60, 1787	
Björkörarna	6	Avv. 1801	Består av Trutören, Trutörgrundet, Grissleklippan
Blomkvistberget	5	M	= Djurhusråberget
Blomkvists	1		Brändön nr 7. Lindblom: efter en Blomkvist på 1900-talet
Blomtouden		Lsk 1827	
Blåbärsviken	5	Ek.k	Vid Myrholmen
Bodgrundet	4	Storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Bodgårde		Lsk 1827	
Bodhusudden	2	Avm 1709	
Bodhällan	2	Avm 1709, 1787	
Bodkunostenrna	6		Lindblom: Uppstickande stenar öster om Örnabben. Bodkuno = fäbodkvinna. När kvinnorna rodde till fäbodarna på Öarna för att mjölka, stötte de ofta med roddbåten på dessa stenar, som låg under vattnen. Därför började man kalla dem Bodkunostenarna. Se även Anita
Bodstrandsgårde		Lsk1827	
Bodvallen, Boval-len		Lsk 1827	
Bodöbacken	4	1992	Väg inom mindre bostadsområde på Öarna (Bodön)
Bodöknabb	2	M	= Norrberget på Lilla Bodön
Bodön	2	Avm 1709, ängsdeln 1758-60, avv 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	= Öarna
Bodörödingen		Lsk 1827	
Bodösundet	3	Avm 1709	
Bodöudden	2	Avv 1787	Vid Lilla Bodön
Borgen, Bårgen	6	Avv 1787, 1801, lsk 1827, generalstabsk 1929	Två holmar. "hög holme med i sjö nedstupande bergvägg – kallas ofta borg". Lindblom: "På avstånd ter sig ön som en rund fästningslik borg". Avvittringen 1801: "2:ne holmar med små granbuskar beväxt, odugligt". Generalstabskartan 1929: Fiskestuga
Borggrynnan	6		Lindblom: Grynna öster om Borgen. Kallas även Tisteln
Bram	1		Isi Bram. Brändön nr 12. Lindblom: Ibland de bomärken med vilka man 1638 undertecknade en gränsreglering mellan Luleå och Kalix socknar fanns Abraham Olssons i Brändön bomärke. Bomärket överensstämmer i stort (med en liten avvikelse som skulle bero på hemmansdelningen) med bomärket för nr 12 i Brändön. En son till Abraham Olsson heter Jöns Abrahamsson. Han var sexman och borgare i staden. Olaff Abrahamsson uppträder som ägare av ett hemman på en karta över Brändön 1645. Innehavare av 690 skälsland, den näst största åkerarealen i byn. Anses vara det äldsta gårdsnamnet i Byn. Bram är en förkortning av Abraham

Branders	1		Brändön nr 5. Lindblom: <i>Gården uppkallad efter fadern till J P Vikström (1931) som hette Petter Brander, gift med Maja-Stina Dahl</i>
Brattskatagärde	5	Storsk 1759-60, 1787, 1827	Gammal fäbodvall
Brattskatamyran	5	Avv 1787, lsk 1827	
Brattskatan	5	Lsk 1827	
Braxenskäret	6		Se Musselgrundet
Bredsvedjan	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Brämgården	4		Lindblom: <i>Bräm = gårdsnamn för Brändön</i>
Brändebol	1	Deln 1907	Namn på f d soldatroten Brändholms mark
Brändholm	1		Namn på soldatroten nr 99
Brändholms	1		Brändön nr 2 (Örarna). Lindblom: <i>innehåller soldatnamnet Brändholm</i>
Brändö hamnväg	1	1992	Väg till Brändö hamn. Kallades Hamnvägen. För att skilja den från andra "hamnvägar" i kommunen fick den tillägget Brändö
Brändö kvarnväg	2	1992	Hette tidigare bara Kvarnvägen. Väg från där allmänna vägen sluttar och förbi Kvarnträsket
Brändöbodarna	5	Ek.k	Område med fäbodrar på västra sidan om Brändöfjärden. Kallas oftast <i>isi våln</i> = på vällen. Namnet används även som adressväg
Brändöfjärden	6	Ek.k	
Brändön			Lindblom: <i>Byn Brändön har gamla anor. Den nämns både i bågaskattelängden 1539 och Gustav Vasas jordebok år 1543, då med inte mindre än elva bönder. Ordet bränd som ingår i förleden säger oss att en brand av något slag gått fram på ön. Det är troligt att det är ordet bränna = svedjeland som vi finner i Brändön med ett -d inkommet under inflytande av brand. För att få odlingsbar mark brände man skog. Då uppstod en bränna eller svedja. Båda dessa ord förekommer i Lule älvdal som namn på bydelar</i>
Brändönäset	2	Ek.k 1992	Även adressnamn för väg till fritidshusbebyggelse vid Näset och Näsudden
Brändövattungen	6	Avv. 1801, generalstabsk 1929	1801: <i>"med små granbuskar beväxt, oduglig"</i>
Brändövägen	4,2,1	1992	Från vägskälet i Örarna genom byn tills allmän väg slutar. Brändövägen fanns tidigare på Örnäset i Luleå stad och fick byta namn till Örnäsvägen och Kronbacksvägen
Brändöörarna	4	Generalstabskartan 1929	Kallas vanligtvis endast Örarna
Bränslan	1	Deln 1907	Namn på marken till soldatroten nr 101 Lund
Bysgärdet	1	Storsk 1759-60	
Byssön	3	Ängsdeln 1767	<i>"byön eller ön som byn ligger på"</i>
Båthusuddarna	2	Ek.k	Lundgren: <i>före uppgründningen fanns båthus där. Vid Näset</i>
Bäckgårde		Lsk 1827	
Bäddören	6		= Kalixgrundet. Namnet satt av sjömätare
Bär(g)näsberget	2, 3	Avv 1787	
Bärnäset	2, 3	Uppm 1709	= Bergnäset
Bärnäsfjärden	3-4	Avv 1787	
Bärnäsudden	3	Avmätn 1709, 1787, lsk 1827	Bergnäsudden
Dahl	1		Namn på soldatroten nr 102
Dahl, Dal	1		Isi Dahl. Brändön nr 3. Lindblom: <i>Gården uppkal-</i>

			<i>lad efter soldaten Johan Persson Dahl, f 1724, farfar till tidigare ägaren E Nordström. (?)</i>
Dahlgrubban		Lsk 1827	
Dahlgärde		Lsk 1827	
Dahlin	1	Storsk 1891	Namn på soldatrotten nr 102
Dalmark	1	Deln 1907	Namn på avsöndringen av marken till soldatrotten nr 102
Dalmarksvägen	1	1992	Väg från vägkorset i byn i sydvästlig riktning. Efter soldatrotten Dal
Daltorp nr 1	1	Avs 1895	Brändön 9:6. Avsöndring från Brändön 9:6. Såld till f.d. fältjägaren Nils Petter Dahl
Degermyran	2	Avv 1787	<i>deger, diger = stor</i>
Degerängen, -et	5	1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793, hkl 1912, lsk 1827, ek.k	
Degerön	6	Avm 1709	
Diktbron, Diktgården	1	1891	s.k. "Diktbron", Diktgården (i köpebrevsbeskrivning)
Djuptjärn	2	Lsk 1827	Inom Persöns område
Djuptjärnheden	5		Vid gränsmärket mot Persön
Djupviken			Hemmansklyvning av nr 8, akt 1036
Djupviksberget	2	Avm 1709, 1787	
Djurhusgårdet	5	Lsk 1827	djurhus – någon byggnad för kreatur
Djurhusråberget	5	Storsk 1787	Kallas även Blomkvistberget
Djurhusudden	5	Syneinstrument 1792	Söder om fåbodarna.
Enagrundet	6	Storsk 1787, 1801, generalstabsk 1929	Ordbok över Umemålet "liten not som brukas vid havsklippor, vars ena ände fästes vid landet, och noten kastas ända ut i sjön, och i den andra änden är ett rep, varmed man drar i båten och tillika plaskar med repet, under det man rör med noten i en liten cirkel, uti vilken pulsas med "bitkjels" för att skrämma fisken på noten, och så drages den upp i båten". Avvittringen 1801 : "aldeles kalt"
Erik	1		Isi Erik. Brändön nr 3. Lindblom : uppges vara ett gammalt gårdsnamn. En av de bönder som finns förtecknad på 1645 års karta heter Nilss Ericsson, Det är dock oviss om han, hans son eller far, har med hemmanet nr 3 att göra
Erikberget	6	Ek.k	Sigfridsön. På Brändön 10:6
Eriksgrundet	6	Ek.k	Öster om Sigfridsön
Estersön	6	Ängsdeln 1757	
FBU-lägrret	2		Fd FBU:s läger, numera Brändö Konferens och Fridsby
Finnskäret	6	Avv 1801	
Fisketorp nr 1		1894	= Brändön 5:15, avsöndring som sålts till Olof Fredrik Björklund., "belägen i Flåkaberbergsgården"
Fjuksögrundet	6	Avv 1787, 1801	Lindblom : fjuka = häftigt blåsa omkring, yra, snöa. 1801: "aldeles kalt"
Fjuksökallarna	6		I Fjuksöfjärden öster om Fjuksön
Fjuksön	6		Tillhör Hindersön. Lindblom : I namnet ingår verbet 'fjuka' = ung. fara hastigt i luften, häftigt blåsa omkring, yra, snöa
Flakaberget	2	Avv 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	Fångst med fågelflakar. Det finns ännu ett Flakaberget, se nedan. En gångväg leder dit, se Flakabergsstigen
Flakaberget	2	Gula.kartan	Väster om Krokträsket
Flakaberbergsgårdet, -an	2	Lsk 1827	

Flakabergsstigen	1		Lundgren: den stig som leder från byn upp till Flakaberget. Går från Dalmarksvägen
Flatan	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Flatträden	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Flåkabergsgården		1894	Se Fisketorp nr 1
Fogelber(g)s-myrorna	5	Avv 1787, lsk1827	
Forsbergs	1		Brändön nr 7. Lindblom: efter ägaren 1931 Petter A Forsberg
Framomänges-gärde		Storsk 1759-60	
Frapå lägdan	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Frapå änget		Storsk 1783, storsk 1793	
Framänget	1	Storsk 1793	
Frantse	1		Isi Frantse. Brändön nr 11. Lindblom: av personnamnet Frans av tyskt ursprung. Namnet är ovanligt i Nederluleå socken. Kallas även Gammel-Frantse efter att Ny-Frantse tillkom
Fräkenbäcken	5	Lsk1827	
Furufjärden	3, 4	Avv 1787, lsk 1827	
Furufjärdsvägen	4	1992	Infartsvägen från Örarnavägen till fritidshuset vid Furufjärden
Furuöfjärden	3-4	Storsk 1759-60, 1787	
Fäbodar	4	Storsk 1759-60	Se Kråknäsvalen
Fäbodar	5	Avv 1787	
Fäbodgårde	5	Storsk 1759-60	
Färjstället	3	Ek.k	Lundgren: kallas även för Simmarstället. Det är platsen där kreaturen simmade eller färjades över för att ta sig till fäbovalen i Öarna
Fätoget	1	Lsk 1827	
Försöket nr 1	4	1877	Brändön 10:4. Namn på avsöndring som sålts till Michael Mattson Nyqvist (vid Persö råhage)
Gammelgården	1	Storsk 1793	Isi Gammelgården. Brändön nr 1.
Gammelgårds-vägen	1	1992	Väg söder om fiskehamnen. Gammelgården är nämnd vid storskifte 1783 och 1793
Gammel-Nils-Hans	1		Brändön nr 8. Lindblom: en ägare, Nils Hansson, f 1669, kom från Börjelslandet, tänkbar namngivare
Getstranden, -stranda	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793, lsk 1827	
Getörn		Lsk 1827	
Glospålen	6		Lindblom: yttersta udden på Halsskäret, tillhörande Sundom. Spål = långsträckt, låg spetsig udde, som tidvis kan vara omfluten eller helt ligga under vatten. (Glo – stillastående vatten, blänkande vattenyta)
Glödhallan- -hällorna	2	Avv 1787, Ek.k	(glöder i solskenet??)
Grandbäcken		Lsk 1827	
Granden	5	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793, lsk 1827	Enl. Erik Larsson växte här det bästa höet. Grande = lågt, flakt övervattensgrund
Grissleklippan	6	Avv 1801	Se Björkörarna
Groneten	2		Lundgren: Betyder änden, eten, av ett grund, gronn.

			Ligger i Bränöfjärden, ung vid Stuphällan
Grubban	5	Lsk 1827	Eller Djuptjärn
Gråsjälsgrunden	6		= Gråsjälsreven, öster om Nagelskäret
Gråsjälreven		Generalstabsk 1929, Ek.k	Öster Nagelskäret. Kallas även Gråsjälsgrunden och Gråsjälhällorna
Gråskälhällan, -hällorna	6	Avv 1787, 1801	1801: "aldeles kalt"
Gräten			Lundgren: i grä to vilket betyder strandslätt, vanligen delvis belagd med en brun jordskorpa
Grönnan	4	Ek.k	Vid Altersundskanalen
Gunnarskäret	1, 3	Avv 1787	
Gunnarskärsfjärden	3	Avv 1787	Nuv Kroken (hamnvikens)
Gussöfjärden	6	Gula kartan	
Gårds			Brändön nr 12. Se Anders-Jöns
Gårdsgärdet	1	Storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793, hhl 1812	
Gärdan	3	Ek.k	Gärda = inhägnad odlingsmark. Brändön 1:6 vid Staffansvägen
Gässträsket	5	Generalstabskartan 1929, ek.k	= Mölnhusträsket 1787
Halsen	5	Ek.k	
Halsholmen	6		Se Halsskäret
Halsskäret	3, 6	Dom 1838, generalstabsk 1929, Ek.k	Lindblom: skär på norra sidan av Brändön, tidigare kallats Halsholmen eller bara Skäret
Halsskärhalsen	3	1770, dom 1838	Gränsbestämning mot Sundom
Halsskärsudden	3	Ek.k	Ligger på Sundomsidan
Hamnmyran	2	Avv 1787	Innanför Hamnviken
Hamnviken	2	Översiktskartan 1720, Uppm 1709, avv 1787, gula kartan	Vid Lill-Bodön
Hamnviksberget	2	M	= Oxberget
Hamnögrundet	6	Avv 1787, 1801, generalstabsk lsk 1929	Lindblom: Grundet som för ca 200 år sedan beskrevs som ett aldeles kalt grund är nu en holme nordöst om Hamnön med enstaka lövträd. Avvittningen 1801: "aldeles kalt"
Hamnö huvudet	6	Ek.k	Norra delen av Hamnön
Hamnön	6	Ängsdeln 1757, avv 1801, lsk 1827, generalstabsk 1929	Lindblom: Öns goda hamn har varit orsak till förleden Hamn-. 1801: "stenbunden och mossslupen, beväxt med små odugl. risgran, endast dugl. till vedbrand, som skogen å Svartön". Fiskestugor
Hamnörn	6	Avv 1787, lsk 1827	
Hamnöörarna	6	Genstabsk. 1929	Två holmar öster om Hamnön. Fiskestugor
Hans	1		Isi Hans. Brändön nr 5. Lindblom: Gammalt gårdsnamn. I byn fanns Hans Nilsson på 1600-talet. Han uppträder bl a som ägare till ett hemman på 1645 års karta över Brändön. Han innehar den största åkerarealen i byn, 69 ½ skälsland. Om han har något samband med gårdsnamnet är dock osäkert
Hansviken	2	Avm 1709	
Harasundet	3	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793, 1827	
Hedmyran	2	Avv 1787	= Hemmyran
Helmers	1		Brändön nr 9. Lindblom: ungt namn efter ägaren Isak Helmer Johansson
Hemmyran	2	M	= Hedmyran
Hermans	4		Brändön nr 2 (Örarna). Lindblom: relativt nytt namn

			<i>efter N Herman Johansson, f 1875</i>
Holmen	5	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787	
Holmmyran	5	Storsk 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	= Aldermyran. Gränsar mot Bensbyn och Rutvik
Holmsundet		Storsk 1762, storsk 1783, lsk 1827	
Holmvallen, Hålmvallen	5	Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Holmvålen	5		Lundgren: betyder holmen där man odlade vall. Holmvallen
Holmänget	5	Avm 1709	
Husviken	2	Ek.k	= Hösviken
Husviksberget	2	Avm 1709	
Håkans	1,4		Isi Håkans. Brändön nr 9. Lindblom: ligger i själva byn, okänd härledning. Finns även i Örarna
Håkansberget	1	Ängsdeln 1788, storsk 1793	
Håkansgärdet	1	Lsk 1827	
Häbberslandet	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Häbbersstycket	1	Lsk 1827	
Hägnaden		Lsk 1827	
Hällklubben	3		Lundgren: klubb = liten holme, som ofta p.g.a landhöjningen blivit landfast. Vid Halsskäret (inom Sundom)
Hällklubbsstranden	3	Storsk 1793, lsk 1827	
Hällskogen		Lsk 1827	
Hällängen, -et	5	Storsk 1759-60, 1787, 1827	
Hästholmen	2		= Ökholmen
Hästskatan	4	Storsk 1759-60, storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Hösen	2	Dom 1805	Dom ang notvarp vid Hösen. Hös = huvud, kulle. "del av Brändö bys land och strand vid Norra Strapösundet"
Hösvarpet	2	Dom 1805	
Hösviken	2	Avv 1787, dom 1805	= Husviken på dagens kartor
In i ön	3	M	
Inder om örn, ön	5	Storsk 1783, avv 1787, storsk 1793	
Indra Fierden	4-5	Ängsdeln 1759-60	
Indra Genhästudden	3	Avm 1709	På Ökholmen
Indre Bodörn	4	Ängsdeln 1759-60	
Indre Kråknäsvisken	4	Storsk 1759-60	
Indre nefva Grund stranda	3	Ängsdeln 1759-60	
Indre Skiäre	3	Ängsdeln 1759-60	
Indre viken		Storsk 1783	
Iniskären, Iniskärslandet		Lsk 1827, dom 1838	Sältingäng. Sälting – gräsart av släktet trigloch, finns bl.a. av arterna havssälting och kärresälting.
Ini ön			Lindblom: Nordvästra delen av byområdet
Inomväsgårde	3	Storsk 1759-60	
Inre Bodöudden	2	Ek.k	
Inre Genhäststranden	3	Avv 1787	

Inre Hamnön	6	Avv 1787, 1801	1801: "mästadels kalt, utom någre små ahlderbuskar här och där beväxt"
Inre Kråknäsviken	4	Avv 1787, storsk 1762	
Indre nefva Grundstranda	3	Storsk 1759-60	
Indre Skiäre		Storsk 1759-60	
Inre Nävagrundet	3	Storsk 1762	
Inre Skogsgärde	1	Storsk 1759-60	
Inre viken		Storsk 1783	
Jakob	1		Isi Jakob. Brändön nr 12. Lindblom: En ägare på 1600-talet heter Jacob Johansson, f 1654
Jösse	1		Isi Jösse. Brändön nr 8. Lindblom: Gårdsnamnet uppges vara gammalt. Jöns Nilsson fanns i byn 1543. Om han har något samband med gårdsnamnet är dock ovisst
Kalixgrundet	6	Generalstabskartan 1929	Lindblom: En Kalixbo skall ha byggt en stuga på grundet, därav namne. Kallas även Bäddören
Kall	1		Isi Kall. Brändön nr 7. Lindblom: Personnamnet Kalle ingår i namnet. Den förste med namnet Kalle lär ha kommit från Piteå. Innehavare före 1931 skall också ha hetat Kalle
Kallviken	2	Ek.k	Vid Lill-Bodön
Kallviksudden	2	Ek.k	Vid Lill-Bodön
Kalvgärde, -gälan	1	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1788, storsk 1793, lsk 1827	
Kalvhägnaden	5	Ängsdelning 1787, storsk 1793	
Kalvarhösen	2	Avm 1709	Mar = grund, sumpig el gyttjig vik, hös = kulle
Kalvarörgrundet	2	Avm 1709	
Kilen, Kilm	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793, lsk 1827	
Killinghalsen		Lsk 1827	
Kiltegen	1	Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Klingergrundet	6	Gränsbest 1770, Storsk 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929, ek.k	Lindblom: Holmens halva areal tillhör Brändön, den andra halvan Sundoms by. Av namnets förled, Klinger-, framgår att holmen är rund, jfr kringla. I dialekter förekommer klinger för 'kringla'. Den metatesiska företeelsen som här förekommer med omkastning av bokstäver är vanlig när ordet kringla förekommer just i ortnamn
Klippviken	6	Ek.k	Vid Sigfridsön, norra delen
Klösaberget	3		Lundgren: ev från uttrycket klö'sot som betyder halkigt och klösa i som har med ojäm terräng att göra. Klösaberget är ett stenigt och ganska oframkomligt berg. Ligger sydöst om Flakaberget
Klösstranden, -stranda	3	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Knivören	6	Avv 1801	
Kostigen	5		Lundgren: börjar vid fåbovallen i Öarna ovh vidare till Gässträsket. Därifrån tar Kyrkstigen vid
Kringgärde	1	Storsk 1762	
Kroken	5	Uppm 1709	
Kroken (Krokian)	1,3	1709, Ek.k	Kroken = viken vid Brändö hamn

Krokstigen	1, 2		Lundgren: är uppkallad efter de män som med krok gick från byn över till södra sidan för att fiske
Krokstigen		Lokalnamn	
Kroktegen		Storsk 1783, storsk 1793	
Krokträsket	2	Avv 1787, lsk 1827	
Kråkgrundet	6	Ek.k	Lindblom: Kråkor brukar hålla till på holmen. Utanför Stormviken
Kråknäsbovallen	4	Lsk 1827	
Kråknäset	4	Uppm 1709, lsk 1827, generalstabsk 1929	Brändön nr 1. Lindblom: Näset där kråkor håller till. Pellijeff: Förleden kan vara fågelnamnet kråka, men det är nog mer sannolikt att det kan röra sig om ett familjenamn Kråka, anført från Piteå hos Utterström 1985 s 38. (Tveksamt/GP)
Kråknäsfjärden	4	Ängsdeln 1767	
Kråknäsgrönnan, -grynnan	4	Gula kartan	
Kråknäsgärde	4	Storsk 1759-60	
Kråknässkiftet	4	Lsk 1827	
Kråknässtranden	4	Storsk 1759-60, storsk 1783, 1787, storsk 1793, lsk 1827	
Kråknässundet	3	Ek.k	
Kråknäsullen	4	Storsk 1759-60, storsk 1783, 1787, storsk 1793, lsk 1827	Fäbodan
Kråknäsviken	4	Hkl 1812, lsk 1827	
Kråknäsvägen	4	1992	Från avtagsvägen vid sågen mot Örnabben. Väg 599
Kråkstigen	1		Lundgren: sägs att två pojkar från Kråknäset var på friarstråt Isi Söderströms på Skogärdan i Brändö by. För att inte bli sedda av hela byn tog de en genväg genom skogen sista biten. Stigen de då gick är uppkallad efter dem
Kuststigen	1		Vandringsled med utgångspunkt från Sjöbodan i Brändö hamn
Kvarnarna	2		Namn på området vid Kvarnträsket och de gamla byakvarnarna
Kvarnberget	2	Muntl	= Kvarnhusberget
Kvarndammen	5	Avv 1787, 1807	För Bensbyns kvarn. Vid Mölnhusträsket
Kvarnhusberget	2	Avv 1787	
Kvarnhussanden	2	Uppm 1709, avv 1787	Öster Kvarnhusberget
Kvarnhällorna	2, 6	Ek.k	Lindblom: annat namn är Lögaren. I bäcken som rinner från Kvarnträsket på landområdet innanför stranden på Brändön, har den kvarn funnits som fått ge namn åt Kvarnhällorna
Kvarnträsket	2	Avv 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	Här fanns tidigare två skvaltkvarnar
Kvarnviken	2	Ek.k	Utanför Kvarnträsket
Kyrkmyran	5	Avv 1787, ek.k	Stora och Lilla Kyrkmyran
Kyrkstigen	5		Lundgren: väg från Gässträsket som leder ända till Gammelstads kyrkby. Brändöborna hör till dem som har kyrkstugor där pga det långa avståndet till kyrkan
Kålängen		Lsk 1827	
Kåtaheden	5	Ek.k	
Kägemyran	5	Uppm 1709	
Kärngärdan		1762	(avser Tjarnärdet?)
Laduvallen		Storsk 1783	
Laduviken		Storsk 1759-60, storsk	

		1783, storsk 1793	
Laduviksstranda		Storsk 1759-60, storsk 1762	
Lappviken	5	Ängsdeln 1787	
Lars (Lasse)	1		Isi Lars. Brändön nr ?. Lundgren: från Lars Andersson (1700-talet) far till Anna-Grata, gift med Jöns Andersson som var gårdens ägare på 1800-talet
Lerviken	5	Storsk 1759-60, 1787, 1827	Tillhör Persö by
Liguholmsviken	6	Storsk 1783, avv 1787, storsk 1793	Vid Sigfridsön. Lindblom: Här har man kanske legat och väntat på att fisken skulle gå i näten, Jfr lega = viloplats för djur
Likskärs Båhln	3	Ängsdeln 1757	Udde på södra delen av Skäriänget
Likskärsspåln	3	Storsk 1759-60, 1787	Vid Skäret
Lill Bodö tjärn	2	Lsk 1827	
Lilla Bodön, Lill Bodön	2	Avv 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929, ek.k	Lindblom: Tidigare en omfluten liten ö. Där har sannolikt tidigare funnits fåbodar
Lilla Kyrkmyran	5	Avv 1787	
Lilla tjärn	2	Lsk 1827	
Lillbådan	2	Ek-k	Lundgren: betyder helt enkelt ett litet grund, båda. Vid Brändönäset
Lillgälan, Lill-gärdet	1	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, hagadeln 1791, storsk 1793, lsk 1827	
Lillskären		Lsk 1827	
Lillskärsholmen		Lsk 1827	
Lillskärsstranden, Lillskärsstranda	3	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793, 1787	
Lill-Stångholmen	6		= Stångholmsgrundet
Lillträsket	2	Uppm 1709	= Kvarträsket år 1787, 1827
Lillvarpet	2	Uppm 1709, avv 1787	Plats för dragning av not
Lillvarpgrundet	2	Generalstabsk 1929, ek.k	Lindblom: troligen = Sjöfågeln på gamla sjökortet
Lillvarpskatan	2	Lsk 1827	
Lillvarpudden	2	Ek.k	
Lilllåkern	1	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Linjeudden	5	Ek.k	I gränsen mot Bensbyn
Loftgården. - gårdan	1	Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Lulholmshuvudet	6	Ek.k	Udde på Sigfridsön. Se Liguholmsviken Lindblom: Nu en udde på Sigfridsön. Tidigare kallades holmen sannolikt Liguholmen. Viken innan för den nuvarande udden kallas nämligen 1793 Liguholmsviken. På Liguholmen har man kanske legat och väntat på att fisken skulle gå i näten. Jämför med ordet lega = viloplats för djur. Lulholmshuvudet ligger i närheten av Lulholmen eller Ytterstholmen. Namnets senare led, huvudet, anger både i önamn och namn på uddar 'hög kullig terräng' och är således ett likhetsnamn
Lulholmsholmen	6	Ek.k	Sigfridsön
Lund	1	1846	Namn på soldatrotan nr 101 (Storm)
Lund	1		Isi Lund. Brändön nr 12. Lindblom: Michell Lund

			<i>nämns i angränsande by, Persön, 1543. Ordet lund = träddunge på i övrigt trädfri mark, uttalas lot. Detta ord ingår alltså inte i detta gårdsnamn, som har ett annat uttal, sannolikt efter någon person med namnet Lund</i>
Lundin	1	1875	Namn på soldatroten nr 101 (Storm)
Långmyran	5	Uppm 1709	
Långskatan	4	Uppm 1709, 1787	
Långskäret	3	Uppm 1709	= Långören
Långströmsvägen	1	1992	Mindre väg från Näsgårdsvägen och åt sydost. Av namnet på tidigare och dåvarande fastighetsägare
Långön		Uppm 1709	
Långören, -örn	3	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, ängsdeln 1767, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793	År 1767 hopväxt med Skallöhrn
Långören-Gunnarskäret	1		Lindblom: Tidigare omflutet, numera landfast vid Stenrevet
Långörgrundet	6	Ek.k	
Lägret	2		Fd FBU:s läger, numera Brändö Konferens och Fritidsby. FBU sålde anläggningen till NJA:s Personalstiftelse som under senare delen 1970-talet lät uppföra en konferensbyggnad i gammal torrfura samt 15 små gäststugor. År 2000 köptes fastigheten av Brändö Konferens och Fritidsby
Läktvägen	4	1992	Väg till fritidsplaneområdet norr om sågen
Lärkilan	1	Storsk 1783	"Nedan Lärkilan"
Lässgårdan			Lundgren: ligger i anslutning till Myran och tillhörde Isi Läss
Lögaren	6	Sjömätning	= Kvarnhällorna
Lövgrens	1		Brändön nr 7. Lindblom: efter innehavaren 1931 Karl J Lövgren
Manel	1		Isi Manel. Brändön nr 8. Lindblom: efter husbonden 1931 Emanuel Brändholm
Maramyran	2	Avv 1787	Lundgren: mara = sank äng, våtäng. Flera i referensgruppen tror sig ha hört att en märr drunknat här, men ingen vet säkert
Mariasundet	3		Lundgren: har fått sitt namn efter en flicka som rodde mellan Sundom och Brändön och drunknade i detta sund. I gränsen mellan Ökholmen och Rågholmen, som tillhör Sundom
Martins	1		Pellijeff: Brändön nr 5
Mastjärsfjäl		Ängsdeln 1767	
Mastskatan		Storsk 1793	
Mastskäret	4	Ek-k	= Matskäret. Troligen en ren felskrivning
Mastskäret	4	1992	Kort väg från Kråknäsvägen till bebyggelsen vid Mastskäret
Mastskärsgrundet	6		Se Musselgrundet
Matskäret	4	Storsk 1759, avv 1787, dom 1838, generalstabsk 1929	Lindblom: Det sägs att skäret tjänat som mat- och rastplats, när man från byar i Råneå rodde till Nederluleå kyrka. Andra namn som skall ha haft med dessa roddturer att göra är Lulholmen, söder på Sigfridsön. Det var på den tiden då det var påbjudet med s.k. kyrkotur för husfolk med pigor och drängar, vilket innebar att man måste besöka kyrkan ett visst antal söndagar per år. Det blev långa roddturer för dem som bodde i utkanterna av socknen eller i byar i

			<p>Råneå.</p> <p>Matskäret är ett namn som folk funnit obegripligt i senare tid, Hur har då namnet Mastkäret kommit till? Man förklarar det med att skäret skulle ha varit det ställe, där man tog master till segelriggar, eftersom granarna där var mycket höga och lämpliga för ändamålet.</p> <p>Anm: Råneå avskildes år 1654 till ett särskilt pastorat. Den äldsta kyrkan är byggd redan 1646. Det är därför knappt troligt att råneåborna så ofta besökte kyrkan i Gammelstad, däremot kanske man besökte Luleå stad. Det kan även ha varit befolkningen i byarna efter Persöfjärden som tog denna väg in till Luleå?/(GP)</p>
Mickels	1		Isi Mickels. Brändön nr 4. Lindblom: gammalt gårdsnamn. Redan 1645 står en Michell Nilsson som ägare till ett hemman på en karta över Brändön. I en dödsangivelse för Brita Michelsdotter från Brändön, f 1643, anges Mickel Ersson och Barbro Ersson vara hennes föräldrar. Det är möjligt att någon av dessa kan ha varit upphov till gårdsnamnet.
Mickelsdyn	3	Ek.k	Lundgren: en bottenlös myr på Mi'tjels mark. Om personen bakom namnet finns följande historia. "Mickelsgubben" lär ha hämtat hem familjegravstenen från Gammelstads kyrkogård för att ha den som brosten framför huset. Han blev ertappad och det sägs att han fick välja mellan straffarbete och fängelse. Han valde då fängelse för att ha då skulle få ett rejält mål och dagen utan att behöva 'slita ont'. Idag lär stenen finnas intill Gammelstads kyrka. Ligger i gränsen mot Sundom
Mickelsgrundet	3	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793	På Ökholmen. Lindblom: en tillandad del av Ökholmen, som vid storskiftet tillföll en Persöbo med namnet Mickel Mickelsson
Missionshuset	1		Vid Näsgårdsvägen
Mjölträsket	5	Lsk 1827	= Gästräsket (A Nordberg, s 203, Brändöborna ville dika ut träsket över Bensbyns ägaor).
Mjölträskängen	5	Lsk 1827	
Mjölänsviken	5	Lsk 1827	
Mjölänsvikänget	5	Lsk 1827	
Mjöstranden	5	Uppm 1709, storsk 1783, 1787, storsk 1793	Mjö = smal
Mjösundsängen		Storsk 1759-60, storsk 1762	
Mossamyrrådet		Lsk 1827	
Murgrundet	5		Se Musgrundet
Musgrundet	5	Lsk 1827, Ek.k	Utanför Svartnäset. Lindblom: liten holme utanför Klubbviken mellan Svartnäset och Granön i Brändöfjärden. Annat namn = Murgrundet (1930). 'He meor opp'(det murar upp) säger man när isen genom Strapösundet tornar upp sig kring grundet
Muselgrundet	6		= Matskärsgrundet, även kallat Braxenskäret. Lindblom: namn på övervattensgrund mellan Mastskäret och Bergnäset. Namngivet av sommarstugeägare på Mastskäret. Annat namn Braxenskäret. Även detta namn givet av sommarstugeägare på Mastskäret, men på Bergnäset på andra sidan fjärden. Vid fiske fick man mycket braxen i näten vid denna

			<i>lilla holme.</i> <i>Lokalbefolkningens namn Mastskärsgrundet (grundet vid Matskäret). Detta namn givet enligt gammal namngivningsprincip. Man kan observera att grundet ännu inte namngivits på några kartor</i>
Myran	2		Lundgren: utdikad myr, numera äng. = Snottermyran ??
Myrholmen	5	Generalstabsk 1929, ek.k	= Mörholmen
Mårtens	1		Isi Mårtens. Brändön nr 5. Lindblom: Förste ägaren av hemmanet hette Mårten Nilsson, sonen hette Jacob Mårtensson, f 1655. Ägarens namn har skiftat mellan Mårten och Jacob i flera generationer.
Mårtensgården	1	Storsk 1762	
Mårtensgårderna	1	Storskifte 1759-60	
Mätängarna		Storsk 1762	
Mölnhusträsket	5	Avv 1787	= Gässträsket
Mörholmen	5	Uppm 1709, 1757, avv 1787, dom 1805	Myrholmen på dagens karta. Mör = myra
Mörkholmen	5	Hkl 1927	= Mörholmen (felskrivning?)
Möröhällan			Lindblom: grund vid Altersundets utlopp i Brändöfjärden enl Edv Brännström, Möjligen tillandat, ej identifierat
Nagelskäret	6	Ängsdeln 1757, avv 1787, 1801, lsk 1827, genstabsk 1929	Lindblom: Konturerna av ön sedd i fågelperspektiv beskriver en nagel eller en nit, således ett likhetsnamn. Avvittringen 1801: ”bestående af små risgran, endast till vedbrand duglig, på stenbunden och moss-lupen mark”
Nagelskärs-huvudet	6	Ek.k	Lindblom: Efterledet huvud anger hög, kullig terräng, och är vanlig i Luleå skärgård
Namnlösgrundet	6	Ek.k	Lindblom: liten låg holme nära land i Brändöfjärden. En lantmätare skall ha fått svaret: ”den har inget namn”, när han ville veta vad övervattensgrundet kallades. Då skrev han helt sonika Namnlösgrundet, vilket blev kartnamnet
Nedan Berget		Storsk 1793	Kallas 1793 för Håkansberget
Nedan Lärkilan		Storsk 1783, 1793	
Nedom Mårtins gården	1	Storsk 1759-60	
Nedombysgårde	1	Storsk 1759-60, storsk 1762	
Nedomviksgårde		Storsk 1759-60	
Nefvagrundspåln	3	Storsk 1759-60	Vid Skäret
Nicke	1		Isi Nicke. Brändön nr 6. Lindblom: Härledning osäker. En Nils Nilsson fanns i byn 1543. Nicke är en smekform (hypokonrism) av Nils
Nils-Hans	1		Brändön nr 8. Lindblom: Nils Hansson, f 1754, var en ägare till gården
Niss-Hans	1		Pellijeff: Brändön nr 9
Nitsmyran	5	Ek.k	
Nola på auro	5	Uppm 1709	”Norr på ören”
Nordanväder-udden	6	Ek.k	Södra udden av Nagelskäret
Norr på Öran		Storsk 1783, storsk 1793	
Norra Sigfridsö-fjärden	6	Ek.k	
Norra Strapösundet	6	Ek.k	

Norra örn	4	Storsk 1759-60, 1787	Soldatäng
Norrberget	2	Avv 1787	= Bodöknabb (väster Hamnviken)
Norrbrändön, Norra Brändön			Används ofta för att inte förväxla Brändön med Storbrändön
Norriviken	5	Ek.k	I gränsen mot Bensbyn
Norr-i-ö-grynnan	6		Se Sigfridsögrund
Norriön	6		= Sigfridsön
Norrom Tistelen	1	Storsk 1793, 1793	
Norrom Ören		Lsk 1827	
Norrest på Gran- den	5	Storsk 1787	
Norrut i skären		Lsk 1827	
Norriviken	2	Uppm 1709, 1707, avv 1787	
Notmyran	2	Avv 1787	Lundgren: För tankarna till notfiske. En i referensgruppen berättade att hans far hävdade att han funnit stenrösen efter gisterhagar intill myren
Notstångsundet	4	Storsk 1783, 1787	
Notören, notörn	3	Storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Ny-Frants	1		Brändön nr 11 = Nygården
Nygården	1	Storsk 1759-60	
Nygården			Isi Nygården. Brändön nr 11. Lindblom: kallas även Nyfrants, utflytning från Frantse
Nygårds			Isi Nygårds. Brändön nr 7. Lindblom: ligger där busstationen är belägen 1989
Nygärdet, Nygår- dan	1	Storsk 1759-60, 1827	
Nylanden, nylanda	1	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793	
Nysvedjan	1	Storsk 1783, 1788, storsk 1793	
Näset	2	Ek.k	Öster om hamnen
Näsgärde, Näs- gårdan	3	Storsk 1759-60, lsk 1827	
Näsgårdsvägen	1	1992	Väg från korsningen i byn i östlig riktning. Näsgårdan finns nämnd vid storskiftet 1759-60
Näshällan	3	Uppm 1709, 1787	
Nästigen	1		Lundgren: finns i den del av byn som kallas Näset
Nästigen	1	Lokalnamn	Mindre väg i Långströmsvägens förlängning
Näsudden	2	Ek.k	Vid Näset, öster om hamnen
Näsviken		Uppm 1709	
Nävagrundviken	3	Storsk 1783, avv 1787, storsk 1793	
Nävagränboln, - spåln	3	Ängsdeln 1767	Udde på östra sidan av Skäriänget
Nävauddsviken	3	Uppm 1709	Vid Ökholmen-Skäret
Nötören		Storsk 1759-60	
Ofärden	6	Sjömätn	Gryнна mellan Tistersöarna och Sigfridsön
Oll	4	Ek.k	Brändön 24:2
Olle	1		Brändön nr 7. Lindblom: tämligen nytt namn, okänd härledning. Ägdes 1931 av N J Olsson
Olssons	1		Uppi Olssons. Brändön nr 5. Lindblom: efter ägaren som hette Olsson (far till ägaren 1931)
Ormtjärn, Orm- tjärnen	2	Storsk 1787, lsk 1827	
Ormtjärnänget	2	Lsk 1827	
Oron	6		Övervattensgrund öster om Nagelskäret

Ovan Lillåkern	1	Storsk 1793	
Ovantill åkern	1	Storsk 1793	
Oxberget	2	Avv 1787	= Hamnviksberget
Palmgrens	1		Brändön 9:16. Efter ägaren Axel Palmgren omkring 1900
Patagrundet	3	Uppm 1709	Vid Ökholmen
Pehr Pehrs gårds gårdan	1	Storsk 1783, storsk 1793	
Persömaran		Lsk 1827	
Pet	4	Ek.k	Brändön 10:10, Öarna
Petter	1		Brändön nr 4. Lindblom: Efter Nils Petter Nilsson, ägare 1931
Potten	5	Uppm 1709, 1787, 1827	Pott = mindre vattensamling, pöl, puss
Pottängen. -et	5	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793	
På öran		Storsk 1783	
Reften	3	Uppm 1709	
Revagärde		Storsk 1759-60	
Rissandlådden	3	M	
Rodnings, Ronnings	2	Ek.k	Isi Rodnings. Brändön nr 5. (30:1) Lindblom: <i>rodning = röjning, nyodling. Gården ligger iní Söriviken</i>
Roten nr 1	1	1904	Namn på avsöndrade skoltomten, Brändön 4:6
Rovgården, -gårdet	1	Storsk 1783, hagadeln 1791, storsk 1793	
Rupsgården		1805	Omnämnd i samband med dom om Hösen
Rågholmen	3	Uppm 1709, genstabsk 1929	Vid Ökholmen, Tillhör Sundom
Rågholmsfjärden	3	Lsk 1827	
Råskataröjningen		Lsk 1827	
Räften		Uppm 1709	
Rävagärde	1	1762	
Rönmyran, Rönmyran	2	Storsk 1787, lsk 1827	
Rönnänget, Rönnänget	3	Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	Inre delen av f.d Rönnängesfjärden
Rönnängesfjärden, Rönnängesfjärden	3	Storsk 1787	I gränsen mellan Brändön och Ökholmen. Till största delen igenväxt
Rönnängesstranden		Lsk 1827	
Rönören, Rönörn, Rönören	6	Ängsdeln 1757, avv 1801, lsk 1827, genstabsk 1929, Ek.k	Avvittringen 1801: "med små granbuskar beväxt, oduglig"
San(d)näsberget	2	Uppm 1709	
Sandarne		Lsk 1827	
Sande, Sanden			Uppi Sanden. Brändön nr 9. Enl Lindblom
Sanden, Sandan		Storsk 1783, storsk 1793	
Sandlåröjningen		Lsk 1827	
Sandlådden	4	Storsk 1759-60, ängsdeln 1787, lsk 1827	Lundgren: <i>sandlå = uppgrundning</i>
Sandlådden	3	Ek.k	Vid Kråknässundet
Sandsvedjan		Storsk 1783, storsk 1793	
Sandviken	2	Uppm 1709, avv 1787	
Sandviksbergsgårdorna		Lsk 1827	
Sandviksgärdet, -		1771, Storsk 1783,	

gårdan		hagadeln 1791, storsk 1793, lsk 1827	
Sandviksgården			Isi Sandviksgården. Brändön nr 5
Sandören, Sand-örn	3	Uppm 1709, ängsdeln 1767, storsk 1783, 1787, storsk 1793, ek.k	Udde på Ökholmen
Sandörsundet	3-4	Storsk 1759-60, avv 1787	
Saxskäret	6	Ängsdeln 1757	
Sidolandet	2	Dom 1805	Dom om fiske vid Hösen ("landet som ej utgör själva Brändölandet")
Sigfridsöfjärden	6	Genstabsk 1929	Södra och Norra
Sigfridsögrundet	6	Gula kartan	Lindblom: <i>Kallas i byn vanligen Norr-i-ö-grynnan</i>
Sigfridsön	6	1709, 1757, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793, genstabsk 1929, Ek.k	Siffrisön (1783, 1793), Sifrysön (1709), Sifrisön (1759-60), 1827, Sefresön (1845). Ön användes för sälffiske år 1559, 1709. Lindblom: <i>Kallas i byn Norriön. Det finns många skrivformer av namnet från 1500-talet. Det äldsta är från sällskatteregistret i uppbörden av sälspäck' år 1559. Siibrjonn. En del underliga skrivformer av önamnet i detta register får vi skylla på den dialektala uttalsformen som kan ha varit svår att tyda för en skrivare. Vattnen kring ön var tydligen sälrika att döma av den flitiga förekomsten av namnet i sällskatteregistret. I namnet ingår personnamnet Sigfrid. Det är ingenting ovanligt i denna skärgård att personnamn ingår i önamn. Norriön är den benämning som man i Brändön använder om ön, därför att den tillhör Brändö by och ligger norrut från byn räknat</i>
Simmarstället	3		= Färjstället
Själhällorna	6		Lindblom: = <i>Biskopsgrunden, liten holme vid utfarten från Strapösundet.</i>
Sjöbodan	1		Museibyggnad i Brändö hamn
Sjöviksvägen	1	1992	Väg från Brändö hamnväg och ända ut till Brändönäset i söder
Skallöhren, -ören	4	Storsk 1759-60, 1783, 1787	Vid Norra örn
Skallören	3	Uppm 1709, storsk 1762, ängsdeln 1767, storsk 1783, 1787	Ungefär där nuvarande vägen till Stormviken delar sig. Hopvuxen med Långöhrn
Skaralandet		Storsk 1783, 1788, storsk 1793, lsk 1827	
Skarpviken	3, 4	Ek.k	Vid Ökholmen
Skatan	2	Dom 1805	= Svartskatan
Skeppaskäret, Skepparskäret	6	Avv 1787, 1801, lsk 1827, genstabsk 1929, Ek.k	Avvittringen 1801: "med små granbuskar beväxt, odugligt"
Skeppshusvarpet			Lundgren: <i>ett namn som vittnar om två aktiviteter. Dels det faktum att där byggdes skepp och dels att notfiske lämpades sig i viken. Det finns en historia om denna plats, nämligen att beckgrytan, som användes vid skeppsbygget, vid en höststorm flöt ut i viken och la sig uppochnar med 'benen i vädret' Därefter gick det inte att dra not eftersom näten fastnade i benen</i>
Skinnargården	1	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793, lsk 1827	Skinnare = skinnberedare, garvare. (I fornsvenskan betydde det rövare, plundrare, men säkerligen inte i detta sammanhang)

Skinnargälan	1	Uppm 1709	
Skitarn	6		Se Äggrundet
Skjäre ängen		Ängsdeln 1767	
Skoggärdet, Skogsgärdet	1	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, hagadeln 1771, storsk 1793, lsk 1827	1783 = Skogärdet
Skogmillan, - mellan	4	Storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Skogsgälan	1	Uppm 1709	
Skogsängen	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787	
Skogärdet	1	Storsk 1783	= Skogsgärdet
Skogärdsvägen	1	1992	Väg från Brändövägen och i västlig riktning ut till Bergnäset. Kommer av namnet Skogsgärdan som i dagligt tal kallas Skogärdan
Skränmåsr- grynnan	6	Ek.k	Vid Sigfridsön
Skränmåsrn, - ören	6	Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827 , ek.k	Vid Sigfridsön
Skvalsten	6		Lindblom: stenar i vattenytan mellan Nagelskäret och Fjuksön. Av namnet framgår att det 'skvalat' kring stenen
Skära landet		Storsk 1793	(Skaralandet?)
Skären		1827	
Skäret, Skiäre	3	Uppm 1709, Översikts- karta 1720, 1757	Vid Ökholmen. Se även Halsskäret
Skäret	6	Genstabsk 1929, Ek.k	Öster Nagelskäret
Skäriskiftet		Lsk 1827	
Skärivägen	3		Väg (ägoväg) från Stormviksvägen till Ökholmsvä- gen
Skäriänget	3	Ängsdeln 1757	
Skärn	3	Avv 1787	
Skärsgrundet	3	Uppm 1709	Vid Ökholmen-Skäret
Skön	1	Lsk 1827	Namn på soldatrotan nr 100. (Skjön, Sten))
Skön	1		Isi Skön. Brändön nr 3. Lindblom: gårdsnamnet efter soldaten Lars Larsson Skön, tidigare Steen, f 1791(?)
Skönhult	1	Deln 1907	Namn på marken till soldatrotan nr 100 Skön
Skönhultsvägen	1	1992	Väg från Brändövägen till mindre bostadsområde
Sköntorp	1		Namn på avstyckningar vid Skogärdsvägen
Smeds	4	Ek.k	Isi Smeds. Brändön 6:5, tidigare Öhrlings
Småslättorna		Storsk 1783	
Småstad	4,5		Skämtsamt namn på bebyggelsen vid bron över Al- tersundskanalen i Öarna. Inspirerat av TV- programmet "Småstad"
Snättermyrn	2	Lsk 1827	Snotter = hjortron
Soldatgärdet	1	Storsk 1759-60	
Solvik	1		Scanias fritidsanläggning, invigd 1983
Spaln	3	Uppm1709	Udde vid Ökholmen-Skäret. Spaln=spåln, se nedan
Spejsten	6	Sjökort	Övervattensskär mellan Brändön och Nagelskäret
Spåhlstranda		Storsk 1759-60, storsk 1762	Lindblom: en spål är en långsträckt, låg, spetsig udde, som tidvis kan vara omfluten eller helt ligga under vatten
Staffan	3	Ek.k	Isi Staffan. Brändön nr 2. Lindblom: En ägare torde ha med gårdsnamnet att göra. Hans Stefansson (omkr 1665) g med Brita Nilsson. Fadern eller nå- gon senare ättling bör ha hetat Stefan eller Staffan
Staffansvägen	3	1992	Vägslinga vid "Staffans"

Sten	1		Namn på soldatrotan nr 100 (Skön)
Stenbacksvägen	4		Mindre väg i Öarna. Namnet föreslaget av markägaren Rune Wikström
Stenhagastycket		Lsk 1827	
Stenrevet	3	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793, hkl 1812, lsk 1827, ek.k	
Stenrevet nr 1,2, 3	3	1888	Brändön 5:12, 13, 14. Namn på jordavsöndringar som sålts till Nils Petter Dahl
Stenrevs-röjningarna		Lsk 1827	
Stenudden	3	Uppm 1709, 1787	
Stenängen, -änget	5	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, storsk 1793, lsk 1827	
Stora Kyrkmyran	5	Avv 1787	
Storfjärdsviken	3	Uppm 1709	Vid Ökholmen-Skäret
Storhaga		Lsk 1827	
Storholmen	4	Storsk 1783, 1758-60, 1787, storsk 1793	
Storholms-röjningen	4	Storsk 1759-60, 1787	
Storm	1	1720	Namn på soldatrotan nr 101
Stormagärdan			Lundgren: lär ha fått sitt namn av en man med namn Stormare som åtog sig att dika ut båt bönder i byn. Det sägs att han som matsäck endast hade med sig en grötlimp att äta på en hel dag. Innan han började gräva brukade han sätta upp grötlimpen på en stör och sa till sig själv att han inte skulle få matrast förrän han dikat färdigt fram till stören
Stormalandet			Lundgren: var ett landområde som tilldelats soldat Storm
Stormare	1	1747	Namn på soldatrotan nr 101
Stormviken	3	Ek.k	Efter soldat Storm?
Stormviksvägen		1992	Väg till fritidshusbyggnaden vid Stormviken
Stormyran	5	Ek.k	
Storskiftesgrundet		Lsk 1827	
Storskäret	3	Uppm 1709, 1757, 1787	= Skäret
Storskärsfjärden		Ängsdeln 1767	
Storskärsgrundet	3	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793, hkl 1812, lsk 1827	
Storskärsstranden		Storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793	
Storskärsviken	3	Storsk 1759-60, 1787	
Storstensgrundet		Storsk 1783, storsk 1793	I Rönnängesfjärden
Storstensudden	5	Ek.k	
Storviken	3		Inom Sundom, norr om Ökholmen
Storåkern, -åkren	1	Storsk 1759-60, storsk 1762	
Storänget		1709	
Stranden	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787	
Strandängen		Storsk 1759-60	

Strapögrönnan	6	Ek.k	
Strapön	2, 6	Uppm 1709, 1757, avv 1787, lsk 1827, gens- tabsk 1929	Lindblom: <i>Strapön är en ganska stor och hög ö med läge mitt i Strapåsundet mellan Granön och Brändön.</i> <i>I boken 'Smiths i Gamleå' (1927) liknar Hans G Westerlund Strapön vid en repstropp kring en spristång, en rund ö med en tjärn i mitten. Författaren rör sig med fingerade namn i boken och kallar ön Stroppön och sundet Stroppösundet. Man får ta hans namntolkning som en fantasi kring Strapön.</i> <i>Bland skrivformerna av namnet finns förlederna Straop- (Straopön 1671), Strap- eller Stråp- (Stråpön 1759). Det dialektala ordet strypa är stroip. Ön ligger i Strapösundet såsom i en strupe.</i> <i>Här var förr livlig sjötrafik. Strapön var förr lastningsplats för trävaror. Strapösundet var också farled från och till byarna Bensbyn och Öarna</i>
Strapö-Sandlåuddden	6	Ek.k	
Strapösundet	2, 6	Avv 1787, genstabsk 1929	Norra och södra
Strömörgrönnan	6		
Strömörn, Strömören, Strömsön	6	Uppm 1709, 1720, avv 1757, 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	Lindblom: <i>'ören i strömmen'.</i>
Strömsön	6	1720	Strömsön = Sigfridsön
Stubbgårdet		Lsk 1827	
Stugutegarna	1	Storsk 1759-60, storsk 1762	
Stuphällan, Stuphällorna	2	Ek.k	Lundgren: <i>platsen består av branta stenhällar som stupar ner i sjön. På västra sidan av ön vid Brändöfjärden</i>
Styrmärkesgrundet	6	Ek.k	Vid Strapön. Lindblom: <i>Namnet avslöjar att man använt det lilla grundet som riktmärke, när det steniga svärnavigerade Strapösundet skulle passeras. Här kanske något märke varit uppsatt</i>
Stångholmen	6	Ängsdeln 1757, lsk 1827, generalstabsk 1929	Lindblom: <i>Förleden är ordet stång, uttalat stäk med nasalerig på ä-et, och syftar på något på eller vid ön uppställt. Kan det ha varit stänger för att hänga upp nät på tork eller har det varit något uppsatt sjömärke i form av en stång?</i> <i>För ordet stång 'sjömärke' talar holmens läge vid ut- och infarten till Strapösundet</i> 1801: <i>"beväxt med små risgran på bergländig och stenbunden mark"</i>
Stångholmsgrundet	6	Generalstabsk 1929, Ek.k	Kallas också Lill-Stångholmen
Stäfanlandet	3	Muntl	
Sundet	2	Ek.k	Lundgren: <i>ligger i Sandviken och tidigare fanns ett sund som gick in från Sandviken. Här ligger den södra båthamnen. Se kartan över Brändön för 500 år sedan</i>
Svartgrundet	6	Avv 1787, 1801	Avvitringen 1801: <i>"aldeles kalt"</i> . Sydost om Hamnön
Svartnäset	5	Uppm 1709, avv 1787, lsk 1827, generalstabsk 1929	
Svartnäsgårdet	5	Lsk 1827	
Svartnässkatan	5	Uppm 1709	

Svartnäsvisken	5	Uppm 1709, 1787	
Svartön	6	Uppm 1709, 1757, avv 1787, 1801, lsk 1827, generalstabsk 1929	Lindblom: 'Beväxt med tall och björk nuförtiden, och är därför ej särskilt mörk, men har brunnit, och kan ha haft annan skog förr' säger E Brännström 1931- Nu finns både tall, gran och björkskog samt annan buskvegetation på ön, och den tecknar en mörk siluett från alla håll. 1801: "beväxt med små risgranar på bergländig och stenbunden mark"
Svartösundet		Avv 1787	
Svedja			Isi Svedja. Brändön nr 12. Lindblom: Gårdsnamnet uppges vara gammalt. Svedja = avbränt område, svedjeländ
Svedjan		Lsk 1827	
Svedjan			Brändön nr 8. "uppi svedjan"
Svedjeskiftet		Lsk 1827	
Svinörviken	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787	
Sågverksvägen	4	1992	Väg till fritidsplaneområdet norr om sågen
Söder på auro	3	Uppm 1709	"Söder på ören"
Söder på landet	5	1771	= Södra landet
Söder på ön, Sör på ön	3	Uppm 1709, storsk 1793, 1827	"Sörpåön". På södra (västra) sidan av Brändön
Söder örn		Storsk 1759-60	
Söderströms	1		Isi Söderströms. Brändön nr 5. Lindblom: Ägdes 1931 av fiskaren och predikanten P Söderström
Södra landet	5	Avv 1787, lsk 1827	
Södra skogen	5	Lsk 1827	
Södra örn	4	Storsk 1759-60, 1787	
Sör på landet		Lsk 1827	
Söriviken	2, 3	Ek.k	
Söriön			
Sörpåön			Sör på ön
Tierngårde	1	Storsk 1759-60	
Tistelen, Tistelan		Storsk 1783, storsk 1793	
Tisteln	6	Sjökort	Lindblom: Grynna öster om Borgen = Borggrynnan
Tisteltegarna	1	Storsk 1759-60, storsk 1762	
Tistersöfjärden	6	EK	
Tistlarna		Lsk 1827	
Tjärn	5	Uppm 1709, 1827	Inom Överängena
Tjärnarne		Lsk 1827	
Tjärgärdet, -gälan, -gårdorna. Kärngården	1	1709, 1759, storsk 1762, storsk 1783, hagadeln 1771, storsk 1793, 1827	
Tjärnskiftet		Lsk 1827	
Tranuviken	4	Storsk 1759-60, storsk 1783, 1787, 1793	
Trutören	6	Avv 1801	Se Björkörarna
Trutörgrundet	6	Avv 1801	Se Björkörarna
Träsket	5	Uppm 1709	Gäddträsket
Tvegrenagrundet	6		= Tvegrenaören.
Tvigrenaöhren, Tvegrenaören, Tvigrenaön, Tvågranören	6	Ängsdeln 1757, avv 1801, generalstabsk 1929, ek.k	Tvigrenaörn (1757, 1801), Två grenig örn (1827). Lindblom: En höglänt holme mellan Sigfridsön och Nagelskäret. Annat namn Tvegrenagrundet. På grundet fanns tydligen endast två granar, då det fick sitt namn. Diaketordet för gran är gren. Anm: Det bör ha tagit lång tid innan grundet höjt sig

			så mycket över vattnet att det kunde börja växa granar. Mer troligt är att ön bestod av två delar (grenar, "tvegräna") när den steg upp ur havet./GP Avvittringen 1801 : "med små granbuskar beväxt, odugligt"
Tvärgrundet	6		Stenar över vattenytan mellan Skvalsten och Fjüksökallarna i Fjuksöfjärden
Tvärtegarna i Holmsundet		Storsk 1762	
Udden	5	Uppm 1709	
Uddeppen	4	Storsk 1783, 1787, storsk 1793	Däppe kan betyda 'grop på ett hedland'
Uddgärdet		Lsk 1827	
Uddstranden	4	Storsk 1783, 1787, storsk 1793, 1827	
Uddvallen	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, 1787, 1827	
Uddängen	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787, 1827	
Uplandet (Upplandet)	1	Storsk 1762	
Upp i Heden		Lsk 1827	
Urn (Ören)	2	Muntl	Lundgren: kan härledas till ör som på bondska uttalas 'iorn', som försvenskat blir urn
Valln, vallen	5	Storsk 1759-60	
Vallnäsviskgärdet	3	Storsk 1759-60	
Vallängen, Vallängen	5	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Valnäsälän	1	Uppm 1709	
Valnäsvisken		Lsk 1827	
Valnäsviskskatan	3	Uppm 1709	
Valnäsviskvägen		Lsk 1827	
Vasken	6	Ek.k	Övervattensgrund öster om Sigfridsön
Vattungen	6	Översiktskarta 1720, Ängsdeln 1757, avv 1787, 1801, 1827	Lindblom: En vattung namngavs när den befann sig just i skvalpet och med sina förrådiska stenar då utgjorde en fara för sjöfarten, En vattung som denna som är över 10 meter hög bör vara lika många hundra år gammal som den är antal meter över vattenytan, eftersom landet höjer sig med ungefär 1 meter på 100 år. Då detta är den högsta vattungen i denna särgård och också den äldsta, ca 1000 år gammal. Avvittringen 1801 : "med små granbuskar beväxt, odugligt" Kallas även Brändövattungen
Vebbyröjningen (Veby, Vedby)		Storsk 1783, 1788, storsk 1793	
Viken	5	Storsk 1759-60, storsk 1783, 1787, 1827	
Vikmillan	4	Storsk 1783, 1787, storsk 1793	
Vikängen		Storsk 1759-60	
Västanskäret, Västan skäret		Storsk 1783, storsk 1793	
Västra Stångholmsgrundet	6	Ek.k	
Ytterstgrundet	6		= Ytterstholmen, Lulholmen
Ytterstholmen	6	Översiktskarta 1720,	Lindblom: Andra namn är Ytterstgrundet och Lul-

		Avv 1787, genstabsk 1929	<i>holmen. Det sägs vara denna holme rånebor gick i land på för att äta sin matsäck när de var på väg till Nederluleå kyrka. De hade, sedan de därifrån rott in genom Halsskärssundet och Furufjärden, en lång vägg att färdas efter innerfjärdarna innan de nådde sitt mål. Namnet Lulholmen syftar alltså på färden mot Luleå.</i> Ann: Se Matskäret/GP
Ytterstholsundet	6	Ek.k	Mellan Ytterstön och Sigfridsön
Ytterstön	6	Uppm 1709	
Yttre Bodöudden	2	Ek.k	
Yttre Hamnön	6	Avv 1787, 1801	1801: "af samma beskaffenhet som Indre Hamnön"
Yttre Kråknäsvisken	4	Storsk 1759-60, storsk 1762, 1787	
Åkerviken		Storsk 1783, storsk 1793, lsk 1827	
Åkerviksgärdet		Storsk 1783, 1788, storsk 1793	
Äggrundet	6	Avv 1801	Lindblom: Höglänt klippgrund i Fjuksöfjärden. Annat namn är Skitarn. Här är det fråga om ett likhetsnamn. Den lilla klippholmen liknar faktiskt ett ägg. Den är buktigt oval till formen. Det senare namnet Skitarn har sannolikt de som enligt uppgift här plockat ägg givit ön. De fann den förmodligen full av fågelträck
Äggören	2	Uppm 1709, 1787	Yttersta udden på Brändönaset. Liknade ett ägg, eller var troligare ett skär där man tog fågelägg.
Ängat		Lsk 1827	
Ängsviken	3	Uppm 1709	
Ängsviksberget	3	Uppm 1709	
Öfjärdsgrundet	3	Uppm 1709	Vid Ökholmen
Ögärdet, Ögården	1, 3	Uppm 1709, storsk 1759-60, storsk 1762, storsk 1783, storsk 1787, hagadeln 1771, storsk 1793, 1827	
Ögården			Brändön nr 3, <i>isi Ögården</i> . Lindblom: nytt namn efter platsen där gården legat
Ögårdsskiftet		Lsk 1827	
Ögårdsvägen		Lsk 1827	
Öhren	5	Uppm 1709	
Öhrlings			Isi Öhrlings. Brändön nr 6. Lindblom: Tidigare ägare hette Öhrling. Har också kallats Smeds
Öhrn, Örn	5	Storsk 1759-60, 1787	
Öhrvallen		Lsk 1827	
Ökholmen	3	Uppm 1709, översiktskarta 1720, storsk 1783, storsk 1787, 1893, 1827, genstabsk 1929	Lundgren: Namnet kommer från att man tog kreaturen, ök - djur, till denna plats för bete. Platsen var tidigare tillstor del täckt med vatten med 'uppstickande' holmar. Lindblom: Annat namn är Hästholmen. Det troliga är väl att man förde hit öken på bete. Det alternativa namnet är ju hästholmen. Man har velat se verbet öka i förleden. Ökholmen skulle ha ökat Brändöns areal vid skiftesförhandling
Ökholmsgrundet	3	Ängsdeln 1767	Sydvästra delen av Ökholmen
Ökholmsgärdet	3	Ängsdeln 1767	
Ökholmsstranden	3	Ängsdeln 1767	
Ökholmsvägen	3		Väg på Ökholmen
Ökholmsändan	3	Gula kartan	

Ömans	1		Isi Ömans. Brändön nr 1. Lindblom: <i>Efter Nils P Öhman vid 1900-talets början</i>
Ön		Storsk 1762	
Öngärde		Storsk 1762	
Örarna	4	Storsk 1762	Kallas även Brändöörarna . Lindblom: <i>ordet ör betyder sand, grus och har sedan kommit att betyda grusås. Det verkar dock i Luleå skärgård i allmänhet vara grusåsar belägna i eller invid vatten som kallas ör. Ordet ör har alltså blivit liktydigt med liten holme</i>
Örarnavägen	4	1992	Från Persön till Örarna
Ören	3	Ek.k	Söder om Stormviken
Örgärden, -et	4	Storsk 1759-60, storsk 1783, avv 1787, storsk 1793, hkl 1812	
Örn		Lsk 1827	
Örnabben	4	Storsk 1783, storsk 1787, storsk 1793, genstabsk 1929	Ytterst på Örarna. <i>Nabbe = liten udde</i>
Örnabbsvägen	4	1992	Från vägskälet i Örarna till Örnabben
Örvallen	5	Storsk 1783, storsk 1787, 1793	
Örviken	2, 3	Uppm 1709	
Öskatabron	3		
Öskatafjärden	3	Ängsdeln 1767	
Öskatagrundet	3	Uppm 1709, ängsdeln 1767, 1787	
Öskatan	3	Översiktskarta 1720	norra delen av Brändön
Öskatan	6	Ek.k	Vid Sigfridsöns sydspets
Öster på Siffrisön	6	Storsk 1793	
Östigården			Brändön nr 12 (Örarna)
Östra Stångholmsgrundet	6	Ek.k	
Övallen, Öhn Vallen		Storsk 1762	
Över ängarne, Överänget, Överängena	5	Avv 1787, 1827, genstabsk 1929, Gula kartan	
Överst på Granden	5	Avv 1787, 1793	
Överstmyran	5	Uppm 1709	
Öviken	2, 3	Avv 1787	Söriviken
Övre gårdet, Öfregårdet		Storsk 1783	
Övre Ögården		Lsk 1827	

Ur Brändöns lantmäterihistoria mm

Korta utdrag ur lantmäteriakter, domar, tidningar och andra källor. Mer utförligt material kan man hitta på min hemsida, <http://georg.palmgren.org>

År 1609 - Avrättning av Måns Nilson i Brändön

Den 29 november 1608 stod Måns Nilsson i Brändön inför rätta, anklagad för lägermål med sin styvdotter Kirstin med vilken han avlat barn.

Måns Nilsson tillstod sin synd och missgärning och bekände att han lockat och trugat Kirstin till denna gärning.

När Kirstin tillfrågades hur Måns hade handlat med henne berättade hon att när hennes mor en gång hade farit till Börjelslandet och de om aftonen när de skulle gå till sängs, hade hon släckt elden och ville gå till den andra stugan till barnen där hon brukade ligga. Hennes styvfar sade då att nu skall du göra som jag vill och med detsamma kastade han henne upp i sängen och brottade med henne tills han bedrev sin onda gärning och vilja. Hon tordes inte heller ropa utan låg och grät, och han sa till henne, om du säger det för någon skall du aldrig glömma mig.

Vidare bekände hon att han hade lägrat henne mot hennes vilja när han kom hem med hö och de bar in höet uti höladan,

Tredje resan låg han med henne i stugan när hennes mor var till kyrkan, hon grät och kved.

Fjärde gången lägrade han henne i kyrkstugan, och han hotade henne alltid och sade, om du inte tiger eller säger det för någon, skall du aldrig glömma mig.

Mera olovligt umgänge bekände hon sig inte ha haft med honom.

Styvfadern ställdes inför rätten och tillspordes hur deras sänglag tillkom. Han svarade att hans hustru var till Börjelslandet och sedan hade jag makt att göra mot henne som jag ville, hon var ett barn och omogen och rädde inte förhindra mig i min onda vilja, Jag gör henne fri för att hon är på intet sätt vållande.

För hans onda missgärningar blev han dömd till "Eldsstraff" och .. ?. Bådas straff underställdes konungen.

Den 28 januari 1609 verkställdes straffet och Måns Nilsson blev bränd enligt konungens befallning. På avrättsplatsen blev han tillfrågad om hans styvdotter skulle ha samtyckt till lägermål med honom, han ursäktade henne såsom tidigare och friade henne helt från att vara vållande.

Kirstin blev därför benådad av konungen och förskonad från straff.

(Detta är ett kortare sammandrag av det material som jag tacksamt fått ta del av från Anders Sandström i Vidsele)

År 1641

Abram Oloffson i Brändön bötfälls för att han kallat Olof Andersson i Sundom trollkarl.

År 1645 - Geometriska jordeboken

Under åren 1642-1648 arbetade lantmätaren Erik Eriksson Vidman med att upprätta kartor över byarna i bl.a. nuvarande Norrbotten. Enligt instruktionen skulle lantmätaren avmäta varje bys åker och äng samt anteckna åkerjordens beskaffenhet. För ängen skulle beräknas avkastningen vid medelmåttig gräsväxt, angiven i antal lass hö. Anteckningar skulle även göras om utångar och urfjällar samt om skog och fiskevatten till byn.

Kartan över Brändö by upprättades år 1645. I beskrivningen upptas endast nio hemman och anges att det även finns tre ödeshemman.

Ur beskrivningen: ”*Trenne ödeshemman brukas under Byn. Haffer sin gode lägenheet med Skog, Muhlbet, och godt Fiskerii, inthet mycket hemma weds byn, utan weds Persöö en mil härifrån. Sandjordh öfwer hela åkern, frys sällan. Denne by är belägen 3 mil från Kyrckian Öster Ut*”

År 1664

Nils Hansson i Måttsund kärar till Staphan Hansson i Brändön om ett hemmansköp som ej blivit av.

Lars Andersson i Sundom har utan lov skjutit i kornet på Jöns Abrahamssons ägor i Brändön och att hans hund har rivit får, det senare kan dock ej bevisas, beslutas att Lars bötar 3 mark för jakten.

Michill Nilsson i Brändön kärar till Olof Hansson ibm om att han upptänt eld på skogen och uppbränt sju mesar näver, beslutas att Olof betalar halva skadan och bötar 20 mark.

År 1667

Jöns Abrahamsson i Brändön kärar till sin granne Michel Nilsson om en svedja och ett fåbodställe.

Bensbyborna kärar till Brändöborna om skada på mulbete.

Margareta Nilsson i Brändön kärar till sin syster Barbro om någon förgånga efter deras mor.

År 1668

Hans Nilsson i Brändön dömdes för att han stulit ur Påwel Jacobssons i Stadens bod i skären.

År 1670

Olof Larsson i Brändön uppbudar första gången ett hemman han har inhandlat av Olof Jönsson i Sunderbyn.

År 1673

Twist om Anna Persdotter, Mårten Nilssons i Brändön styvdotter, som Olof Nilsson Brandt uppfostrat från fem-sex års ålder i 10 ½ års tid och som nu Mårten vill ha igen. Olof fordrar betalning för 10 ½ år eftersom han bara fått för 4-5 år.

Stor osämja mellan grannarna Olof Jönsson och Staphan Hansson i Brändön

Olof Larsson i Brändön erhåller fasta på ett hemman i Måttsund om ett tunnland 2 ½ skälsland som han köpt 1670 4/6 av Olof Jönsson i Sunderbyn för 90 daler kopparmynt, vilket han i sin tur inhandlat av Johan Christiersson, hemmanet har dock på senare tid förfallit och kommit i vanbruk.

År 1674

Twist mellan Isak Persson i Smedsbyn och hans skifteslag och hans svågrar Hans Andersson i Webbyn, Lars Olofsson i Ängesbyn, Per Persson i Brändön, Per Olofsson i Svartbjörnsbyn, Nils Hansson i i Svartbyn samt Lars Larsson i Bredåker mot deras bror och svåger Gunnar Persson i Skatamark angående vanlottning i arvskitet i augusti 1667, mot detta skifte klandrade

då endast Gunnars bror Isak Persson och Michill Persson i Brändön.

Twist om skvaller och skällsord mellan hustru Bryta Nilsson i Brändön och grannen salig Michill Nilssons änka, Barbro Erichsdotter, och hennes dotter Bryta Nilsson.

År 1677

Brändöborna döms för att med sin boskap våldbetat f.d. borgmästare Nils Jacobssons Ruuths och hans grannars ängeshagar i Bensbyn

Flera mål om vägbyggnad, bl.a. ett där Brändöborna omtalas och då i Lars Olofssons, Jöns Abrahamssons farbrors tid.

År 1708-1709 Uppmätning och tegskifte

Åren 1708-1709 upprättade lantmätaren Petter Häggström kartor över Brändö bys mark, såväl genom tegskifte av inägorna som avmätning av utmarken. Han skriver:

”Desse föreskrevne Brändö byamän hava åker av sand med mullblandad jordmån som årligen ligger i säde, berättades att åkern är nu mer frostaktig än den i forna tider varit, dock östra åkern litt A sämst. Prövas efter 1 tunna utsäde medelmåttiga år, 2 ½ á 3 tunnor igenbekommas. Ängen är någorlunda lättbru-

kad och litet bärande emot vidden. Skogen finnes till nödortfen men ingen näverskog eller synnerlig betesmark finnes uppå själva Brändön, ty hava de sina fåbodställen in på fasta landet därest bättre bete finnes. De hava ock tvenne små strömkvarnar som gå allenast några veckor höst och vår. Ödeshemmanet eller nr 8 har sin kvarnlott i lag med nr 4, 9 och 10.

Under denna by är gott fiskerilägenhet att fånga sik – löja – gäddor – strömming med mera både vinter och sommar såväl till salu som för egna behov. Gör

därför årligen till Kongl Maj:t och Kronan i taxa 3 skålpund torr sik eller 2 daler 16 sk smt. De hava och tillfälle att bruka sälnät hemma vid byn och vid Sigfridsön varuti hela byn är intressent, och berättas sig litet fiska emot det stora besvär de kan hava, dock göres därför 1 daler smt årligen i taxa. Förutan detta har nr 1, 6, 7 och 12 goda sälnätsställen i Udden, långt

borta i havet, berättades att somliga år få tämligen ymnigt, taxan göres därför allenast 1 daler smt.

Dessa hava sin bästa förmån till utlagornas erläggande av bohage samt fiskerier, den som det mäktar bruka, men i dessa svåra krigstider finnes liten manshjälp, så att de nödgas lämna sina fisken öde.

Datum Umeå d 28 April A:o 1709 / Petter Häggström”

År 1745 - Väg och brodelning

I äldre tider hade bönderna skyldighet att bygga och underhålla de allmänna vägarna. För Luleå sockens del innebar det att alla byarna skulle delta i underhållet av kustlandsvägen. Även de byar som låg en bit in i landet, t. ex Heden, Vittjärv och Bredåker.

Genom vägdelningar tilldelades varje by eller bonde ett stycke av kustlandsvägen som sedan skulle hållas i stånd genom att förse vägen med diken och varje år förbättra den genom påfyllning av sand och grus. Vid vägsyner skulle bönderna visa ut sina stycken och markera dem med sina bomärken. Även broarna fördelades på motsvarande sätt.

År 1745 upprättade lantmätaren Esaias Hackzell en väg- och brodelningslängd för allmänna vägen genom Luleå socken. Vägen uppdelades i tre klasser, den bästa, den medelmåttiga och den sämsta. För att få en rättvis fördelning ansågs en aln av den sämsta vägen motsvara 10 alnar av den bästa.

Den väglängd som Brändöborna skulle underhålla var sammanlagt 1.524 alnar, vilket motsvarar ca 905 meter. Byn hade även tillsammans med Sundom del i underhållet av Lakaträskbron vid Sundom. Dessutom svarade man ensam för Sten Ängesbron inom Börjelslandets område. Karta se sid 46

År 1757 - Besiktning av Sigfridsön, Saxskäret, Hammön, Stångholmen, Svartön, Strapön, Estersön, Mörholmen, Vattungen och Nagelskären

År 1757 verkställde lantmätaren Esaias Hackzell uppmätning och beskrivning av de ovannämnda öarna.

Sigfridsön innehöll 25 tunnland och uppgavs vara beväxt med tall, gran och björkskog samt al och dessutom något stenbunden. Den prövades vara tillräcklig för 300 fårs bete under sommaren.

Saxskäret var med gran och tall samt björkskog beväxt, prövades efter allt utseende kunna underhålla ungefärligen 120 får.

Hammön var stenbunden, men tycktes dock vara tillräcklig för 35 à 40 får; Men de små grunden därvid funnos vara av föga värde.

Stångholmen, uppgavs tillhöra Skatemarks by, dit de ock sina får pläga föra.

Svartön innehöll merendels av bara tallskog och sandig mark dit sällan några får utfördes, eftersom den syntes vara nog otjänlig därtill.

Strapön var mestadels med tallskog beväxt, undantagandes på södra sidan, där det fanns någon alskog

samt litet gräsmark och prövades å densamma ungefärligen kunna födas till 20 à 25 fårskreatur, där ock **Strömören** inberäknas.

Estersön innehavdes nu för tiden av nämndemannen Per Nilsson i Persön

Mörholmen var allenast med små gran samt alskog på västra ändan beväxt och kunde efter allt utseende inte vara föda än till 10 à 12 får.

Vattungen var merendels överallt stenbunden och inte av någon särdeles nyttbarhet.

Nagelskären befanns bestå av små gransskog, omträngt till 20 à 30 fårs underhåll.

Härvid anfördes av Brändö byamän, vilka alla dessa öar, undantagandes Stångholmen och Estersön, hittills varit tillhöriga, att de årlig taxeavgift för dem erlagt, förutan det de jämväl erinrade att Sigfridsön med den ängesslog därå finnes, av gammalt skall varit deras by eller åboende hemman tillhörig.

År 1757 – Ängsdelning av Skäriänget

Genom Häradsrättens utslag den 13 mars 1756 skulle Skäriänget delas i fem lika delar. Med anledning härav gjorde lantmätaren Fredrik Bodin en avmätning av området i juli månad 1757.

Skäriänget bestod av ängarna på Skäret eller Stor-skäret som det också kallades. Skäret låg mellan Rönnängesfjärden och Halskäret.

Ägarna till de fem hemman som skulle dela på ängarna var Jöns Jönsson (nr 12), Anders Andersson (nr

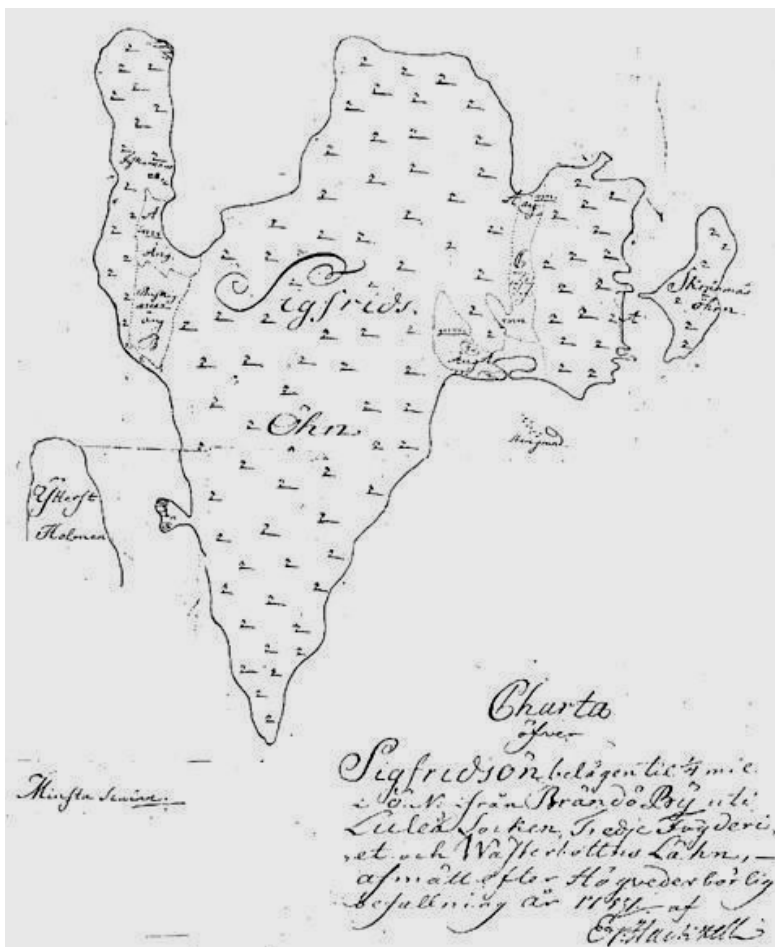
1), Johan Nilsson (nr 7), Jacob Mårtensson (nr 5) och Jacob Andersson (nr 6).

Beskrivningen är tecknad på kartan och har följande lydelse:

"I anledning af then författade uträkningen befinnes at hela Ängen innehåller 42 Tunland och 10 kappland som utgör 34 Parmar. Och althenstund desse 34 Parmar skola fördelas i 5 lika delar, altså belöper theraf på en och hvar 6 4/5 Parm, hvilka sedan efter lottkastning utdelte.

Och som en del styckens och nu tillfallne lotternas afbärgande, synnerhet den sidsta lit. E, för dess smala och långsträckt belägenheter, tilflyter mera besvär och arbete, altså och till närmare jämlikhets ärhål-

lande synes riktigast vara at desse stycken komma at ombytas hvar femte (?) år och bärgas årsomgående.
Luleå d 28 Juli 1757
Fr Bodén

1757 års karta över Sigfridsön

År 1759-1760 - Uppmätning av åker och äng samt storskifte av åkern

Lantmätaren Esaias Hackzell verkställde åren 1759-60 uppmätning av Brändö bys åker och äng samt upprättade en delningsbeskrivning för åkerjorden.

Hackzell hann inte fullfölja delningen av ägarna innan ha dog år 1762. Det blev i stället lantmätaren Anders Bergström som fick slutföra förrättningen, Se "År 1762 – Storskifte".

Ur Hackzells beskrivning hämtas följande:
Brändö by består i anledning av Kronans räkenskaper till 79/128 mantal krono och 3 48/64 mantal skatte.

Denna by är avmätt till ödmjukt följe av Högvälborne Herr Grefve och Landshövdingen Olof Lejonstedts höggunstiga remissorial år 1758 den 4 september, och sedermera en behörig delning emellan samtliga Byamännen förrättades.

Åkerjorden till denna By är en del av lermylla med lera i botten som uppföres till 1:a grad och en del av sandmylla med mojord i botten av 2:a grad, så ock en del av grov med torr sandjord i botten, vilken uppföres till 3:e grad.

Sigfrisöhn, Bodöhn och Kiln äfven omätte och befants till höindväxten 8 Palm. Mickelsgrunde, Indre Skiäre, Indre nefva Grundstranda, Nötöhrn, Klösstranda, Harasunde, Laduviken, Laduviksstranda, Spåhlstranda, Storskiärsgrunde, Storskiärsviken, Lillskiärsstranda, Långöhrn och Skallöhrn, alla ofvannämde ofvade, enligt Byemännens öfverenskommelse och innehålla 52 ¾ Palm hö

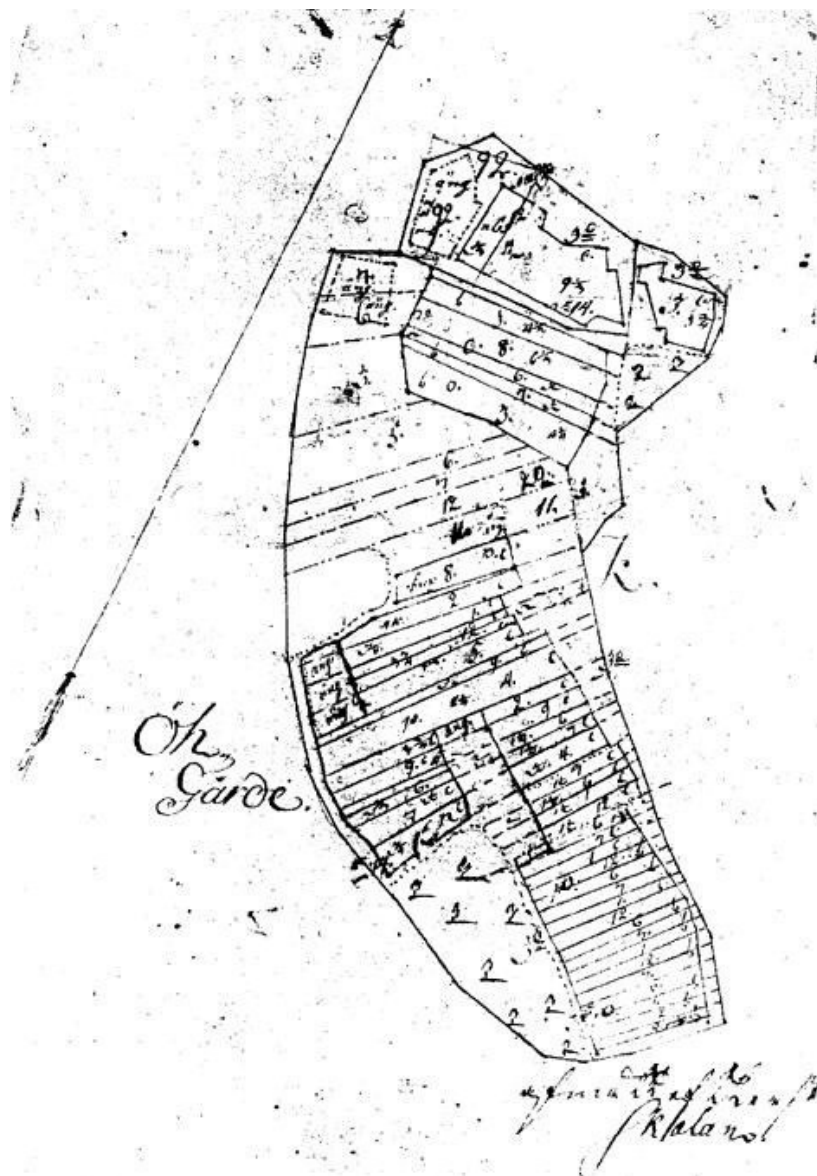
Qvarn och Qvarnställen finnes icke till denna by
Sik och löjfske någorlunda fördelaktigt
Skogsmarken brukas samfällt Byemännen emellan, och är ännu tillräcklig

Som **nybruk** mm antecknades att Soldaten Brändholms änka hade 3:ne små intäkter på utmarken under nr 93, 5 ½ kappland,

Soldaten Storm hade upparbetat och brukade två små intäkter på utmarken samt

att samtliga soldaterna uti Brändön hade tillsammans inom utmarken upparbetat åker av sand med grov sandjord i botten

Om **Utby's ägor** antecknades att sex ängar tillkom Persö byamän och två små åkerstycken i ett skogsgärde tillkom Hindersö byamän.

Karta över Ögärdet

Visar bl.a. exempel på den tidigare uppdelningen i smala tegar och i vilken ordning böndernas lotter var fördelade.

År 1762 - Storskifte

År 1762 den 14 juni inställde sig lantmätaren Anders Bergström i Brändön för att förrätta den ägofördelning i åker och äng som några år tidigare påbörjats av lantmätaren Esaias Hackzell, men som avlidit detta år.

Lantmätaren framhöll för bymännen nyttan av storskiftesdelningen och påpekade att den borde efterlevas i både åker och äng. Detta hade även häradsrätten slagit fast i den överenskommelse som träffats den 19 maj 1758. Bönderna ville emellertid inte bifalla denna överenskommelse, utan ansåg att det beträffande ängarna inte lät sig göra på grund av en årlig ojämn uppgrundning samt att ängarnas beskaffenhet ändrades genom skogsväxt och den så kallade skärpan (översvämning av saltaktigt vatten som gjorde att växtligheten försvarades under flera år). När det gällde åkern så hade man redan sina tegar i någorlunda stora stycken och i områden med olika jordmån. Om man genom storskiftet skulle behöva byta bättre jord mot sämre skulle det medföra att en del av bymännen i framtiden skulle få en brist i såväl åker som äng. Bymännen förklarade sig vara nöjda med att få behålla sin gamla åker till så stor del som svarade mot skatten

(mantalet). Överskjutande delar kunde avstås till dem som fått för litet.

Åkern befanns innehålla 11 tunnland och 12 ½ kappland av 1:a graden, 10 tunnland 26 kappland av 2:a graden och 10 tunnland 20 5/8 kappland av 3:e graden.

Bymännen kom överens om att jord av 1:a graden skulle förhålla sig till jord av 2:a graden som 5 till 7. Mellan 2:a och 3:e graden var förhållandet 7 till 9. Efter omräkning blev summan av åkerjorden av 1:a graden = 25 tunnland 1 kappland. Denna areal skulle fördelas efter skatt.

Ängarna vid åkergårderna och de samfällda ängarna uppskattades ge 10 15/32 Palm hö och fördelades efter skatt. En del större ängar delades upp i flera fall, (delområden), som sedan skiftades mellan bönderna.

Delningsbeskrivningen är daterad Brändön den 9 juli 1762 och underskriven av Anders Bergström. Den fastställdes sedan av Luleå Häradssting den 19 februari 1763.

År 1767 – Delning av ängarna på Ökholmsgrundet, Byssön och Skallörn

Lantmätaren Fredrik Bodin verkställde å 1767 en uppdelning av "några små holmar eller stränder i Brändö by och Luleå sockn, hvilka vid den därstädes förr skjedd ägodelningen icke blifvit upptagne; uppriktadt i anledning af Wällofl. Landshöfdinge Ämbetets höggunstiga förordnande af den 16 mars 1766.

Ängarna fördelades efter skatt mellan de 12 bymännen. Gränserna drogs tvärs över ängen fördelningen skedde i regel i ett s.k. fall från norr till söder.

ÖkholmsGrundet utstakades uti ett fall ifrån norr, ifrån vilken ända börjades med nr 11. Pär Jönsson fick i detta skifte ingen lott utan tog däremot ett stycke på södra sidan af Ökholmsstranden.

Vid stranden på södra sidan om skogen (= **Ökholmsstranden**) började Anders Andersson. Det som blev över på detta ställe tilldelades Jacob Eriksson som avstod lika stor vidd i nästa fall = **Norr om skogen**. De tre som fick de sista skiften i denna del fick något sämre tegar, och fick därför ersättning inne på ön (**Byssön**), som utstakades i två skiften

Jacob Larsson, som befandts i mistning i detta fall i anseende till undfängen teg, tillades i ersättning 150 alnar näst intill Pär Pärssons teg, tillika med hälften af Skallörn.

Den andra hälften norr på Skallörn undfick Hans Nilsson. Per Jönssons brist ersatte Anders Jacobsson med 15 alnar.

Anm

Landhöjningen har gjort att de dåvarande stränderna och ängarna för länge sedan har kommit att ligga långt uppe på land. Den s.k. "Byssön" är den stora ön som Brändön ligger på. Ängsdelningen avsåg stranden mot Kråknäsfjärden och Rönnängesfjärden.

Ökholmsgrundet låg på sydöstra delen av Ökholmen, norr om Rönnängesfjärden. Skallören låg ungefär där den nuvarande vägen till fritidsbebyggelsen vid Stormviken delar sig.

År 1770 -Gränsen mot Sundoms by

En dag i mitten av mars 1997 hade Hertsöskolan en friluftsdag med pimpelfiske på Furufjärden. I samband med en rast på hållarna vid Ökholmsstranden upptäckte Hanna Kummo i klass 4 C en mystisk inskrift i berget. När hon skrapade bort den fuktiga mossan

kunde man läsa årtal 1770 och ett par andra konstiga tecken. Det var en gammal markering i gränsen mellan Brändön och Sundom.

Läraren Arne Öhman satte under sommaren 1997 upp ett litet röse på platsen och markerade vägen dit med snitslar.

Markeringen i berghällan finns beskriven på en karta från år 1820 (akt Nederluleå 215) över "Tvistiga Råskillnaden" mellan Sundoms och Brändö byar. Punkt A beskrivs som en jordfast häll vid norra sidan av Ökholmen uti vilken flera bomärken och årtalet 1770 finns inhugget.

Sundoms byamän påstod vid denna förrättning att gränsen mellan byarna skulle sträckas i en rät linje från denna hälla till en sten på Halsskärshalsen (**Hallskjärshalsen, Hallstjälshalsen**) och vidare till **Klingergrundet**. Brändö byamän yrkade däremot att gränslinjen från Klingergrundet skulle gå till i rät linje över en större sten vid Halsskärshalsen och vidare till en upprest och i havsstranden liggande större sten vid norra ändan av Ökholmen.

Anledningen till tvisten var troligen att några ängar och uppländningar norr om rålinjen på Ökholmen och på Brändöskäret innehades av personer från Brändön.

Sundoms byamän ansåg däremot att detta var deras mark som de erhållit vid avvittringen åren 1787-88.

I kartbeskrivningen till avvittringen finns antecknat att några av Pärös byamän ägde rätt till en mulbetes-trakt inom Brändö bys rågång på Ökholmen, Utslag om detta hade meddelats av Häradsrätten den 9 november 1754 och den 17 januari 1769. Dessutom fanns Konungens Befallningshavandes resolution om detta av den 20 oktober 1786.

Häradsrättens synedom över rågången och ägotvissten meddelades den 12 juli 1820 och rätten synes ha bifallit Sundoms byamäns yrkande att gränsen skulle dras från Klingergrundet till hällan på Ökholmen med det inhuggna årtalet 1770

Olle Malmsten har vid sina forskningar funnit att bomärkena tillhör två bönder i Persön. Det är Per Olofsson i Persön nr 23 (ring med kors) och Nils Larson Lejon i Persön nr 1.

I vilket sammanhang som märken har tillkommit är ännu oklart. Klart är däremot att inskrifterna i berget räknas som **fast fornlämnning** enligt 1988 års lag om kulturminnen.

År 1787–1802 - Avvittringen

Avvittring var en lantmäteriförrättning för att bestämma gränsen mellan enskild mark och den mark som tillhörde Kronan. I kustlandet blev avvittringen mer en fråga om gränsdragningen mellan byarna och ett konstaterande av hur mycket mark byn innehade.

För varje helt mantal skulle vid avvittringen tilldelas ett visst tunnlandstal mark. Detta kunde uppgå till mellan 700 och 1400 tunnland beroende på markens godhetsgrad. Om något byalag eller hemman hävdade större område än som skulle tilldelas enligt tunnlandstalet, kunde det få behålla marken mot erläggande av en särskild s.k. ökeskatt.

I Brändön påbörjades avvittringen i april 1787 av lantmätaren Gustav Winblad von Walter och avslutades i september år 1788.

År 1801 gjordes avmätning av holmar, skär och klippor som vid 1787 års mätning "blifvit förglömda"

I KB:s avvittringsutslag år 1802 konstaterades att Brändö by erhållit sammanlagt 6.561 tunnland och 18 5/8 kappland. Av denna areal utgjorde endast 6.049 tunnland och 4 1/8 kappland duglig mark. Enligt den antagna normen, 1.400 tunnland för varje mantal, skulle Brändön egentligen ha erhållit 6.114 tunnland och 2 kappland duglig jord. Det förelåg alltså ett un-

derskott på cirka 65 tunnland. Men, konstaterade KB, eftersom all mark som "av fordno lytt under Brändön" är uppmätt och inte utgör mer än 6.059 tunnland, så måste jordägarna "därmed åtnöjas".

År 1841 tog Brändö by upp frågan om ersättning för den bristande tilldelning om ca 65 tunnland i samband med avvittringen och yrkade att få erhålla Småskärsklipporna, Finnskäret, Knivören, de tre Björköarna och Fjärdsgrundet. Framställningen synes dock inte ha gett något resultat.

I beskrivningen till avvittringsakten kan man läsa att **åkern** mest består av grov sandmylla, fri från frost, men är ganska svag till avkastning, **ängarna** är inte heller särdeles bördiga och består mest av sjöstränder, några **humlegårdar** av betydelse finns inte heller, **fiske** idkas runt omkring ön och i de närbelägna havsfjärdarna efter sik, harr, abborre, gädda, id, lake, löja och nors samt efter strömming. Av ålder har fisket räknats som det förmånligaste i socknen, men sägs ha avtagit under den senare åren, tidgtare har byn haft tre **skvaltkvarnar**, vilka nu inte är igång för vattnets avtagande,

tjära tillverkas även, men inte till någon större mängd.

Om själva **Brändön** sägs att denna ö består av sandig och steril jordmån, svagt mulbete och inga särdeles tillfällen till uppodling. Skogen är mycket utödd av

vådeld, så att föga timmer finnes, endast dugligt till vedbrand och gårdsel.

Inom **Södra Landet** finns gott mulbete, varför jordägarna även är föranlåtna att bruka fåbodar, ända från våren tills ängarna om hösten bliva avbärgade. Skogen är nog uthuggen så att ganska litet timmer finnes, men kan genom sparsam hushållning bringas till växt.

Åren 1783-1793 - Storskifte av åker och äng

År **1783** den 19 maj kom lantmätaren Gabriel Håkansson till Brändön för att förrätta storskifte på alla byns ägor i åker och äng. Först skulle ägorna avfattas, dvs uppmätas och kartläggas. Bönderna uppmanades därför att uppge alla uppodlingar som fanns, både sådant som var uppodlat från äng till åker, och även om det fanns några intagor i skogen som var uppodlade till äng.

Man överlade även om den hantlangning och annat som lantmätaren behövde under mätningen. Lantmätaren hann inte avsluta mätningarna under våren på grund av att han måste resa till de norska fjällen för att vara med om en förrättning som rörde riksgränsen mellan Sverige och Norge och som skulle börja den 9 juni.

Den 26 augusti var lantmätaren tillbaka för att slutföra kartläggningen och den 29 september kallades åter samtliga delägare till ett möte tillsammans med nämndemännen Johan Pärsson i Persön och Hans Andersson i Bensbyn för att komma överens om bl.a.

År 1787- 1791 - Ny ängsdelning

Med anledning av Häradssynerättens utslag den 28 juni **1787** hade lantmätaren Gustaf Winblad von Walter kallat till sammanträde den 14 juli **1788** för att på nytt fördela Brändö bys ängar. Förutom byamännen deltog häradsdomaren Per Persson Dryg från Rutvik och nämndemannen Nils Hansson från Smedsbyn.

Lantmätaren framhöll för byamännen angelägenheten av att noga och fullkomligt göra sig underrättade om hur graderingen av ängarna skulle utföras för att undvika den oreda och kostnad som de hade fått vidkännas efter den förra ängstaxeringen.

Enligt lantmäterikontorets formulär borde ängarna uppskattas till 6 lass på tunnlandet och de sämre i proportion därefter eller efter den proportion som jordägarna ansåg vara mest överensstämmande med den under brukningstiden uttrönta bördigheten. Den bästa ängen, som ansågs ge 6 lass hö på tunnlandet, taxerades därför till 16:e graden och de övriga i proportion därtill allt eftersom byamännen själva bestämde. Man upprättade därefter en ny taxeringsbeskrivning som fastställdes vid sammanträde den 17 juli.

Den 15 september fortsattes förrättningen med beslut om skiftesläggningen. Byamännen ansåg att det s.k. Överänget var av en särskild sort eftersom byn

taxeringen av ägorna. Denna kunde bäst utföras av byamännens själva som "*under långlig hävd*" haft tillfälle att utröna ägornas beskaffenhet. Bönderna förmanades att därvid "*så mycket mera åsidosätta all slags egennytta, som lätteligen kunde leda till förlust och minskning av ägor, och sålunda ha en mot avsikten stridig verkan*". Byamännen visste inte heller i detta skede hur lotterna skulle komma att fördelas.

Lantmätaren och jordägarna gick sedan ut på marken för att utföra graderingen (taxeringen). Först undersökte man åkern. Den bästa och bördigaste åkern ansågs under goda år ge "*4-e kornet*". Den taxerades till ett helt, eller "*ett tunnland till 32*". (1 tunnland = 32 kappland). Den sämre åkern taxerades sedan i en fallande skala till 31, 30, 29, 28, 24, 20, 26 eller 12, allt efter art och godhet.

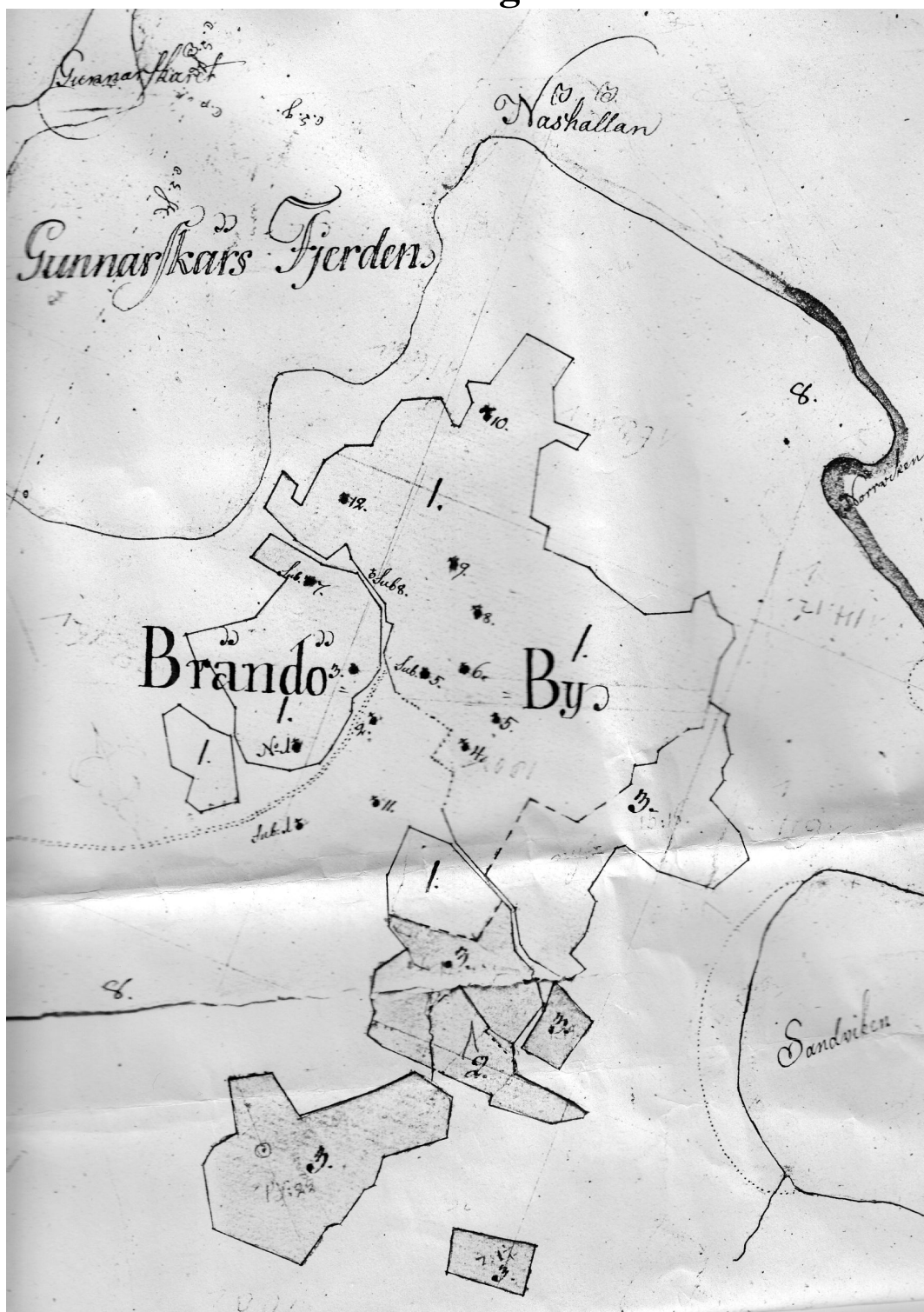
Åkern i byn angavs mest bestå av sandmylla, av vilken en del var grövre och sämre sand, och en del lösare sandbotten, som taxerades till 12 eller 3/8-delar.

inte hade någon annan myr- eller maräng. De anhöll därför att Överänget skulle fördelas efter skatt och lottkastning. Beträffande Siffrisön ansågs att den som fick ängarna på denna ö även skulle få behållas vid alla slätterlägenheter som kunde finnas där. Jacob Månsson hade på egen begäran och med samtliga byamäns bifall fått denna äng.

Den 16 oktober hade det dagligen börjat falla snö och det var omöjligt för lantmätaren att avsluta förrättningen. Man hade då hunnit med att fördela åkerslätten och Överängerna.

Den 18 september **1789** fortsattes förrättningen. Byamännen uppgav att en äng, Vebbyröjningen kallad, blivit bortglömd vid graderingen. Byamännen trodde sig fullkomligt känna till ängens värde och den uppskattades till tre grader. Eftersom denna äng var belägen inom en annan by så kom man överens om att fördela den genom lottkastning och lotten föll på Jöns Andersson.

Ur avvitringskartan

Förklaring: 1 = åker, 2 = äng, 3 = uppodlingar å oskift mark, 8 = skog

Inom Ökholmen innehade några av Persö byamän en äng som skulle tillkomma dem efter Häradsrättens utslag år 1754 och grundat på en av lantmätaren Peter Häggström år 1708 upprädd geografisk karta. Byamännen trodde nu att Pärseborna innehade större vidd än som tillkom dem och anhöll därför att denna trakt skulle avmätas. Lantmätaren kunde dock inte göra något åt detta denna gång eftersom Pärseborna inte blivit kallade till förrättningen. Efter uppmätning och jämförelse med 1708 års karta befanns att Persö byamän borde mista stranden på norra sidan av Ökhol-

men, såsom en tillkommen uppgrundning av Brändö byamäns notvatten. När det gällde ängten på södra sidan fann man ingen anledning till ändring.

Den 4 oktober skulle fördelning av övriga ängarna påbörjas. Lantmätare Gustaf Winblad von Walter hade emellertid erhållit förordnande som regementskrivare vid Kungl. Västerbottens regemente och var därför den 12 november tvungen att uppskjuta förrättningen

Det blev nu lantmätaren Mathias Boström som fick slutföra förrättningen den 1 juli 1791.

År 1793 - Ännu ett storskifte av ängarna

Den föregående ängsdelningen hade blivit upphävd genom Härads Syne Rättens utslag den 5 juli 1792. Orsaken var att hemmanen fått för många skiften, att nödiga vägar inte blivit avsatta, att taxeringen av jorden inte var riktig och att marken förändrats genom tillkomna uppgrundningar och genom nya skärpor

Den **25 juni 1793** inställde sig därför lantmätaren Anders Magnus Strinnholm i Brändö by för att förrätta nytt storskifte av byns ängar.

Byamännen underrättades om att det första som skulle företagas var graderingen av marken De förmanades att därvid bruka all noggrannhet och åsidosätta all egen nytta om storskiftet skulle ha den verkan som åsyftades. Graderingen borde ske enligt lantmateriets formulär på så sätt att när den bästa och bördigaste ängen ger 6 lass på tunnlandet borde den sämre uppskattas till 5 ½, 5 och så vidare ned till ½ lass på tunnlandet, vilket borde vara den sämsta ängen som fanns under byn.

Hemmansägarna ville dock inte använda denna metod, "förbärandes" att de vid två tidigare förrättade graderingar utnyttjat en helt annan metod. Den ena gången (1783 års skifte) 32 grader och andra gången (1788 års skifte) 16 grader. De anhöll nu att få behålla det sista sättet "om de ej aldeles skola blifva förvilla-

de". "Ock som de omöijligt kunde beqvåma sig till den anbefalte methoden" blev ängarna nu graderade i 16:dels grader med 2 kappers ökning på tunnlandet emellan varje grad.

Därefter begav sig lantmätaren och samtliga jordägare ut på ängarna för att "dem noga öfverse och gradera". När detta var klart samlades man åter och läste upp protokollet över graderingen.

Nils Johansson anmärkte därvid att Örgärdet var för högt uppskattat. Detta medgav även grannarna och gärdet minskades 4 grader. Nils Johansson ansåg att även Norr på Öran och Björkängen var för högt uppskattade och Eric Johansson trodde att det samma var förhållandet med Kalfgerdet. De övriga grannarna var dock helt försäkrade om att dessa ställen ej var högre taxerade än vad markens bördighet tillät.

Efter att justering av graderingen med byamännens samtycke skett på några ställen undertecknades graderingslängden med allas namn och bomärken.

"Med förestående gradering som vi uti tillkallade gode mäns närvaro ytterligare granskat förklara vi oss nu till alla delar nögda, hvilket med våra namn och Bomärkens underskrift bestyrkas af Brändön den 28 juni 1793"

Med förestående Gradering som vi uti tillkallade gode mäns närvaro ytterligare granskat förklara vi oss nu till alla delar nögda, hvilket med våra namn och Bomärkens underskrift bestyrkas af Brändön den 28 Juni 1793

Nil: Anders Andersson A. Jens Andersson A. Jacob Hansson A. Pehr Pehrsson A. Jens Pehrsson A. Nils Hansson A. Eric Johansson A. Hans Hansson A. Nils Hansson A. Lars Jacobsson A. Johan Olofsson A. Jacob Ericsson A. Pehr Jensson A. Anders Johansson A.

Utmärkta med namn Eric Olofsson A. och Nils Hansson A.

Jordägarna undanbad sig den ådömda revningen (uppmätningen) på vissa andra ställen och där marken förändrats genom uppgrundning. Det var i synnerhet Stenrevet och Ökholmen. Dessa områden blev nu uppmätta tillsammans med Stenänget, där det förekommit någon felmätning. Härefter kopierades den gamla kartan som kompletterades med de nymätta områdena.

Förrättningen blev härefter uppskjuten på grund av att lantmätaren blivit kallad till häradssyn i Nederkalix.

Den 30 augusti 1793 fortsattes delningen i närvaro av samtliga jordägare. Man avgjorde nu först hur ängarna skulle indelas.

Till det **första skiftet** räknades Överst Änget, som var den enda myrängen inom byn.

Till det **andra skiftet** räknades Kalvhägnaderna, Stenänget, Wallänget, Granden och Uddstranden.

Den som erhöll Siffrisön skulle även få behålla alla de slätterlägenheter som kunde finnas där, även om de inte fanns upptagna på kartan. Anledningen var att Siffrisön låg avskilt från den övriga marken. Erik Johansson hade under graderingen förklarat sig villigt att behålla denna ö. Nu återkallade han detta sedan ha tilldelats Degeränget som var av svag beskaffenhet.

Jacob Månsson kunde tänka sig att få sitt läge på Siffrisön men endast om graderingen blev något ned-

satt. Jordägarna beslöt därför att minska Skränmås Öhn med 3 grader och de övriga slätterlägenheterna med en grad.

De vägar som dithills använts över ängarna skulle bibehållas utan att den ene grannen fick lägga hinder i vägen för den andre.

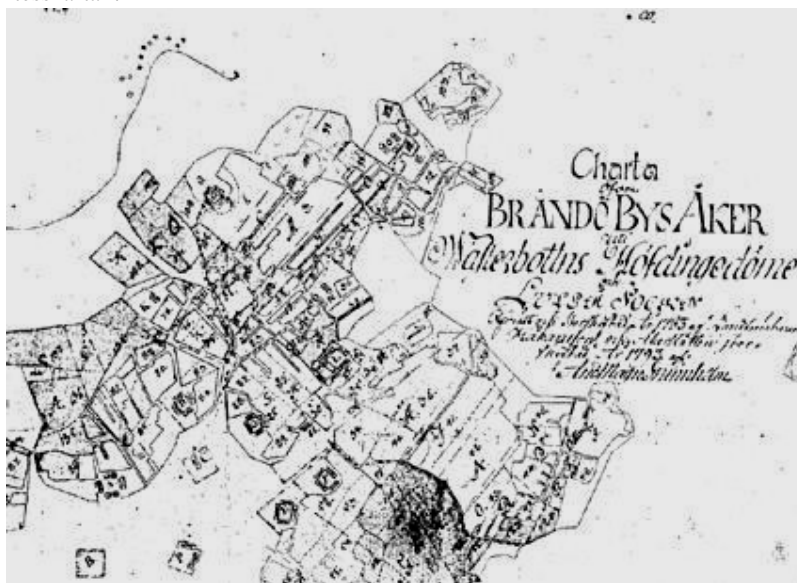
Några fler överenskommelser ansågs inte nödiga utan jordägarna hemställde att lantmätaren skulle fördela ängarna så att var och en fick del i både bättre och sämre mark samt andel i upplandningsängarna. Alla ville dock få någon andel var i slätterlägenheterna på Byön för att på hösten, innan sunden fryser till, kunna komma åt något foder för sina kreatur.

Den 23 och 24 september **1793** blev delningslinjerna utstakade på marken och utmärkta med pålar. De flesta grannarna hade genom delningen erhållit ängarna i fyra skiften. Undantaget var Märten Jacobsson och Maria Hans Dotter som fått sina ängar på endast tre ställen.

Den **22 januari 1794** blev storskiftesdelningen uppvisad vid Lule tingslags laga ting och till "ett oryggeligt bestånd i framtiden" gillad och fastställd.

Så blev då det år 1783 påbörjade storskiftet äntligen slutfört efter 10 år och handläggning av fyra olika lantmätare

Utdrag ur storskiftesskartan:

År 1791 - Insyning vid fäbodarna

År 1791 instämde Jacob Månsson och Jöns Andersson samtliga grannar i Brändön, nämligen Anders Andersson, Pär Pärsson, Mårten Jacobsson, Anders Jacobssons änka Maria Hansdotter, Nils Johansson, Erik Johansson, Hans Hansson, Nils Hansson, Lars Jacobsson, Johan Olofsson, Jacob Ericksson, Pär Jönsson och Anders Jönsson.

Jacob Månsson och Jöns Andersson hade låtit insynda ett område "söder på landet" utanför fäbodarna. Området var 200 famnar långt och 60 famnar brett (1 famn = 3 alnar = ca 1,8 meter). De ville nu få tillgodoräkna sig detta område, som enligt deras uppfattning på intet sätt behövdes för byns samfällda mulbete.

Övriga byamän stämde i sin tur Jacob Månsson och Jöns Anderson och ansåg att om något område på mulbetesmarken inhägnades, så borde det i så fall delas mellan samtliga jordägare.

År 1791 - Hagadelning

Skogsmarken användes oftast som bete för kreaturen. För att skydda inägor sattes man upp hägnader bestående av granstör och kluvna träd av yngre tall och gran. En fördelning av stängselskyldigheten kring Brändöns åkrar och ängar upprättades år 1791 av Pehr Pehrson Dryg och Erik Olofsson i Persön.

"Utdrag af domboken, hållen å Laga Tinget med Lule Tingslag den 24 januari 1792

§ 7 S.D. Ingafs och upplästes följande hagadelning

År 1791 den 12 och följande dagar i oktober månad blef till vördssamt följande af häradsrättens gunstiga förordnande af den 7:de hujus hagadelning af undertecknade förrättadt uti Brändö by, då hagan först uppmättes omkring allmänna åkern, samt alla åkergjården som vid storskiftesdelningen för skatte äro upptagne, hvarvid befandts, att hagan omkring allmänna åkern räknadt ifrån N:o 1 Anders Anderssons gårdsled och så öfverom och norr om byn till de så kallade Rofgjålen eller nybruken utgjorde en längd af 4.240 alnar, Sedan uppföre Fätoget till Jöns Perssons gård, 300, Lillgjården rundt om innehåller, 912, Tjårgården likaledes rundt om, 1.076, Sandviksgjårde, 232, Skoggjårde, 540, Öggjårde, 1.620, Vid Nils Johansson gård, 300, Dito vid Anders Jönsson, 210, samma 9.430.

Denna summa fördeltes emellan byamännen efter skatt, men N:o 1 Anders Andersson och N:o 4 Jöns Persson som få sin hägnad på sandheden hvarest den ej står öfver sju å åtta år innan stören är afruttnadt, skulle efter samtliga Byamäns öfverenskommelse få en famn emot två på andra ställen.

Jacob Månsson och Jöns Andersson invände att det ifrågavarande området var alltför litet för att delas mellan flera hemman. Var och en av de övriga hade också tillfälle att själva erhålla jämgott vederlag av utmarken.

Tingsrätten fann vid en syn på platsen att det fanns tillräckligt med mulbete utan att byamännen skulle bli lidande på grund av det område som nu inhägnats. Jacob Månsson och Jöns Andersson tilläts därför att intaga och uppodla den utsynta jorden utanför fäbodarna mot att övriga byamän fick åtnjuta vederlag inom utmarken. Skulle dock tillräckligt vederlag inte finnas så skulle Jacob Månsson och Jöns Andersson avlämna allt det som de innehåft för mycket.

Källa :Domboken för Luleå Tingslag den 5 oktober 1791

Sedan delningen å hagen således som ofvan antecknad är, var värkstäldt, kommo samtliga Byamännen sålunda öfverens om följande

1:o Att fätoget som går genom byn norr ut skall aldeles aflägnas och en tvärhaga sättas emellan Per Perssons och Johan Jacobssons gårdsdjårdor, derpå gjöres led, som af Per Persson och Johan Jacobsson vid magt hålles,

2:o De som hafva sommarfåhus uti Fätoget skola flytta dem upp om förenämnda tvärhage nära till Johan Jacobssons gårdsled eller grind.

3:o Den hägnad som är uppsatt öfver Byön och afhåller boskapen ifrån Inder Öhn och ängarna skulle likaledes hålla vid magt och laggiltigt stånd, som ock den hägnad som är söder på landet ifrån Fråkenbäcken samt den som är öfver Bodön, hvilka hägnader anses lika nödvändiga att hållas i försvarligt stånd som åkerhägnaden, samt att hvar och en håller och förbättrar sin andel deri efter förra vanligheten.

4:o Den fördelte åkerhagan tillika med den sistnämnda skall vara färdig och i fullkomligt stånd satt innan såningstiden infaller nästkommande våhr, i hvilken öfverenskommelse och förening till fullkomlig efterrättelse antecknad varder.

Luleå Brändön utsupra

Pehr Pehrson Dryg

Erik Olofsson i Pehrson"

År 1805 - Dom om fisket vid Hösen, Skatan och Mörholmen

Det hade uppstått en tvist mellan Brändö byamän och bönderna Jacob Jacobsson och Pehr Nilsson i Persön rörande notfisket vid Skatan och Mörholmen samt några notvarp vid den s.k. Hösen.

Brändöborna yrkade att Persöborna måtte visa vilken rätt de hade till notvarpen och fisket vintertid vid de nämnda platserna. Parterna åberopade bl.a. domar från åren 1655, 1700 och 1773 samt inkallade flera vittnen.

Häradsrätten fann skäligt, att för att vinna en både billig och rättvis likhet i notfiskets begagnande av parterna, förklara att sommar- och vinterfisket vid Hösen skulle fördelas på så sätt, att två notvarp årligen uppläts åt Persöborna och de övriga två till Brändö byamän. Notvarpen skulle sedan ombytas vartannat år.

Mer om denna dom finns på min hemsida, <http://georg.palmgren.org>

År 1805 – Testamente

"År 1805 hafver torparen Johan Persson i Brendön kort före sin död, med sunt förstånd och moget betenkande, gjort munteliget Testamente, först at sonen Petter skall blifva ägare af gården och den åker och äng, som dess fader uparbetat, och derföre skall Petter betala åt sine tre omyndiga bröder 200 daller åt var broder i riksgälsmynt, och om sonen Johannes förblif-

ver sjuklig, så skall sonen Petter honom föda, kläda och i huset vara medan han lefver.

Till vitne afskedade soldat Jacob Dall

och soldaten Anders Stormare i Brendön "

År 1807- Gränsbestämning mot Persön och Bensbyn

Den 20 augusti 1807 höll kommissionslantmätaren Karl Reihold Montell i sammanträde Öarna. Brändö byamän hade, "ehuru tillsagda" inte infunnit sig. Man skickade därför nämndemännen Nils Persson och Nils Larsson, båda från Rutvik, till byn för att tillsäga jordägarna att infinna sig dagen därpå.

Vid sammanträdet den 21 företeddes Brändön konceptkarta som skulle lända till efterrättelse för förrättningen. Fullmäktige från Bensbyn och Persön visade upp sina kartor.

Den 17 augusti sammanträdde åter hos skattebonden Nils Johansson i Öarna för att slutföra uppgåendet och rösläggningen av rågångarna kring Brändö by.

Brändö byamän "tryggade sig" vid den rågång som var uppgången och som stämde med den fastställda avvitringskartan. De ville inte i någon mån förfördela varken Bensby eller Persö byamän i deras odalägor eller fiskevatten.

Persö fullmäktige undandrog sin både biträde och svaromål såvida de inte blev bibehållna vid de skatteängar och notvarp som låg inom Brändöns område.

Lantmätaren fann därefter att han inte vidare kunde befatta sig med förrättningen innan Häradsrätten yttrat sig.

År 1812 - hemmansklyvning av skattehemmanet 5/16 mantal nr 3

Den 18 september 1812 påbörjade lantmätaren Mats Boström fördelning av inägora till 5/16 mtl Brändön nr 3 mellan Per Persson och Per Johansson. Förutom lantmätaren deltog nämndemannen Jöns Olofsson från Persön och skattebonden Anders Andersson från Brändön.

Konungens Befallningshavandes förordnande av den 14 augusti samma år upplästes. Därefter överlades med jordägarna om delningsgrunden mm och man kom överens om

att vid delningen använda den karta och den gradering av marken som upprättats vid 1793 års storskifte och att Per Johansson skulle erhålla all sin åker på ett ställe och i ett skifte av Per Perssons gårdskifte vid yttre eller västra Rået. I ängsmark skulle Per Johansson få den så kallade Kråknäsviken. Det som till även-

tyrs skulle brista i äng skulle han få av det som var över av Stenrevet sedan soldatängarna blivit avfattade. I den händelse att det ändå inte räckte till skulle han få resten som utfyllnad av skiftet på Granden vid inre eller norra Rået.

Hemmanet delades upp i

Skattehemmanet 1/4 mantal som innehades av bonden Per Persson och innehållande 30 tunnland och 4 ¼ kappland samt

Skattehemmanet 1/16 mantal, innehållande 16 tunnland 1 ¼ kappland och som nyttjades av Per Johansson

Sedan ägora blivit fördelade på kartan utstakades de på marken och delningslinjen utmärktes med pålar.

År 1814 – Saxskärs krononybygge

År 1814 den 16 augusti gjordes uppmätning och skattläggning av Saxskärs krononybygge. Strandskanten hade dock uppmätts redan den 13 maj då isen fortfarande låg kvar.

Närvarande var nämndemännen Lars Henriksson från Smedsbyn och Eric Sundström från Persön, bonden Pehr Johansson från Hindersön samt brändöborna Johan Nilsson, Anders Andersson, Jacob Andersson och Hans Hansson.

Brändöborna hade redan år 1812 ansökt att få lägga Saxskärs lägenheter under sina hemman emot att de betalade 1/16 mantal i skatt och ränta och utan att erhålla några frihetsår.

Pehr Johansson tillkännagav att han sålt Saxskärs nybygge till lösa karlen Anders Olsson i Råneå, men att det inte fanns någon lagfart på detta.

Brändöborna anmälde att de var villiga att, i den händelse deras tidigare erbjudande inte antogs, ansvara för den skatt och ränta som lägenheterna kunde bli åsatta. De anhöll att förrättningsmännen inte bara skulle utröna om det fanns odlingsbara ställen på nybygget som var tillräckliga för en åbos framtida utkomst. De ville också att det skulle undersökas om inte värdet av det arbete som Pehr Johansson lagt ned blivit upptaget för högt i kronobefallningsmannen Rönmarks beskrivning från år 1813.

För att styrka det senare ingav de en ödmjuk och väl formulerad skrift där man ifrågasatte om det utförda arbetet var överensstämmande med de rätta förhållandena och rätt värderat jämfört med dagens priser. De ansåg att Pehr Johansson uppgett sig ha lagt ned ett alltför stort antal dagsverken för upptagning av avloppsdiket från tjärn på östra eller norra sidan av Estersön (Estelsön). Diket hade upptagits av Smedsby byamän, som före Pehr Johanssons tid nyttjat ön till fårbeta och då grävt diket för att få ett ymnigare bete. Pehr Johansson hade lagt ned högst två dagsverken på att rensa upp diket.

Härefter företogs uppmätning och taxering som avslutades den 17 september.

På **Saxskäret** bestod åkern av fin sand på lös botten, och gav således oaktat ymnigt gödslande helt ringa avkomst, i synnerhet de somrar då mera heta och torra väderlekar inträffa. Avkastar 2:dra kornet i årlig äring. Ångarna som var beväxta med myrgräs på sandig jordmån avkastade årligen 2 ½ parmar. Ången som gav hårdvallshö bestod av sandig och stenig jordmån samt dels släta och dels med mindre alskog beväxta stränder, bli i övrigt med tiden uttorkade, synnerligast sedan skogen, som något avhindrar solens torkande verkan och befuktar jorden, blivit avröjd. Avkastar 2:ne parmar varje år. Skogen bestod av sämre gran med blandning av mindre risig tall och björk, på mycket steril och sandaktig jordmån

På **Estersön** fanns Ångar, som gav myrhö, och var av samma beskaffenhet som på Saxskär. Det fanns också

ångar som var beväxta med sämre hårdvallsgräs. Skogen, bestod av sämre gran med blandning av mindre risig tall och björk, även på mager jordmån. Av Stora och Lilla Bullerskärsgrundet, ansågs ¼ dugligt som bete, resten odugligt. Till ön hörde även odugliga skär och grund, näml. Hällan, Gubben, Sladagrundet, Sala-grundet och Dömanörgrundet.

Fisket efter vanliga mindre fiskeslag och säl invid de nybygget liggande öar, holmar och grund ansågs förmanligt, men i övrigt gavs ej andra förmåner än de som av ovan beskrivna lägenheter kunna hämtas.

Avståndet till närmaste avsättningsort, Luleå stad, är 3:ne mil och till Landskyrkan 3 ½ mil.

Nybyggets femtonåriga frihet upphörde med 1819 års utgång enligt tillståndsbrevet den 19:e november 1804, givet åt Pehr Johansson i Hindersön.

Utav föregående beskrivning kunde alltså inhämtas att lägenheterna var av så klen och inskränkt beskaffenhet att ett nybygges anläggande därav, och med bestånd i framtiden och en åbos utkomst inte kan förenas.

Att detta förhållande inte blivit fullkomligt uppdagat vid de tidigare besiktningarna ansåg förrättningsmännen bero på bl.a.

- **att** åkerjorden, om den bör kallas så, är så mager och usel att den inte kan löna besåningen förutan ett ymnigt gödslande varje år.
- **att** ett slikt gödslande naturligtvis inte kan åstadkommas genom den obetydliga boskap som kan födas med höskörden, om det samtidigt skall vidmakthållas så mycket åker som erfordras för uppehälle för det minsta hushåll.
- **att** höet endast räcker till 2:ne kor och inte till varken någon mindre boskap eller häst.
- **att** de ängslägenheter som finns är till större delen i avtagande beskaffenhet samt slutligen
- **att** inte några nya ställen, förutom de befintliga, kan förädlas till äng.

Förrättningsmännen fann det högst påtagligt att det var en orimlighet att där anlägga ett nybygge, som kan äga bestånd i framtiden. Men eftersom skattebönderna i Brändön, som "av fordno" innehaft marken, erbjudit att betala mantalsskatt, så upprättade förrättningsmännen förslag till det skattetal som belöper på inägorna. Dessutom gavs ett förslag till ränta på återstoden av den användbara marken.

Vid förslag till skattläggning ansågs att av åkern lönade det icke mödan att beså mer än 8 kappland, såväl i anseende till dess magra jordart, som består av fin sand på lös botten, som ock därför att tillgången på gödsel endast kan beräknas av högst 2:ne kor. – Denna åker, som avkastar 2:dra kornet i årlig äring, hörer således till 4:e graden, varför räntan erläggs efter 24 öre silvermynt för varje tunnland. Skogen bestod av sämre gran med blandning av mindre risig tall och björk, var gagnelig endast till husbehov à 3 öre efter

varje tunnland åker. Trefaldigt husbehovsfiske skattades till 4 ½ öre per tunnland.

Räntan ansågs svara mot 5/64 mantal skatt. Till detta kom ett föreslaget område om ca 109 tunnland som ersättning för brist på inägor och skog.

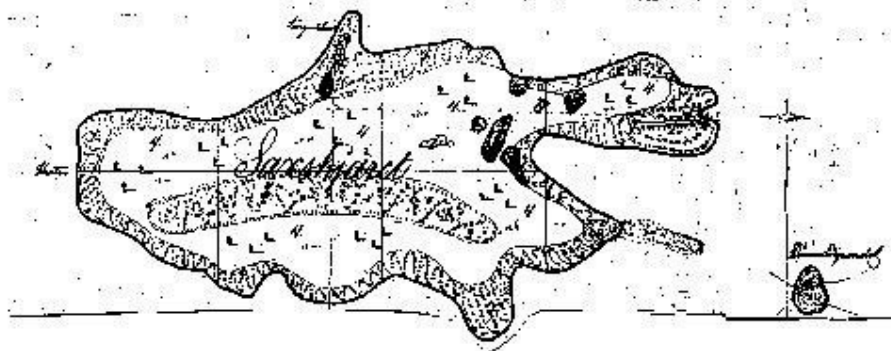
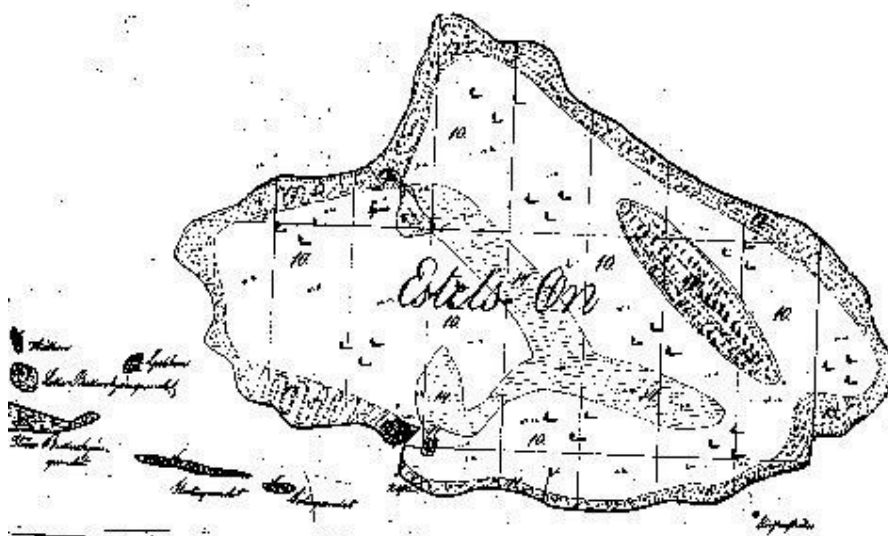
Avslutningsvis tar förrättningsmännen ställning till brändöbornas anhållan att avgöra om värdet av Pehr Johanssons nedlagda arbete verkligen stämde överens med det som åsatts av kronobefallningsmannen Rön-

mark. Förutom att en sådan åtgärd icke ansågs tillständig, så var det i beskrivningen upptagna värdet ett nog så tydligt bevis på att åbon åsidosatt sina odlings-skyldigheter. Värdet svarade i allt fall inte mot de förmåner som under de nio frihetsåren kunnat hämtas av både naturliga ängar och fördelaktiga fisken.

Förrättningen är daterad den 2 december 1814 och underskriven av M Boström genom Joh. Rutbäck

Källa: Akt Nederluleå 181 i lantmäterikontorets arkiv.

Anm. Estersön skrivs som "Estelsön"

År 1822 - Om intrång i byns fiske mm

Vid tinget den 4 maj 1822 ingav Brändö byamän en ansökan om utfärdande av vite för olovligt fiske. "Som en del av våra soldater, inhysesmän och andre nästgränsande obehöriga personer har nu i de senare åren tagit sig före, att alla tider af sommaren göra oss intrång och skada vid stränderna af våra skattlagda och taxerade fisken, både efter skjäl och annars fiske".

Ett vite om minst 10 riksdaler Banco borde utfärdas för dem eller de, eho det vara må, som med skjutande efter säl eller som nyttja skåla-not eller andre fiske bragder kring våra land, nämligen Vatungen, Sefrisön, Stora och Lilla Bårgen, Röfvaren, Tvegrena ören, Skäpaskäret, Björkskäret, Nagelskäret. Gråskälshällan, Skränmåsåren, Enna grundet, Svartgrundet, Stångholmen, Stångholmsgrundet och Svartön; alla före-

nämnde öar, holmar och skär ligga inom vårt skattemanna område och äro Brändö by tillhöriga.

Det resolverades att sökandena kunde förpliktiga den eller de som ofredade dem till ansvar efter lag. (sista sidan av domen saknas)

Åren 1827-1831 – Laga skifte

Brändö by hade storskiftats åren 1760-62, 1783-85 och 1793. Storskiftena omfattade endast inägojorden, medan skogen och övrig mark (avrösningsjorden) var samfällad för byn. Avvittringen, som syftade till att säkerställa gränserna mot kronan eller andra byars marker, fastställdes för Brändön år 1802. Avvittringen var en förutsättning för att senare kunna genomföra laga skifte.

Skiftet i Brändön ansöktes i juli 1826 som storskifte, men kom att handläggas som laga skifte eftersom 1826 års jorddelningslag hade ersatt den gamla lagstiftningen. Brändön blev härigenom en av de första byarna i Norrbotten som skiftades i enlighet med den nya lagen.

Byamännen anförde bl.a. *”Som det är nära 40 år sedan våra odla ägor blivit revade, och en del av våra ängar blivit förlorade genom att skärpan eller salpeter har uppgött jorden och förtagit dess växtlighet. Och eftersom större delen av våra ängar ligger vid sjöstränderna, där det på en del ställen har tillkommit betydande uppländningar, medan det åter på andra ställen icke skett någon uppländning alls på en så lång tid, och enär nu lantmätaren herr N P Bröms hade kallat till sammantråde för uppmätning och delning av våra uppländningsängar, så förutsåg byamännen att man icke skulle vinna något på en sådan delning annan än tidsutdräkt och en hop oredor och dryga kostnader.”* Byborna ville gärna anlita lantmätaren Bröms, *”som är närboende och äger vårt bästa förtroende”*

Laga skifte var en omständlig procedur. Skiftesstadgan reglerar i detalj vilka arbetsmoment som ingår och i vilken ordning de skall utföras. Först skulle man ta upp frågan om **skifteslagets omfattning**. Sedan undersökte man om befintliga **kartor** kunde användas eller om det måste ske en nymätning. Lantmätaren skulle ha nödig hantlangning, dock inte under slätter- eller skördetider.

Under det laga skifte pågick gjorde man **inskränkningar i rätten att nyttja skifteslagets ägor**. Det innebar bl.a. förbud mot avverkning av samfällad skog och att bortföra matjord mm.

Skifteslagets gränser bestämdes och man tog upp frågan om ägoutbyte med angränsande byar.

Delningsgrunden skulle fastställas, oftast var det fastigheternas mantal.

Mark skulle **undantas för delägarnas gemensam räkning**, t. ex för vägar, torvmossar, diken, kvarnplatser, täkter av sten, sand, lera, grus eller torv.

Man skulle göra en uppdelning i in- och avrösningsjord och **gradera marken** samt uppräta en ägobeskrivning.

En **hävdeförteckning** visade vad varje delägare innehade för mark före skiftet.

Så kom beslut om **skiftesläggning** och tilldelningslängd samt frågor om utflyttning.

Laga skiftet innebar också att det skulle betalas **ersättningar mellan skiftesägarna**. T ex odlingslikvider, vanhävdslikvider, tillfälliga hävdevärden mm

Slutligen tillträdde de nya ägolofterna, skiftet avslutades, skifteskostnaderna fördelas och gränserna markerades varaktigt.

Kartläggningen av Brändöns mark påbörjades den 8 maj och fortsatte efter ett uppehåll den 24 augusti. Regnet gjorde att mätningarna måste inställas den 24, 28 och 30 augusti samt den 12, 13, 18, 21 och 29 september.

Den 11 oktober var alla åkrar och ängar avmätta och man skulle påbörja graderingen, men under natten hade det fallit snö. Den 14:e konstaterade man att marken fortfarande var snötäckt och fortsättningen av förrättningen fick därför vila till nästa år.

Den **6 maj 1828** återkom N P Bröms till Brändön för att fortsätta skiftet. Han började med några mätningar på isen, men den 13:e var ha tvungen att resa hem eftersom det fortfarande var vatten och is på strandängarna så att han inte kunde mäta in dem.

Mätningarna fortsatte sedan den 28 maj fram till den 5 juli då det huvudsakliga arbetet var klart.

Den 7 juli hade växtligheten *”börjat vinna mognad”* och man påbörjade **graderingen**. Byamännen yrkade att det inte nu skulle företagas någon gradering av åkern på grund av att den skulle skadas och den växande grödan nedtrampas. Förrättningsmannen gick inte med på att göra något undantag. Byamännen var missnöjda, men efter att de *”något besinnat sig medgävo de förrättningsmannens tanka härom”*. Under juli ville man få ett par veckors vila för att bärga ängarna mm. Den 8-9 oktober avslutades graderingen *”med sämja och enighet”*.

Vid bestämmandet av rågångarna kring byns mark uppstod en liten tvist om ängen vid den s.k. Mjölänsviken. Bensbyborna ansåg att ängen tillhörde dem av urminnes hävd. De erbjöd sig också att, om de fick behålla ängen utan laga rättgång, så skulle de avstå från rätten att hugga ved på Strapön.

För soldatrotarna in byn avsattes åkermark från inre ändan av s.k. Skoggärdet. Torphusen skulle få förbli där de uppförts eftersom det de inte ansågs hinderliga för skiftet och i övrigt stod på en oduglig backe.

I **juni 1828** tog man upp frågan om vilka av byamännens som skulle flytta ut och vilka ställen som var tillgängliga. De berörda var Jacob Mårtenssons änka som kunde flyttas till antingen Svedjan eller Tjärgärdet. De andra var Jacob Magnusson och Johan Petter Persson. Byamännen fruktade för den kostnad som skulle drabba dem genom utflyttning av gårdarna och ville undvika detta. Beslutet blev sedan att Jacob Magnussons gård (nr 12) skulle flyttas till Valnäsvisken.

I september fortsattes planläggningen av skiften för åker, äng och avrösningsjord. Delägarna fick tillfälle att yttra sig över förslaget och många hade synpunkter och invändningar. Förrättningsmannan avgav sitt

utlåtande i oktober 1828 med utförlig motivering och bemötande av anmärkningarna.

I **november 1829** kom man överens om odlingslikviderna och under sommaren år 1830 stakades de nya gränserna ut och förrättningen avslutades. Efter överklagande företogs i september 1831 de jämkningar i skiftesläggningen som ägodelningsrätten beslutat om. Den genomförda jämkningen fastställdes av ägodelningsrätten den **30 december 1831** och därmed var laga skiftet i Brändön avslutat.

En utförligare beskrivning av laga skiftet finns i skriften "*Laga skifte i Brändö by i Norrbottens län åren 1826-1831*" som finns att köpa hos byåldermannen i Brändön, Torgny Nyman

År 1838 - Tvist mellan Brändö byamän och några Sundomsbor om hästar på Iniskären mm

Vid vårtinget den 25 april 1838 handlades ett mål mellan å ena sidan samtliga Brändö byamän och å andra sidan några Sundomsbor. Brändöborna anförde att bönderna från Sundom under föregående år släppt sina hästar på holmen Halsskäret, som tillhörde Sundom, men som med en smal landtunga sammanhänge med Brändöns mark "Iniskären". Mellan områdena fanns visserligen ett stängsel, men det var inte av sådan art att det hindrade hästarna att kliva över det. Sundoms hästar hade därför gått över på Brändöns mark "Iniskären" och där gjort skada på deras ängar. För brändöborna Hans Hansson, Jacob Magnusson och änkan Anna Lisa Nilsson var skadan ett sommarlass hårdvallshö vardera.

Sundomsborna förklarade att de inte haft några hästar på Halsskäret. De övriga instämde Sundomsborna hade däremot släppt var sitt föl in i en beteshägnad och detta hade skett före höbärgningstiden. Man kände till att fölen kommit in på Brändöns mark, men fölen hade inte varit där någon längre tid och inte gjort någon skada. Sundomsborna kände inte heller till hur fölen kommit ut från Halsskäret, men förmodade att eftersom det tidvis varit ovanligt lågt vatten så kunde fölen troligen ha gått omkring hägnaden eller gärdsgården.

Brändöborna anförde att Sundomsborna haft unga hästar och inte föl på Halsskäret. Fredrik Johansson sade att även Nordgréns sto hade gått över till "Iniskären". Jacob Magnusson hade då försökt driva stoet och fölen från "In i Skären" ut till Matskäret. Han hade tvingat hästarna ut i vattnet och försökt hindra dem att komma tillbaka, men inte lyckats. Han menade att man inte kunde påstå att hästarna lidit någon skada. Däremot hade han från Nordgréns sto tagit bort skällan och en del av svansen och hängmanen.

Jacob Magnusson förklarade att han inte alls tagit bort skälla, svans eller hängman, och inte heller försökt driva hästarna till Matskäret. Däremot hade han försökt driva dem från Iniskärslandet, där ängarna var

obärgade, till Brändöbornas Bodö, där ängarna var av bärgade. Det var vanligt att hästarna brukade simma mellan Iniskärslandet och Bodön, men Jacob Magnusson hade inte lyckats få hästarna över sundet till Bodön.

Som vittnen återopade Brändöborna soldatsonen Nils Petter Andersson i Brändön, samt pigan Lovisa Ericsson i Sundom. Sundomsborna ville å sin sida höra drängen Hans Petter Pehrsson i Brändön och pigan Maja Lena Johansson i Smedsbyn. Dessutom återopade Sundomsborna Lovisa Ericsson som vittne mot Jacob Magnusson angående hans förfarande med hästarna.

Som jäv anförde Jacob Magnusson att Lovisa Ericsson dels var angivare mot honom och dels syskonbarn med Eric Hansson och Nordgréns hustru.

Sundomsborna erinrade att Lovisa Ericsson inte var angivare men vidgick den anförda släktskapen. De ville gärna avstå från att höra henne. Själva ville Sundomsborna jäva Eric Jacobsson för förment bristande kristendomskunskap. Domstolen beslutade att det skulle anstå med att höra Eric Johansson till dess han hunnit förse sig med prästbevis.

Vittnenas berättelser:

Nils Petter Andersson. I början av slottanden föregående sommar hade han biträtt Anders Johansson i Brändön med att bärga en äng som låg i sammanhang med ängen Iniskären. På Anders Johanssons äng hade då kommit in tre hästar och ett föl. De kom från det håll där Halsskäret låg. Hästarna drevs ut från ängen men kom tillbaka. Han visste inte om de gjort någon skada och kände heller inte till vem som var ägare av hästarna. Däremot var han säker på att de inte tillhörde någon Brändöbo och han höll för troligt att de tillhörde Sundomsborna.

Senare hade han biträtt vid höbärgningen på Hans Hanssons äng Iniskären på Ökholmen och där skada syntes vara gjord av hästar till ett belopp av ett som-

marlass sjögräs och ängshö. Han visste däremot inte vilkas hästar som förorsakat skadan.

Hans Petter Pehrsson. Han hade under slottsanden föregående sommar sett Jacob Magnusson försöka driva två hästar och tre föl, som han trodde tillhörde Sundombsborna, från Riksandlåudden över Innanösundet till Bodön. Han hade inte upplevt att Jacob Magnusson haft någon avsikt att driva hästarna till Matskäret.

Sältingsängen Iniskären och en stor del av den övriga ängen hade då ännu inte varit avbärgad. Det hade varit vanligt att hästar fördes simmande över sundet. Jacob Magnusson hade dock inte lyckats få hästarna över sundet. Han hade inte heller sett om några av höstarna fått några skador.

Några dagar senare kom två karlar, som sades vara från Sundom, och hämtade hästarna.

Eric Jacobsson berättade att han i början av slåttanden i föregående sommar hade sett sju hästar på stranden till Pehr Jönssons ängar Iniskären nära Halsskärsalsen. Han trodde att de tillhörde Sundombsbor. En av dem med ljus man liknade Nordgréns sto. Med säkerhet visste han att hästarna ej tillhörde Brändöbor.

Hästarna hade gjort betydlig skada på ängen och han ansåg att den uppgick till ett sommarlass myrängsgräs, starr och sälting. Senare såg han på avstånd flera hästar innan på ön men han kände inte till vilka som var ägare.

Partena begärde nu uppskov till nästa ting för att kunna förete ytterligare bevisning

År 1838 - Rättegång om mulbetesavgift

Vid tinget den **17 april 1838** behandlades ett mål mellan Brändö byamän och inhysesmännen Johan Brännström, Jacob Jansson, Jacob Bramberg, avskedade soldaterna Anders Stormare och Johan Eric Brändholm samt skrivaren Henrii Näsvall å samma by.

Kärandena yrkade, att svarandena Bramberg och Näsvall, som i de förledne sommrarna haft vardera två kor i betet å byns samfällda betesmark, måtte åläggas för vardera kon i mulbetesavgift erlægga 24 skillingar riksgälds samt att de jämte Stormare borde, för framtiden årligen erlægga samma belopp för varje ko i mulbetesavgift och fyra skillingar för varje får. De förbehöll sig dock rätten att höja avgiften om de därtill skulle finna sig föranlåtna.

Svaranden Näsvall anmärkte att Stormare var över 70 år gammal, hade tjänat Kronan i 30 år, var blind och ville slippa betala ifrågavarande mulbeteskostnad. Byamännen tog hänsyn till de ömmande omständigheterna och tog tillbaka sina anspråk mot honom. Käran-

dena hade även kommit överens med Jacob Jönsson, Näsvall och Brändholm. Målet mot Brännström och Bramberg skulle tas upp vid nästa ting.

Vid tinget den **7 december 1838** fortsattes det tidigare uppskjutna målet mellan Brändö byamän och inhysesmännen Johan Brännström och Jacob Bramberg rörande ersättning för mulbetesavgift.

De båda åtalade skulle under föregående och innevarande sommar ha haft två kor vardera som betet på Brändö bys samfällda mark. Svarandena erkände att de haft sina kor betande på byn mark, men däremot hade de inte haft några får. De förklarade sig inte ha något emot att erlægga den fordrade mulbetesavgiften men bestred ersättningen för rättegångskostnaderna.

Rätten förpliktigade Brännström och Brander att för de två sista somrarna erlægga 32 skilling banco vardera. De skulle även framgent betala 16 skillingar för varje ko och 2 skillingar 8 runstycken för vare får intill dess det skedde någon förhöjning av avgiften.

De åtalade ålades även att betala kärandes rättegångskostnader med en riksdaler 32 skillingar banco.

År 1845 - Om osnöpta bässar

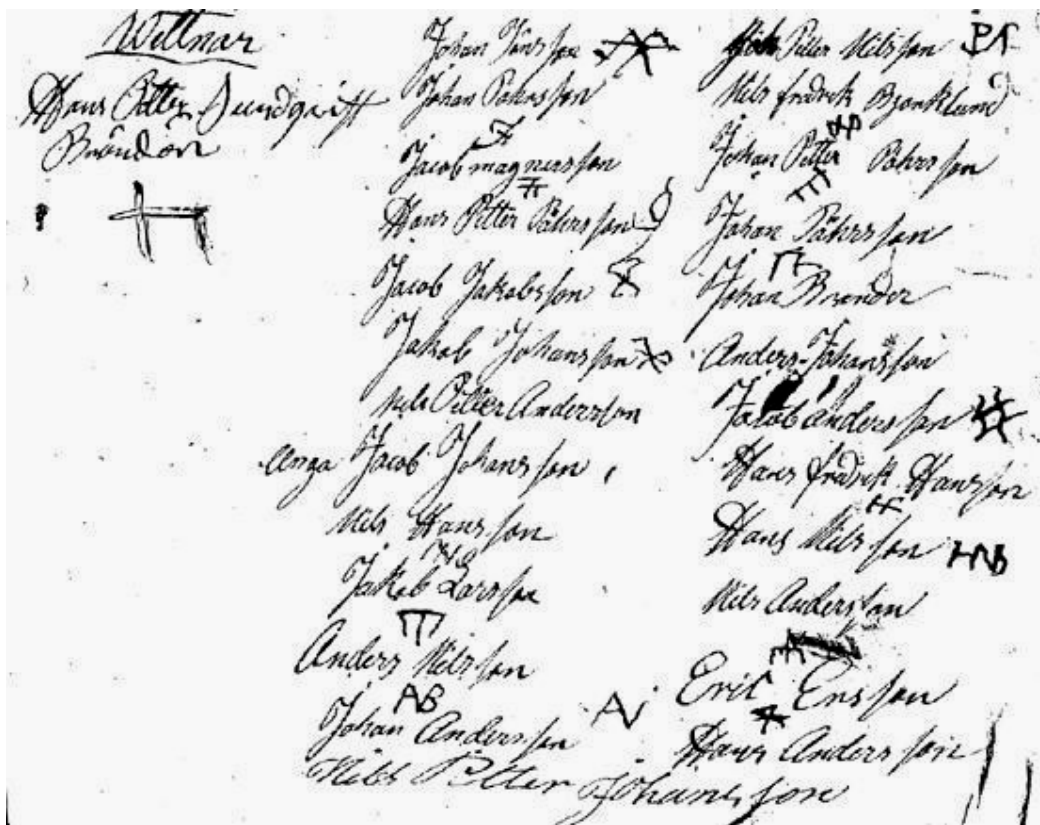
*"Härmed göra vi undertecknade samtelige Brändö Byamän en så lydande förbindelse, att ingen af Byamännen får släppa **Bässar** som äro osnöpta på **Brändön, Sefresön, Hamnön** eller Andra holmar än där samtelige Byamän öfverenskommit att släppa dem, nemligen på **Mörholmen, Vatungen** och **Ytterstholmen**.*

Med sådan förbindelse att hvarest sådana bässar finnas än på de holmar som äro aftagna för deras betesland, skola försäljas på öppen Auktion och betalningen för dem skal tilfalla Bya Cassan.

Som med våra namn och bomärken försäkras.

Neder Luleå Brändön den 2:dre Majj 1845"

Källa: Dokument i Brändöns byakista. Bässar = baggar.

År 1861 - Vägdelning

År 1861 skedde en ny fördelning av underhållet av den allmänna vägen inom Nederluleå socken. Brändöborna fick på sin lott den del av vägen som gick genom Persön. Dessutom skulle de underhålla Altersundsbron tillsammans med Rutvik, Smedsbyn och Persön m.fl.

Förrättningsman var lantmätaren J G Bränström som var född i Piteå år 1829 och uppges vara son till snickaren Johan Brändström från Brändön. Han utnämndes till vice kommissionslantmätare år 1853 och bodde i Älvsborg på Stadsön. Han dog år 1863.

Missväxtåren 1867-68

Brage Lundström från Västerås har i Lulebygdens forskarförenings medlemsblad nr 3/1997 återgett följande brev från några Brändöbor till nödhjälpskommittén.

"Till Nödhjälpskommittén i Luleå!

Häri genom få undertecknade hos Kommittén ödmjukast begära och anhålla det Kommittén täktes bevilja oss större understöd af gåvomedel under loppet af återstående vårmånaderna; medan det lilla, som nu fåss är alldeles för otillräckligt att uppehålla våra lif tills öppet vatten, ehuru det lilla som nu erhålles uppblandas med helften bark och deröfver, så att om denna ej får någon tillökning af dessa medel så gå vi hungersdöden ovillkorligen tillmötes, det vi hoppas vederbörande måtte behjerta och afhjelpa så mycket i deras magt står. Med djupaste Högaktning framhärda

Fredrik Lund, Johan Petter Brändholm, Nils Petter Häggström

Johan Petter Andersson, Jacob Bramberg, Nils P Dall
Anders Persson, Nils Jacobsson, Hans Petter Persson
Johan Petter Johansson, Carl Johan Nordström, Johan Aron Örnholm

Nils Petter Blomqvist, Carl Johan Skön, Anna Cajsa Brändholm

Lena Stina Andersdotter, Sofia Andersson, Nils Johan Isacsson

Nils Olof Skön, Anders Stormare, Anders Gustaf Olsson

Luleå Brändön den 6 april 1868.

Som förestående ansökan är enligt sanna förhållanden inom byn, så att en större hjälp är af största nöden påfordrad, bestyrkes af Bya Kommitten
J J Bramberg Nils Fredrik Hansson"

År 1868 – Brändön 1:4, skollärare Nordströms avsöndring

Genom köpebrev den 4 januari 1868 förvärvade skolläraren Erik Nordström ett markområde från Johan Petter Nilsons hemman 1/8 mantal Brändön nr 1.

Området, som fått fastighetsbeteckningen Brändön 1:4, var beläget "på westra sidan af Brändön wid Elias Johansson södra rå och den väg som leder till Bernesfjorden samt tager sin början wid sydwestra sidan sand-banken". Arealen var "fem geometriska tunnland uti qvadratform" (ca 2,45 ha) och köpeskillingen 150 riksdaler riksmünt.

I årlig avgäld skulle erläggas fem riksdaler riksmünt, utom för de fem första frihetsåren.

Vittnen vid köpet var N Boman och Hans Peter Persson i Brändön.

Vid hemmansklyvningen år 1884 utökades det avsöndrade områdets areal till 3,58 hektar.

Anledningen var bl.a. att man ville åstadkomma en ändamålsenligare skiftesindelning både för avsöndringen och de övriga skiftena. Nordström skulle också få viss kompensation för den jord som han odlat upp och som han nu förlorade. För att torpet skulle bli en passande bostadsplats och få tillgång till stängselvirke fick det också en bit skogsmark.

År 1870 - Byastämma

Som afledne Johan Petter Pehrsson hustru och 5 barn i Brändön befinnas uti ytterst armod och förtryck och således behöfva medmenniskors hjälp, för att kunna lifnära sig. Ehuru en sådan hjelt af Byamännen blifvit begärd och af Styrelsen beviljad, så befinnes denna hjälp vara så otillräcklig att den skulle fullleligen behöfvas för 2 i stället för 6 personer, det öfriga hafva Byamännen måst tillsätta, hvilket för framtiden tillfullo bestrides på den grund att Byamännen deltaga lika

med de öfriga Socknemännen i utgörande af fattigskatt.

Byamännen hafva derföre denna dag fattat beslut att skjutsa hela familjen till Luleå Gl. stad för att der antingen inqvarteras i Fattigstugan eller i allmän Auction till den minstfordrande uppjudas.

Härå begärde Byamänen skrifteligt utlåtande av styrelsen för sakens vidare utredning.

Neder Luleå Brändön den 20 januari 1870

År 1872 - Utgrävning av Lulsundskanalen

Den inre vattenvägen till Luleå stad gick genom Lulsundskanalen. Landhöjning och uppgrundning hade gjort det allt svårare att komma fram den vägen. År 1872 beslutade stadsfullmäktige i Luleå att kanalen skulle rensas upp på en sträcka av 800 alnar. Bredden skulle bli sex alnar och djupet 3 ½ fot.

Byarna Björby, Bensbyn, Brändön, Smedsbyn, Brobyn och Vibbyn m fl lovade ställa upp med häst- och mansdagsverken och med penningbidrag.

Byastämman hölls i Brändön den 24 mars 1872 under ledning av byaåldermannen Olof Isaksson och med deltagande av C. Asplund från Luleå stad. Frågan hade väckts om hur stort antal häst- och mansdagsverken som byamännen var hugade att delta med i kanalens uppgrävning. Sedan kostnadsförslaget blifvit föredraget och efter någon diskussion beslöt att

"Brändö byamän skulle i anseende till den fördel som genom detta arbetes utförande dem tillskyndades och emot det att de undsluppo alla kontanta utgifter att så snart order om arbetets påbörjande till Byaåldermannen ingår, inställa sig å behörig ort och tid

samt, utan någon ersättning för dess del, deltaga i förut omförmälda arbetets utförande, till här nedan antecknat belopp vid äventyr, att den eller de som från arbetet utebliva skola vara förbundne att efter gällande dagsverkspriser kontant ersätta det bristande i nedannämnde åtagande, nemligen:" (Se tabell nedan)

Arbetet skulle påbörjas den 1 juli 1872 och deltagarna från Brändö by uppmanades att inställa sig med 10 man om dagen. Varje man skulle vara försedd med spade och en del även med järnstör. Om arbetsskyldig icke infann sig skulle lejt arbetsfolk antas på den försumliges bekostnad.

Alla utlovade arbeten tycks inte ha blifvit utförda och i Luleå stadsfullmäktiges protokoll från år 1872 finns uppgifter om försummade dagsverken vid Lulsundet från bl.a. Brändön.

År 1875 breddades Lulsundskanalen till 20 fots bredd som gjorde det möjligt att trafikera farleden med propellerjärnångfartyget Altersund som sedan en gång i veckan gick mellan Luleå och Brändöörarna

År 1872 - Auktion

"Genom auktion som av undertecknad förrättas i Norra Brändön tisdagen den 2 nästkommande april förmiddagen kommer att försäljas en före detta soldaten Per Brändholm förut tillhörig fattigvården tillfallen stuva med förstuva att genast tillträdas.

Nederluleå Björby den 20 mars 1872

På kommunalnämndens vägnar

Per Enqvist"

Källa: Norrbottens-Kuriren torsdagen den 21 mars 1872 (Anm. Per Brändholm = min farfars farfar, född 1801, död 1883)

År 1875 - Byastämman

Efter utfärdad budkavle sammanträdde byamännen den 10 juni 1875 hos byåldermannen Isac Blomqvist i Brändö Örarna, för att öfverlägga, om föreslaget understöd åt de inom byn varande fattiga, som deraf äro i behof, dervid beslöts att uttaxering skulle för året utgå efter fyrk, och f.d. fältjägaren Brändholm, som är i fattigtugan i Luleå Gamla stad, skulle vid anmodan derifrån återtagas och födas och förses efter skatt (...?) samt börja på no 1 och sedan fortsätta till sin död.

Till understöd åt enkan Brita Lovisa Brändholms barn föreslogs att åt sonen Axel 50 kr, för hvilken summa Bonden Jacob Johansson i Brändön åtog sig att, den samme under året, klädda och vårda och christeligen uppfostra. Dottern Emma skall på lika villkor uppjudas åt någon för 20 kr, som byn betalar, för ...

Anm: Axel = min farfar Axel Palmgren

Ur Norrbottens-Kuriren den 16 juli 1875

Kungörelse: Följande personer vilka i kommunalstämman blivit valda att under helgerna tjänstgöra som patrull i Luleå gamla stad nämligen ...

Bonden Olof Isaksson i Brändön varder härmeddelst kallade att lördagen den 2 instundande oktober kl 9

förmiddagen inställa sig uti sockenstugan i Luleå gamla stad för att denna och nästföljande dag sin patrullskyldighet fullgöra.

År 1881 - Utstakning av gräns mot Sundom

I mars år 1881 fick kommissionslantmätaren P A Brännström uppdraget att gå upp rågången mellan Brändö och Sundoms byar över de så kallade Råg- och Ökholmarna samt att utpåla gränserna emellan fasta ängen och upplandningen för Brändö byamäns urfjäll inom Sundoms område

Sedan P A Brännström hastigt avlidit förordnades förste lantmätaren Johan Erik Nyström att fullgöra alla Brännström åligganden

Den 29 juli inställde sig Nyström i Sundoms by tillsammans med gode männen Hans Ruth i Persön och Johan Olofsson i Ångesbyn samt åtskilliga byamän från Sundom. Från Brändön hade dock ingen infunnit sig.

Något hinder förelåg inte för förrättningen, möjligen kunde det mer än vanligt höga vattenståndet lägga hinder i vägen.

Till grund lades den av lantmätare Bröms upprättade rågångskartan från år 1828.

Sundoms byamän yrkade att rågången mellan Sundoms och Brändöns byar skulle gås upp, eftersom den var osynlig på marken, och även gränsen mellan byarnas upplandningsängar "som inte var på marken till

finnandes". Linjerna stakades upp i enlighet med 1828 års karta.

Den 30 juli fortsattes förrättningen. Brändö bys område inom Sundom var upptagen på karta och genom utstakning och rörläggning skild från Sundoms bys tillstötande upplandningar,

På eftermiddagen hölls sammanträde med byamännen. Inte heller nu hade någon från Brändön infunnit sig.

Som Brändö byamän inte utgjort sin andel eller hälft, nämligen 9 dagsverken i hantlangning, så ansåg förrättningssmannen att de borde utge 18 kronor, beräknat efter 2 kronor per dagsverke, till Sundoms byamän. I övrigt skulle vardera byn betala hälften av kostnaderna för lantmätaren och gode männen

Utslakningen kostade 75 öre per 1000 alnar i skoglös mark och 1 kr 50 öre per 1000 alnar i skogbeväxt mark. Rösläggningen kostade 50 öre för varje råsten och sammanlagt markerades 35 punkter.

År 1883 – Brändön 1:5 – "Förgånga"

Vid försäljning av hemman betingade sig säljaren ofta vissa förmåner under sin återstående livstid i form av föda och bostad mm. Förmånerna i sådana undantagskontrakt kallades vanligen **födoråd** eller **förgånga**. Genom in-teckning i hemmanet kunde undantagsförmånerna komma att gälla även mot ny ägare.

Här återges utdrag ur lagfartsprotokollet den 18 mars 1883, § 10, där **Carl Jacob Andersson** och hustru **Stina Greta Jönsdotter** försålde hemmanet 1/16 mantal Brändön nr 1 till sonen **Nils Anton Carlsson** och förbehöll sig följande **förgånga**:

"Dessutom skall köparen om vi med honom ej åsamjas i hus och bröd under vår återstående livstid utgiva följande förgånga:

Fyra tunnor korn,
en tunna råg, ritorkad och av årets skörd,
fyratio skålpund färskt nötkött,
fyratio dito fårkött,
tjuo skålpund smör,
en fjerdedels tunna salt strömming,
en fjerdedels tunna salt löja,
fyratio skålpund kaffe,

tjugo skålpund socker,
en half kage snus,
tolf famnar vanlig torr kastved till gården hemkörd,
uti säng- och gångkläder 30 kronor allt årligen och
en kanna oskummad mjölk dagligen till vårt rum inbu-
ren.

Till boningsrum förbehålle vi oss kökskammaren i
mannbyggningen äfvensom rättighet att klippa och
använda ullafkastningen af två får,

Till förkofringsjord förbehålla vi oss det åkerstycke
som är beläget å södra sidan om vägen nedanför ladu-
gården om tre skällands kornutsåde ävensom förbehål-
la vi oss rättighet begagna hemmansinnehavarens häst
och åkdon uti alla våra nödiga resor, samt vid på-
kommande sjukdom skall köparen förse oss med nö-
dig skötsel och läkarevård samt efter vår död oss till
graven anständigt befordra.

År 1884 - Brändön 5:11, "ägare okänd"

För **Brändön 5:11** fanns i fastighetsboken tidigare
anteckningen "*ägare okänd*". Detta väckte mitt intres-
se för att försöka ta reda på vad detta var för fastighet
och vem som ägde den.

Det visade sig att fastigheten tillkommit genom
jordavsöndring år **1884**. Det var Johan Jacob Sund-
berg och Anna Lisa Sundberg som genom köpehand-
ling den 16 februari 1884 sålde hemmanet 1/16 mantal
Brändön nr 5 till Per Artur (Anton?) Pettersson från
Altappen. Från försäljningen undantogs ett tunnland
odlingsbar jord samt en bagarstuga och vedbod. Det
undantagna området avsöndrades (avstyckades) och
fick senare registerbeteckningen Brändön 5:11.

Vid en **hemmansklyvning år 1886** finns avsönd-
ringen upptagen på kartan under beteckningen E3f.
Enligt beskrivningen utgör området en torplägenhet
om ett tunnland för alltid avsöndrad från 1/16 mantal
N:o 5 i Brändön och tillhörig J J Sundberg. Skiftet
bestod av

fig af 225 Skogsmark 1050

fig af 226 afstubbning 2350

fig af 227 Äng hårdvall 1540

Summa 0,4940 har eller ett tunnland.

Fastigheten ligger vid vägen mot Kvarnträsket, nu-
varande "Brändö kvarnväg". Ännu på 1970-talet var
det delvis öppen mark där man kunde plocka åkerbär.
I dag håller området på att helt växa igen. Där finns
också en gammal husgrund av sten, ca 6,1 x 5,1 m.
Den är troligen mer än 100 år gammal och bör kunna
klassas som **fast fornlämning**.

Enligt kyrkböckerna ägdes 1/16 mtl Brändön nr 2,
och därmed också den avsöndrade lägenheten, av
Jakob Johan Sundberg, f 5/9 1826, med hustru Anna
Lisa (Ellisa) Hansdotter, f 12/6 1830. De hade barnen:
Anna Elisabeth, f 17/8 1854 och utvandrad till Nord-
amerika 1881

Sofia Mathilda, f 14/3 1859

Emma Maria, f 4/10 1861

Johan Fredrik, f 5/10 1863 och utvandrad till Nord-
amerika 1882

Vid ena makens död förfaller helften af ofvanståen-
de förgånga förutom husrum, ved och förkofringsjord
hvilka oafkortade skall utgå till efter bägges vår död.

På dessa grunder och villkor afhända vi oss egande-
rätten till förestående hemmansdel med förbehåll
likväl att förestå hemmansbruket medan vi så önska
och eger köparen att då vi afsäga oss hemmansbruket
samma hemman öfvertaga med allt hvad derunder
lyder förutom de afsöndringslägenheter jemte påbygg-
nader våra söner Johan Petter Johansson och Isak
Johansson fått sig upplåtna, jemväl skall köparen vara
egare af kyrkstuga och stall i gamla staden, men sjö-
boden nedanför gården skola våra söner **Johan Petter
Johansson** och **Isak Johansson** ega rättighet att be-
gagna uti allt vad de kunna behöva."

Nils Oskar, f 18/3 1865 och utvandrad till Nordameri-
ka 1881

Charlotta, f 1/1 1867 och utvandrad till Nordamerika
188?

Lars Peter, f 19/8 1869

Hilma Josefina, f 19/7 1873 och

Helmer Fridolf, f 25/5 1876.

När makarna Sundberg sålde sin fastighet år 1884
och bosatte sig på den undantagna torplägenhet, var de
flesta barnen utflugna. Den bagarstuga, som undan-
togs vid försäljningen, flyttades troligen till torpet och
sattes upp på den husgrund som ännu finns kvar.

Äganderätten är numera på väg att klaras upp. Hans-
Erik Sundberg, Näsgårdsvägen 15, har beviljats vilan-
de lagfart med stöd av ett gåvobrev från år 1981.

Tillägg

Ölet "Nils Oscar"

När Karl-David Sundberg under senare delen av 1990-
talet startade ett ölbryggeri ville han hylla sin farfar
genom att uppkalla ölet efter honom. Eftersom hans
farfar Nils Oscar var son till de förste ägaren av Brän-
dön 5:11 har jag tagit mig friheten att här återge vad
Karl-David skriver på bryggeriets hemsida:

"Nils Oscar är på riktigt.

*Nils Oscar föddes år 1865 på Brändön i Norrbotten. I
Norrbotten fanns skogen och malmen. Där fanns även
bra marker för åkerbruk längs kust och älvar. Men
eftersom tiderna var hårda och Nils Oscars familj
levde under fattiga förhållanden (han hade åtta sys-
kon) lockade marker betydligt längre bort. 1882, då
han var 17 år kom en biljett per post från en utvand-
rad släkting som ägde en farm i Amerika.*

*Nils Oscar tog båten över atlanten och jobbade i
köket för sitt uppehälle. Väl framme fick han arbeta i
ett halvår på farmen för att betala tillbaka biljetten.
Sedan drog han vidare.*

*Nils Oscar stannade 18 år i Amerika. Inte särskilt
mycket av vad han gjorde under denna period är känt.*

En del finns dock bevarat i form av dokument och anteckningar. Vi vet att han arbetade hårt och livnärde sig som arrendator och odlade olika spannmål.

Vi vet att han låg sjuk i tyfusfeber och höll på att stryka med. Vi vet också att han studerade affärsengelska på The Bryant & Stratton Business College i Chicago. Ur ett intyg av skolans Principal of English Department saxar vi följande:

- This verifies that Nils Oscar has been a student in our English Department the past two winters. Never in our history have we had a more earnest, hardworking, energetic student than he has proven himself to be. Honest at all times. Never afraid to do his duty –

1900 åkte Nils Oscar tillbaka till Sverige. Han mötte och gifte sig med Ida. Tillsammans drev de upp jord-

bruket på fädernegården på Brändön. Där fick de så småningom 4 söner.

Det är här i historien som Tärnös ägare Karl-David Sundberg kommer in i bilden. Nils Oscar var Karl-Davids farfar och barndomshjälte. Det var han som drog rövarhistorier från Amerika. Därför kändes det naturligt och riktigt när Karl-David Sundberg skulle hitta ett namn för sina kommande produkter.

Nils Oscar personifierar alla värden som han vill att Tärnö och Nils Oscar Produkter ska stå för. Främst för att Nils Oscar var den han var (se intyget ovan), men även för att han drev jordbruk och har en självklar koppling till dagens verksamhet på Tärnö.

Grunden för ett bra varumärke är givetvis att det bygger på sanning. Och Nils Oscar är på riktigt."

Ekonomiska kartan omkr 1943-44

Nils Oscar Sundberg i ölreklamen

År 1885 - Inställd utstakning och delning av Brändö bys fiskevatten

År 1884 sände Johan Persson, Anders Johansson och Carl Erik Johansson in en ansökan till Kungl. Maj:t:s befallningshavande om att dels bestämma gränsen mellan Brändö bys gemensamma fiskevatten och enskilda lantgrunder och därefter dela byns fiskevatten.

Förste lantmätaren J E Nyström förordnades att verkställa förrättningen och sammanträdet utsattes till den 26 september 1885 hos delägaren Johan Persson. Gode män var Hans Ruth i Persön och Johan Olofsson i Ängesbyn.

Från Brändö by inställde sig Johan Pehrsson, Anders Johan Nilsson, Carl Erik Johansson, Nils Petter Björklund, Olof Hansson, Nils Petter Hansson, Nils Fredrik Hansson, Johan Jakobsson, Isak Blomqvist, Anders Johan Johansson, Nils Anton Nilsson, Johan Petter Wikström, Hans August Nilsson, Nils Gabriel Johansson, Johan Petter Nilsson, Joh. Fredrik Lundgren, Johan Björklund, Lars Jakob Jakobsson och Elias Johansson samt Jakob Johan Nordström och Lars Ulrik Johansson.

Efter en längre diskussion och sedan lantmätaren informerat om gällande författningar och prejudikat, kom delägarna fram till att en omständlig och kostsam delning inte behövde äga rum utan stannade delägarna i följande överenskommelse:

"För undvikande af de stora kostnader som kunna uppkomma för delning af Brändö bys fiskevatten samt till beredande af reda och ordning uti begagnandet af desamma och att hvar och en efter skatt får tillgodo sin fördel däruti, hafva vi nu öfverenskommit och beslutat:

1:o att afstå från den sökta utstakningen och delningen af samma fiskevatten, och

2:o att hvarje Ryssje-, not- eller sälffiske i stället skall utbjudas till den högstbjudande för fem år i sender vid behörigen utsatta byastämmor, samt de inflytande medlen årligen fördelas emellan byamännen efter hvar och ens skatt.

Nederluleå Brändön den 16 September 1885"

Härefter anhölls att förrättningen måtte uppskjutas till längre fram och till dess ansökan om delning av rågången mot Persö by hade inlämnats. Förrättningsmännen fann det också lagligt att bifalla detta.

Protokollet upplästes och godkändes

År 1892 den 18 januari fortsattes förrättningen. Förste lantmätaren J E Nyström hade avlidit under riksdagsarbetet i Stockholm 1889 och till ny förrätt-

ningsman hade i stället utsetts kommissionslantmätaren G Hollström.

På frågan om de sökande fortfarande vidhöll sin begäran om stängseldelning, förklarade både J P Wikström och Anders Johan Johansson att de avstod från stängseldelningen både mot Rutvik och Persön. Då heller ingen annan av de närvarande yrkade på stängseldelning inställdes förrättningen.

Källa: akt Nederluleå 718

År 1892 - Utstakning av väg till Örnabben

I januari 1892 inställde sig lantmätaren G Hollström, som vikarie för förste lantmätaren J E Nyström, i Brändö by för att utstaka en väg som avtagits vid laga skiftet.

Som närvarande antecknas följande hemmansägare:

N:o 1 1/16 mtl	Johan Björklund
N:o 1 1/16 mtl	Johan Nyman
N:o 5 1/8 mtl	J P Wikström
N:o 5 1/32 mtl	Johan Andersson
N:o 6 47/512 mtl	Ol. Joh. Benslin
N:o 6 1/16 mtl	H A Nilsson
N:o 7 157/1280 mtl	Nils Fr. Hansson
N:o 7 3/40 mtl	P A Forsberg
N:o 7 3/40 mtl	C J Löfgren
N:o 7 71/1280 mtl	H P Björklund
N:o 8 57/512 mtl	H P Nilsson
N:o 8 57/212 mtl	Johan Hansson
N:o 8 57/512 mtl	L Ulr. Sundberg
N:o 9 5/32 mtl	J J Nordström
N:o 9 5/64 mtl	N P Jacobsson
N:o 9 5/64 mtl	Joh Nyman, förmyndare för Lars Jak. Jakobssons omyndiga barn

N:o 10 9/64 mtl	N A Nilsson
N:o 11 11/64 mtl	Er J Eriksson
N:o 12 5/32 mtl	A J Johansson
N:o 12 1/16 mtl	Er. Joh Bramberg

Dessutom närvar godemännen Gustaf Nordström från Gammelstad och Er. Ruth från Rutvik

De närvarande "åtspordes" vilken väg som egentligen avsågs i ansökan och förordnandet. Svaret blev att man avsåg vägen som går till den vid laga skiftet avtagna båtplatsen på den s.k. Örnabben och går längs Altersundsån till fätåget som från ån går i råskillnaden mellan Johan Hansson och N A Nilssons gårdsskiftet.

Följande morgon kl ½ 9 skulle bymännen ställa upp med 8 man och en häst. När arbetet var klart skulle man åter sammanträda för att avsluta förrättningen.

Efter avslutad utstakning och avläggning sammanträdde de berörda bymännen igen. Då ingen hade någon anmärkning förklarades förrättning avslutad med besvärshänvisningen att den som vore missnöjd ägde rätt att inom 60 dagar klandra den genom stämning till Nederluleå Häradsrätt.

År 1903 - Skolhustomten i Brändön

År 1903 sålde hemmansägaren Carl Eric Johansson ett halvt geometriskt tunnland av sin fastighet 3/16 mtl Brändön nr 4 till Brändö skolrote. Köpesumman var 100 kronor.

Avsöndringen av området fastställdes i januari 1904 och områdets areal var 2468 kvadratmeter. I länsstyrelsen förteckning upptogs tomten under namnet Roten nr 1 och lagfart beviljades den 16 mars 1904.

Skolrådet i Nederluleå beslutade den 25 juni 1905 att till skoltomter i Kallax och Brändön utse "de av skolrådet förordade, belägna omkring nuvarande skolhus".

Brändö bymän och delägare i skoltomten upplät den 31 mars 1906 den avsöndrade tomten med full äganderätt och utan köpeskilling till Nederluleå skoldistrikt. Tillträdet skulle ske så snart skoldistriktet beslutat att på tomten uppföra ett nytt skolhus för Brändö skolrote. Nederluleå skoldistrikt beviljades lagfart på lägenheten Roten nr 1 den 17 maj 1906.

Skoltomten har senare i jordregistret fått beteckningen Brändön 4:6.

Genom gåvobrev den 4 juli 1961 överlät Nederluleå kommun skolhustomten Brändön 4:6 med därå befintlig skolbyggnad till Logen 2906 Klippan att användas till samlingshus. Lagfarten beviljades den 25 mars 1964.

Enligt gåvobrevet må byggnaden användas som lokal för byastämmor och andra sammanträden rörande byns gemensamma angelägenheter, för gudstjänster, föredrag eller föreläsningar, såsom lokal för studiearbete och ungdomsverksamhet av olika slag även som för familjefester. Fastigheten skall väl vårdas och får inte utan kommunens medgivande överlåtas.

Därest villkoren i gåvobrevet ej iakttages, skall i första hand Brändö bymän ikläda sig ansvar och gåvobrevet skall anses gälla Brändö byalag, i andra hand skall äganderätten återgå till kommunen.

År 1907 – Delning av soldatjorden

Sedan indelningsverket avskaffats år 1901 fanns det inte längre någon anledning för rotebönderna att hålla soldaterna med torp och mark. Den samfälliga soldatjorden skiftades därför mellan rotarna.

Soldatrotan nr 99 Brändholm underhölls av hemmanen nr 7 och 8

Soldatrotan nr 100 Skön av hemmanen nr 2, 6 och 9

Soldatrotan nr 101 Stormare, Lund av hemmanen nr 1, 3 och 4

Soldatrotan nr 102 Dahl av nr 5 och 10.

Hemmanen nr 9 och 12 var delaktiga i soldatrotar inom Persön.

Laga delningen av soldatjorden fastställdes av ägodelningsrätten den 31 december 1907.

Lotterna avsåndrades senare och fick jordregisterbe-teckningarna Brändebol 1:1 (Brändholm), Skönhult 1:1 (Skön), Bränslan 3:1, 3:2 (Storm, Stormare), Dal-mark 1:1 (Dahl)

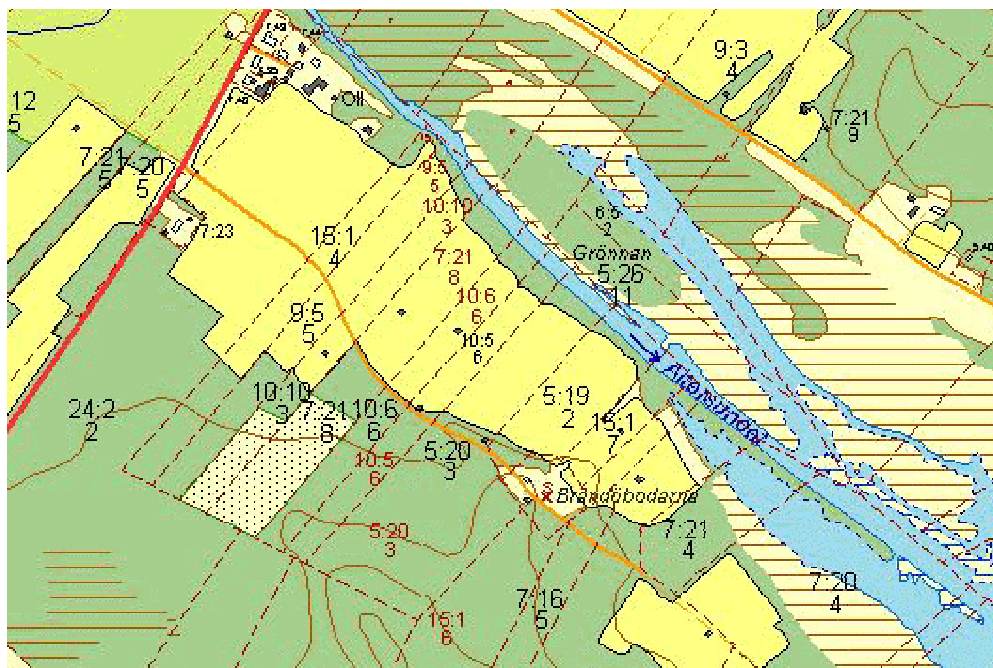
Soldatjordarna såldes senare av rotebönderna. Arbeta-ren Erik Vilhelm Berglund köpte Brändebol 1:1 för 1000 kr. Karl Gustaf Nordqvist köpte Skönhult 1:1 för 450 kronor och hemmansägaren J P Söderström köpte Bränslan 3:1 för 1.200 kr.

Mer om soldatrotarna i Brändön kan man läsa i skrif-ten ”**Soldatrotar i Brändön**” som finns att köpa hos byaåldermannen i Brändön Torgny Nyman

Soldatjorden på dagens karta

Brändö fäbodar

1969 fanns det fortfarande kvar några sommarladugårdar

År 2003 såg det ut så här

År 1940 -Brändölägret

År 1940 avstyckades två områden från Brändön 9:3 och 9:4 som Kronan använde för militärt ändamål. Områdena blev sammanlagda och fick registerbeteckningen **Brändön 9:12**. Till fastigheten fördes 6 % av andelen för Brändön 9:3 och 30 % av andelen för Brändön 9:4 i Brändö bys oskiftade vatten- och upp-landningsområden.

På den del som avstyckades från Brändön 9:3 fanns två byggnader (baracker) vilket tyder på att området redan tidigare använts av Kronan.

Fastigheten kom senare att tillhöra Luleå södra FBU-förening som utökade bygnadsbeståndet med bl.a. en matsalsbyggnad. FBU sålde anläggningen till NJA:s Personalstiftelse som under senare delen 1970-talet lät uppföra en konferensbyggnad i gammal torr-fura samt 15 små gäststugor. Området utökades 1981 med ett mindre område vid södra gränsen. År 2000 köptes fastigheten av Brändö Konferens och Fritidsby AB.

Som minne av FBU-tiden finns denna sten med ett solur

År 1942 - Skjutplatsen vid Sundet

År 1942 tillkom Luleå luftvärnsskår, Lv7. Skarpskjutning mot luftmål bedrevs de första åren från den skjutplats söder om hamnen vid Sundet som A 8 använt redan under 1930-talet. I kårens minnesskrift omnämns att skjutplatsen var långt ifrån idealisk och skjutningarna över Södra Brändöfjärden vållade ideliga klagomål från fiskare och ortsbefolkning, som i regel just de dagar det var avlyst skulle ha utfört viktiga arbeten på någon ö inom skjutsektorn och som därför måste ha ersättning för den förlorade arbetstjänsten.

Slutligen tröttnade arméledningen på de ständiga ersättningsanspråken och kårchefen fick order om att

inkomma med förslag till annan skjutplats. Kronan inköpte därför mark i Tåme, 12 mil bort, och det var en fröjd att slippa från Brändön, dit man visserligen kunde gå upp på morgonen och hem på kvällen, medan man på Tåme måste stanna i flera dagar.

Även A 5 i Boden utnyttjade område och jag har själv varit förlagd där under några veckor sommaren 1950.

Spåren av Brändön som skjutplats för artilleriet och luftvärnet finns kvar vid stranden söder om den lilla hamnen i form av tre stora betongfundament med infällda järnringar. I skogsbrynet finns även fundament efter en militärbarack.

Några tidningsnotiser mm

Nyuppförd finnbastu i Nederluleå

Brändön föregår med gott exempel - Norrbottens-Kuriren 17/11 1930

I början av februari detta år vid ett av byggnadsstyrelsen i Brändön anordnat sammanträde framkom ett förslag om, att byggnadsstyrelsen borde för byns räkning uppföra en Finnbastu. Förslaget upptogs icke till behandling då, men förslagsgivaren fick ändå anledningar till antaganden, att hans förslag icke ratades såsom ogenomförbart samt att intresse för saken icke saknades. Han utlyste fördenskull sammanträde den 15 februari, vartill inbjödös samtliga inom byn som voro intresserade för uppförandet av en finnbastu. Till sammanträdet infunno sig en icke ringa del av byns befolkning, om kring tjugu till antalet. Frågan upptogs genast till behandling, och förslaget om uppförandet väckte allmänt bifall. Vid sammanträdet slut var bastuförening bildad, styrelse tillsatt för en tid av ett år och nödvändiga förberedande överenskommelser träffade. Styrelsen utgjordes av: ordf. Hjalmar Palmgren, v. ordf. J. P. Isaksson, sekr. Erik Sundkvist samt såsom revisorer Rubert Björklund och Halvdan Öhman.

Av styrelsen blev vid sammanträdet slut var och en ålagd att påbörja sig tilldelade arbeten. Teckningslista uppgjordes och cirkulerade runt byn och återkom med påtecknade 100 timmer jämte kör- och mansdagsverken. Skrivelse till kyrkoherde Georg Bergfors i Gideå avsändes med hemställan om orientering m.m. vis å vis förarbeten och möjligheter för erhållande av ett kontant anslag till bastun. Omgående fick styrelsen mottaga en av nämnde kyrkoherde utgiven cirkulärskrivelse just beträffande badstugor på landsbygden och därmed förenade önskemål samt förslag till en anhållan hos k. Patriotiska sällskapet.

På därom gjord anhållan den 23 febr. beviljade k. Patriotiska sällskapet 500 kronor, som kommo bastuföreningen tillhanda den 22 maj. I väntan på meddelandet om anslag ville arbetet med framforsling av timmer och dyl. icke just - som man brukar säga - taga någon fart, men sedan väl anslaget beviljats och anlänt, blev det både fart och fläng med timmerframforslingen, och på en helt kort tid lågo både timmer och bräder på byggnadsplatsen. Tomt till bastun hade på begäran upplåtits kostnadsfritt av hemmansägaren Erik Eriksson. Sedermera blev en liten förskjutning av byggnadstomten av nöden, vadan nu bastun är uppförd delvis på Erikssons mark och delvis på I. J. Isakssons.

Vid val av tomt har styrelsen lagt huvudvikten på att placera bastun i omedelbar närhet av byns skolhus, för att den skulle vara lätt tillgänglig för byns skolbarn att beredas bad, vilket styrelsen, hoppas må bliva fallet

Bastun är uppförd i huvudsaklig överensstämmelse med propagandabastun i Gideå. Storleken är fem gånger sju meter, och själva basturummet upptager av denna yta 3/4. Den övriga fjärdedelen är uppdelad till ett rymligt avklädningsrum och en liten farstu. Väggarna äro uppförda på grund av betong och undertak av spån.

Ursprungligen var det meningen att bastun skulle uppföras av byns egen befolkning genom skänkta dagsverken, men emedan anslaget kom dem tillhanda just den tiden av året, då den största brådskan för jordbrukarna föreligger, och fiskarena söka sig ut till sina fiskeläger, blev det nödvändigt att utlämna uppförandet på entreprenad. Anbud om uppförandet infordrades genom annons i Norrbottens-Kuriren i slutet av maj, och hrr Brändström och Östling från Sundom blevo i egenskap av lägsta anbudsgivare och i övrigt

kända som vana och rappa byggnadsarbetare de, som kommo att uppföra bastun.

Deras arbete är icke endast synnerligen billigt utan vad bättre är även till sin beskaffenhet gott. Detsamma kan sägas om murningen, som utförts av Artur Larsson, Persön.

Bastuföreningens totala kostnader för bastuns kompletta uppförande torde komma att belöpa sig på i runt tal 900 kronor, däri inberäknat brunn och utensilier i bastun. Om, som beräknats, bastun hade uppförts huvudsakligen med tillvaratagandet av de skänkta dagsverkena, hade denna summa kunnat reduceras med 327 kronor, och alltså hade det av Patriotiska sällskapet tilldelade anslaget ungefär täckt de kontanta utgifterna.

Det är att anse som önskvärt, att invånarna i varje by utan bastu göra en liten ansträngning till anskaffandet av en sådan, och därför har så pass detaljerade upplys-

ningar här ovan lämnats; för att icke en sådan ansträngning skall kunna avskräcka vederbörande genom några inbillade, obefintliga svårigheter.

En bastu i en by är ju ur hygienisk synpunkt en nödvändighet, i all synnerhet i sådana byar, där befolkningen icke ens sommartid ha tillgång till lämpligt badställe att njuta ett uppfriskande bad. Att för en by i övrigt åstadkomma en bastu är ju i och för sig icke alls någonting stort att framhålla, nej, det är tvärtom ett mycket blygsamt företag, men det är på samma gång även någonting stort och av kanske vida större betydelse än själva bastuns för den allmänna folkhälsans vidmakthållande ofrånkomligt nödvändiga befintlighet, och detta stora är:

Enighet bereder möjligheter även till större ting.
Håjj-P

År 1934 – En tragisk drunkningsolycka

År 1934 omkom Peter Adolf Pettersson i Brändön genom en drunkningsolycka. Han var bror till min farfar Axel Palmgren och hade två döttrar, Edit och Emma Pettersson, båda döda. Kvar i Brändön finns Emmas son Ove Pettersson.

Petter Adolfs brorsonen Hjalmar Palmgren (min farbror) skrev då nedanstående rader.

”En drunkningsolycka inträffade i går i Bernäs-fjärden i Brändön, då 80-åriga arbetaren Petter Adolf Pettersson från Brändön, vilken vid tillfället var ssyselsatt med att vittja sina abborrmjårdar, omkom. Han återfanns livlös i sjön drivande undan vinden med en fiskeeka. Pettersson begav sig hemifrån vid halvåtta-tiden på morgonen till en bonde i Öarna för att hämta mjölk åt sin familj, på vägen ned till sjön besökte han sin broder och stannade där i 30 minuter. Vid halvtolv-tiden begav sig den drunknades broder och en av hans söner ned till sjön för att avprova en motor, varvid de upptäckte en eka utan bemanning drivande på fjärden. De foro genast dit och återfunno den drunknade för om ekan hängande fast i denna med repet från ett i ekan befintligt abborrmjårde. Mjården var försedd med dubb (vakare) och repet ifråga hade troligen snott sig omkring hans ben och där åstadkommit olyckan genom att hindra den gamles redan förut befintligt nedsatta rörelseförmåga. Mjården var tom, i ekan återfanns mjölkflaskan, mjölken och en del abborrar i en hink, varav tros att den omkomne troligen innan olyckan inträffade vittjat ytterligare några av sina utsatta fiskeredskap.

Den omkomne var vid återfinnandet fullkomligt kall och livlös och de gjorde försök med uttömmande av vatten och konstgjord andning etc men det lämnade inte nåt som helst resultat.

Landsfiskalen i Gammelstaden och Dr. Georg Wadenius underrättades omedelbart om det skedda och landsfiskalens biträde och Dr. Wadenius anlände till byn strax efter sedan man å flakvagn forslat upp liket efter den drunknade.

Dr Wadenius konstaterade att den omkomne drunknat och fann inga yttre skador å liket, om man härvid bortser ifrån två mindre skrubbsår i pannan samt en lindrigare kontusion å vänster knäled. Den omkomne var född den 15 januari 1855 och sörjes närmast av maka och två vuxna barn samt syskon.

Överraskande nådde oss sorgebudet om jordarbete-aren P.A. Petterssons i Brändön oförväntade bortgång. Vi kunde först knappast fatta att den var verklighet, ty även om nu den bortgångnes axlar tyngdes av en börda av nära 80 levnadsår så var han dock alltid beskär en god och osviktig hälsa in i den sena ålderdomen samt i besittning av en sällsynt verksamhetslusta och energi.

Pettersson föddes i Brändön den 15 januari 1855 och bebodde vid dödsfallet sin lilla anspråkslösa hemgård i byn, ett typiskt gammalt Norrbottniskt arbetstjäll. Han föll aldrig för frestelsen att i sina många hårda provningar i livet byta vistelseort. Han älskade byn och bygden och stannade där.

Sin huvudsakliga utkomst fick han genom jordarbete hos ortens jordbrukare och få om några alls äro de bönder i byn som icke anlitat honom som dagsverkare uti vändning av tegar med spade, dikesgrävning, vändning och skogsavverkning m.m. Hans arbetsförmåga var stor och han sparade sig aldrig. Hans både rättframma och försynta sätt lände honom många både varaktiga och goda vänner, vilka heller aldrig försummade att besöka den gamle och skänka honom en pratstund då och då.

Nu är han borta. Många av hans vänner äro kvar och känna saknad. De hade gärna velat bli förberedda på sin väns bortgång, men försynen ville annorlunda.

Pratstunderna vid hemmets härd hos den bortgångne voro ingaunda några ynnestbevis enbart för den gamles del. De voro å ömse håll efterlängtrade och utgjorde rofyllda moment i tillvaron. Pettersson förblev ständigt en konservativ om ock städse något sökande kristen. I sin vandel var han redbar, plikttrö-

gen och strävsam och med hans bortgång ändades ett verksamt liv, vars himmelska andliga numera dock endast i någon mån skönjas i byns uppodlade vidder där hans armar grävt och hans panna svettats. Vi tacka honom för vad han var för oss, han kunde bibeln och Rosenius skrifter, tolkade djupa elitiska tankar av Lektor Waldenström.

Vid P.A. Petterssons grav den 3/6 1934 lästes följande:

Vår gamle vän nu har du nalkats den plats du nu i ro får vila ut,

Nu har din heta panna svalkats av dödens kalla hand.

Din kamp är slut

Att himlens solighet må bli din lön för vad du gjort åt oss. Det är vår bön.

Du kom till oss när drivan höjde sig under stugans fönsterkarm.

Du stannade en tid, bröt bygd och röjde med dubbel möda höll du härden varm

Böjd var din rygg och trött din gång när du en dag for bort vid böljans sång

Den bygd du bröt skall länge grönska sen minnena här vid din grav förgår

och mången skall länge önska med ett förtroligt ord dig kunna nå,

men aldrig skall ditt öra nås av ljud i dödens famntag om ej genom dig.

Så vila då bland tysta vänner uti den tempelgård du älskat mest,

där börda icke mer du känner och dit du icke flyttat såsom gäst.

Må livets gåtor för din själ stå klara, din hembygds grönska skall ditt verk bevara.

Gällivarebarn i Brändön badar, äter, ökar i vikt

Norrbottnens-Kuriren 21 juli 1953

Gällivare barnkoloni i Brändön kan i år se tillbaka på en 20-årig verksamhet. Kolonin stora och imponerande byggnad uppfördes i början av 30-talet på entreprenad av Hj. Palmgren i Brändön och tomten, som är Brändöns bästa och centralaste badplats, uppläts för en billig penning av hemmansägaren Helmer Andersson i Brändön. Byggnadsarbetet utfördes av ett byggnadslag från Sundom.

F.n. förestår fröken Margareta Svensson kolonin med biträde av kokerskan Lisa Grahn samt fröknarna Klary Isaksson och Ulla Nilsson. Antalet barn varje sommar är 30 st. I år finns där 12 pojkar och 18 flickor. Tyvärr, säger fröken Svensson, kan kolonin inte ta mot mera barn, och hon tillägger, att hennes största önskemål är, att kommunalpamparna i Gällivare riktar sitt intresse på det stora behovet av ytterligare platser för behövande barn från kommunen och att resultatet därav blir uppförande av ett lika stort hus till på platsen. I övrigt har fröken Svensson inga större önskemål, och hon framhåller, att platsen och badplatsen är idealiska, helst som ju kolonin ligger en smula avsides

från själva byn. Skulle hon önska någonting annat, så vore detta, att kolonibarnen fick disponera strandrätten ensam under den korta tiden av 6 veckor varje år, som kolonivistelsen utgör.

Barnen vägs varje vecka och det bästa resultatet hittills har varit en viktökning om 5 kilo på 6 veckor och detta gällde en pojke. Kolonibarnens ålder varierar mellan 6 och 12 år, och utrustningen i klädväg för barnen görs alltid i ordning efter sommarvistelsen och får vara kvar i kolonin över vintern, färdig att tas i bruk påföljande sommar.

Kolonin har möjlighet att med egen båt företa smärre utfärder till sjöss och i övrigt finns uppförda bl.a. ställningar med gungbräden för barnen.

Koloniplatsen utgör en vacker anblick för sjöfarande, som angör fiskehamnen i Brändön, särskilt när aftonsolen lyser på den röda kolonigården och vinden leker med den svenska flaggan.

HP

Trevlig teater i Brändön

Norrbottnens-Kuriren 1 april 1954

NTO:s loge i Brändön hade i lördags anordnat fest i byns missionshus och därvid samlat en talrik publik av framför allt ungdomar.

Efter ett kort anförande av Almar Henriksson från NTO i Luleå följde ett teaterstycke, som framfördes av Brändöns teatercirkel, som påbörjade sin verksamhet den 28 januari i år med Hj. Palmgren som ledare. I pjäsen - Torka fötterna - deltog Kerstin Andersson, Siv Isaksson, Gunnar Nilsson och Evert Andersson. Samtliga gjorde sina roller på ett utmärkt sätt som

amatörer och avtackades av publiken med ihållande applåder.

Efter kafferasten, som efterträdde teaterstycket, följde tre kortfilmer med fotograf Folke Ljunggren vid apparaten. Som vanligt på landsbygden var publiken både intresserad och tacksam för bilderna från när och fjärran. Särskilt uppskattad av de yngsta blev en Kalle Anka-film, som verkade begeistrande på ungdomen.

Festen får anses ha utgjort en framgång för logen i Brändön. Publikupplutningen denna gång torde vara en sporre till ytterligare verksamhet för loge.

Brändöns sista affär läggs ner

Norrbottens-Kuriren 12 mars 1975

Efter 45 år bakom disken får det vara nog. Nu lägger jag av, jag är nöjd, säger diversehandlare Benty Sundberg i Brändön

På lördag drar han ner rullgardinen i entrédörren och ett 70-tal människor får en halv mil längre till butiken. Därmed försvinner den sista lanthandeln på Brändön. En gång på 30-talet fanns det tre affärer. Men det var Benty som höll ut längst.

- Det är hälsan som sviktar. Så många år - stå och gå från morgon till kväll - det sätter sig i benen. Nu orkar varken jag eller min maka längre. Och aldrig har vi haft någon semester heller.

Sundbergs diversehandel har aldrig varit någon lysande affär, men de har klarat sig fast marginalerna varit små. Det har gått tack vare att vi skött affären själva. Att leja arbetskraft har aldrig varit på tal.

När Benty var 22 år, 1937, gick två bybor i borgen för honom och han kunde överta affären efter sin bror. Han hade hjälpt brodern alltsedan starten 1930 och blev nu sin egen. Byggede ett nytt hus och inredde med kyldisk och allt annat som hör till. Nu är det ingen som vill ta över efter Benty och hans maka Dagny.

- Det skulle nog bli för svårt för en ny att fortsätta, i och med att det finns en annan affär ganska nära. Och det blir ju inte försämrade service för människorna här på Brändön. Handlaren på Öarna har lovat ställa upp

med utkörning två gånger i veckan. Så man kan sluta med gott samvete.

Mycket har förändrats under dessa 45 år. På 30-talet hade Benty ett stort sortiment av varor, men han har minskat det undan för undan. - Allting är ju så mycket billigare i stan. Det går inte att hänga med i priskonkurrensen. Jag har fått inrikta mig på dagligvaror - färskvaror som mjölk och sådant. De stora varuhusen i Luleå säljer kaffe och läskedrycker för priser som ligger långt under inköpspriset. Det har jag aldrig kunnat.

På somrarna tredubblas Brändöns befolkning. Sundbergs diversehandel fördubblar sin omsättning under juni och juli jämfört med exempelvis januari.

- Men det har bara blivit sämre. Nu för tiden har affärerna i stan öppett så länge på fredagkvällarna att semesterfirarna har med sig allt för helgen.

Benty ångrar inte ett ögonblick att han slog sig på diversehandeln. - Nog skulle jag gjort samma sak igen om jag varit ung, men jag skulle gjort det annorlunda. Det skulle vara rationellare och med mindre sortiment.

Benty och Dagny tycker det är skönt att få stänga affären. - Nog skall vi få tiden att gå, men först av allt ska vi åka och besöka sonen i Göteborg och vila upp oss.

Benty Sundberg slår på lördag igen sin lanthandel på Brändön. Efter 45 år bakom disken har han fått nog. Hälsan sviktar

Femstenarör i gränsen mot Persön och Rutvik